

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Esad Bajić

Hudhudovim tragom

-hutbe i predavanja-

Konjic 2013.g.

Naziv knjige: Hudhudovim tragom

Autor: Esad Bajić

Izdavač: Fondacija “Lijepa riječ” Konjic

Suizdavač: Opštinski odbor “Ilmije“ Konjic

Za izdavača: Esad Bajić

Urednik: Alija Drkić

Recenzenti: Almir Hondo
Mersed Šabanović
Salih Nefer

Lektor: Zehra Alijagić

Štampa: Sabah print, Ilidža

Tiraž: 300 primjeraka

Iz recenzije

Svaka je knjiga po nečemu specifična. Knjiga koju imamo pred sobom pored svog naslova ima odrednicu "hutbe i predavanja". Sama riječ hutba u arapskom jeziku znači *govor* koji se održava u posebnim prigodama radi posebnih ciljeva. To znači da hutba nije ništa drugo nego li govor kojim se treba postići neki cilj kod onih koji ju slušaju. Da bi se taj cilj ostvario, hatib, između ostalog, mora voditi računa o temi hutbe. Tema hutbe, naime, mora biti aktualna, zanimljiva i priklada vremenu i prostoru gdje se ona održava. Dar govorništva, a što hutba u stvarnosti i jeste, nije dan svakom. Vrlo je malo onih koje je Bog počastio ovom sposobnosti. Autor ove skromne zbirke svakako je počašćen tim darom govorništva, darom lijepog pripovijedanja i onim istančanim darom osjećaja za prostor, vrijeme i slušaocima kojima se obraća. To se može osjetiti kroz ovu knjigu, koja je samo jedna u nizu knjiga koje je do sada objavio, a čiji materijali su nastali iz njegovog pripremanja hutbi i predavanja koje, evo već dugih 15 godina drži u okviru radio emisije MIZ Konjic "Svijetli putevi islama" na radio Konjicu i po džematima Medžlisa IZ Konjic.

Činjenica je da hatibi snagu vjere mogu dokazivati na dva načina, snagom jezika i osobnim primjerom. Esadovo istrajavanje da makar u skromnim tiražima sabere i u formi knjige objavi svoje hutbe i predavanja, kako sam kaže, uzrokovano je željom da sam sebe "natjera" da svakoj hudbi i predavanju pristupa iznova udaljavajući se tako od loše prakse ponavljanja istih hutbi i predavanja što je sigurno lijep metod i za svaku pohvalu.

On u svojim hutbama i predavanjima koristi savremen jezik koji prati vrijeme i prostor u kome živimo.

Poslanik islama Muhammed a.s. upućuje na to da je čovjek obavezan pozivati u Allahovu vjeru mudrošću i blagošću, i olakšavati ljudima.

Allah dž.š. kaže: "Na put Gospodara svoga mudro i lijepim savjetom pozivaj i s njima na najljepši način raspravljaj."

Hatib svakako treba slušaoca, baš kao što i ova knjiga treba čitatelja. Jedino tako ima koristi.

Slušajući hutbu, predavanje, čitajući ovu knjigu i mi postajemo suautori, suvlasnici njena znanja. Zato se i kaže da je knjiga bez čitatelja – “tek mrtvo slovo na papiru.”

Udaljenost između slušatelja i govornika, na hutbi drukčija je od udaljenosti čitatelja i pisca, zna to i autor ove knjige te je izvorno držane hutbe “doradio” i donekle proširio kako bi se nadomjestio onaj nedostatak blizine i intime koju imam ima sa svojim džematom na hutbi i predavanju ili je kroz muzičke podloge i druge audio efekte ima kroz obraćanje putem radio-emisije.

Čestitam Esadu na trudu i radu i molim Uzvišenog da mu podari snage, elana da istraje u svom radu a svima zajedno da se okoristimo savjetom i znanjem koje ova knjiga nudi. Amin!

DŽAMIJA

Džamija je bila i ostala najvažnija islamska institucija džemata. Samo ime koje se, u islamskim izvorima i tradiciji, koristi kao sinonim za džamiju - Bejtullah, što znači Allahova kuća, dovoljno govori o ulozi i značaju džamije u životu vjernika muslimana. U nju bi poslije kuće i radnog mjesta najčešće trebalo da navraćamo. Poslanik islama, u toku hidžre, prije nego i stigne do Medine, već po ulasku u predgrađe naselja Kuba, gradi džamiju. Čim se osjetio slobodnim od dominacije vlasti idolopoklonika iz Mekke on gradi džamiju. Ovaj potez je vrlo indikativan putokaz koji nam otkriva dalekosežnu ulogu džamije u oblikovanju zajednice koju je Allah dž.š. izabrao da vodi ljudski rod ka duhovnim, moralnim i društvenim promjenama do Posljednjeg dana.

Riječ džamija je arapskog porijekla i nastala je od korijena džeme'a, što znači: sastaviti, spojiti, skupiti, (po)staviti zajedno itd. U arap-skom jeziku džamija se kaže el-džami', a u bosanskom je, radi olakšanja prilikom izgovaranja, arapski 'ajn (slovo kojeg inače nema u našem jeziku) pretvoren u slovo *j* pa je tako nastala riječ džamija.

Od istog korijena je nastala i riječ džemat (ar. džema'atun), u značenju: skup, zajednica, grupa, okupljenost.

Na nekoliko se mjesta u Kur'anu potcrtava značaj i prije svega duhovna uloga džamije. U suri Nur (24) se kaže: "U džamijama koje se Allahovom voljom podižu i u kojima se spominje Njegovo ime - hvale Njega, ujutro i navečer, ljudi koje kupovina i prodaja ne ometaju da Allaha spominju i koji molitvu obavljaju i milostinju udjeljuju, i koji strepe od Dana u kom će srca i pogledi biti uznemireni, da bi ih Allah lijepom nagradom za djela njihova nagradio i da bi im od dobrote Svoje i više dao. A Allah daje kome hoće, bez računa."

U Kur'anu časnom, u tri ajeta, spominju se džamije uz Uzvišeno Božije Ime - Allah, a ti ajeti su sljedeći: "Džamije su Allaha radi,

i ne molite se, pored Allaha, nikome!“¹ “Allahove džamije grade i održavaju oni koji u Allaha i u onaj svijet vjeruju i koji namaz obavljaju i zekat daju i koji se nikoga osim Allaha ne boje; oni su, nadati se je, na pravom putu.“² “Ima li većeg nasilnika od onoga koji brani da se u Allahovim džamijama ime Njegovo spominje i koji radi na tome da se oni poruše? Takvi bi trebalo da u njih samo sa strahom ulaze. Na ovom svijetu doživjeće sramotu, a na onom svijetu patnju veliku!“³

Posebno su dojmљivi hadisi Allahovog Poslanika, a.s., u kojima on govori o džamijama. U tim hadisima se izražava važnost izgradnje džamija, njihovog održavanja i obavljanja zajedničkog namaza u njima. Navest ćemo neke od njih:

“Ko sagradi džamiju radi Allaha (postizanja Njegovog zadovoljstva), Allah će njemu sagraditi kuću u Džennetu.“⁴

“Ko se kod svoje kuće očisti a zatim ode u jednu od džamija da obavi jedan od Allahovih farzova, jednim korakom mu se oprašta grijeh a drugim podiže stepen.“⁵

“Kad god neko ode u džamiju - jutrom ili naveče - Allah mu pripremi mjesto u Džennetu, koliko god puta ode ujutro i naveče.“⁶

“Namaz obavljen zajednički (u džematu) je vredniji od namaza pojedinca za dvadeset sedam puta.“⁷

“Ko uzme abdest i ode u džamiju, on je Allahu zijaret učinio, a obaveza onoga kome je zijaret učinjen je da počasti onoga koji ga je posjetio!“⁸

---

¹ *El-Džinn*, 18.

² *Et-Tevbe*, 18.

³ *El-Bekare*, 114.

⁴ *Prenose El-Buhari, Muslim, Et-Tirmizi, Ibn Madže i Ahmed.*

⁵ *Prenosi Muslim.*

⁶ *El-Buhari i Muslim.*

⁷ *El-Buhari i Muslim.*

⁸ *Hadis bilježe El-Bejheki u Šu'abu-l-iman; Ibn Hibban u Ed-Du'afa' i Et-Taberani u El-Mu'džemu-l-kebir.*

“Sedam vrsta ljudi će biti u Allahovom hladu na dan kada nikakvog drugog hlada - osim Njegovog - neće biti: pravedan vladar, mladić koji odraste u pokornosti Allahu, osoba čije je srce stalno vezano za džamiju, prijatelji koji se vole isključivo u ime Allaha, sastaju se i razilaze samo s ciljem postizanja Njegovog zadovoljstva, čovjek kojega lijepa i ugledna žena pozove na blud, a on kaže: 'Ne, ja se bojim Allaha!', čovjek koji udjeljuje sadaku tako da mu ljevica ne zna šta mu je udijelila desnica i čovjek koji se sjeti Allaha u samoći pa mu oko zasuzi!”⁹

Poruka navedenih hadisa je sasvim jasna: Poslanik, a.s., je nastojao kod svojih sljedbenika razviti ljubav prema džamiji, koja je svjetionik islama i mjesto za podizanje čovjeka.

Gledano kroz historiju, džamija je bila centar iz kojeg se dijelila materijalna pomoć (zekat i sadaka). Ona je služila i kao prihvatilište za beskućnike i kao dom u kojem su zbrinjavani stariji i iznemogli. Sadašnja uloga džamije je unekoliko ograničena s obzirom na postojanje drugih institucija koje su preuzele mnoge funkcije koje je džamija obavljala u prošlosti. Džamija kao institucija je u proteklih 20 godina doživjela mnoge nasrtae, koji su išli za tim da džamiju svedu na mjesto pukog obredoslovlja, a džematliju na pasivnog pobožnjaka. To se događalo usljed invazije nemuslimanskog načina mišljenja. Na nama je da džamiji i islamskim centrima vratimo onu ulogu koju su imali za vrijeme zlatnog doba islama. Ne smijemo odustati od misije islama, koja je vječna, zbog poteškoća na tom putu koje su prolazne. I ne zaboravimo da nema kvalitetne misije islama bez dobro organiziranog džemata na čelu sa kompetentnim imamom i odanim suradnicima. A poteškoće na tom putu, što su teže - naše nagrade i sevabi sve su veći. A poteškoća će uvijek biti, jer šejtanu je najteže kada pojedinac stane na namaz, a raspada se od žalosti i bijesa kada taj namaz obavlja u džematu. Ne zaboravimo da nas Allah dž.š. na Sudnjem danu neće pitati jesmo li osnovali

---

⁹ *El-Buhari i Muslim.*

fudbalski klub, naprimjer, ali će nas pitati jesmo li osnovali džemat i sagradili džamiju.

Podsjećanja radi za vrijeme posljednje oružane agresije na BiH potpuno je porušeno 614 džamija (534 od strane srpskog agresora, a 80 od hrvatskog agresora), dok je oštećeno 307 džamija (249 od srpskog agresora, a 58 od hrvatskog agresora), što čini 80,5% od ukupnog broja 1144 džamije, koliko ih je bilo prije ove dvije agresije. Pored toga je od ukupno 557 mesdžda (džamija bez munare), potpuno porušeno njih 218 (od srpskog agresora 175, a od hrvatskog agresora 43), dok je oštećen 41 mesdžid (21 od srpskog agresora, a 20 od hrvatskog agresora), što čini procenat od 46,40%. Ovome treba dodati još 14 potpuno uništenih i 18 oštećenih mekteba, te 447 uništenih i 160 oštećenih drugih vakufskih objekata. Ovo su podaci koje moramo znati, da se zlo ne ponovi, jer narod koji ne zna šta mu se desilo u bliskoj prošlosti, ima šansu za nestanak u eventualnom narednom naletu, jer kada nestane tragova materijalne i duhovne kulture i kada se izgubi kolektivno pamćenje, blizu je i biološki nestanak jednoga naroda.

Gradnja nove gradske džamije u Konjicu, prve nakon skoro 400 godina u ovom gradu, posebna je prilika, odgovornost ali i dar naše generacije. Ona je znak kontinuiteta, neprekinute niti koja je započela 1565. godine gradnjom Repovačke džamije u Konjicu, niti koja se tkala i otkala do sada 45 džamija na području Konjičkog kraja među kojima će kao centralna i najveća biti ova gradska džamija koju podižemo u gradu Konjicu.

Zahvaljujem Allahu što mi je dao mogućnost da i ova knjiga na svoj način bude utkana u taj hairli čin, moleći ga da je primi i upiše u dobro. Amin!

NATJEČIMO SE U DOBRU

U našoj prirodi je da volimo osjetiti posebnost, odabranost, određenu počast kao rezultat naše vrijednosti. Kada gledamo oko sebe vidimo hiljade i hiljade raznih takmičenja koja su ljudi uspostavili kako bi se pružila mogućnost natjecanja i dokazivanja da su jedni bolji od drugih, itd... U vezi s tim i mi danas na ovoj džumi namazu trebamo osjećati posebnu počašćenost što nas je Uzvišeni Allah odabrao i počastio da među sedam milijardi ljudi na ovoj planeti jesmo odabrani da budemo u onoj milijardi ili dvije koja je počašćena darom dina islama, jedine prave vjere kod Uzvišenog Allaha i darom pripadnosti najodabranijem ummetu, ummetu Muhammeda a.s. Ponekad zaboravimo na taj veliki, nemjerljivi i ni s čim drugim usporedivi dar. Ponekad se zbog situacije u svijetu i ovdje kod nas u Bosni i Hercegovini osjetimo na dnu društvene ljestvice, zapostavljeni, mali, nebitni.... no, vidimo da nismo, vidimo da Uzvišeni Allah spušta Svoju milost na nas i trebalo bi da nas sunce te spoznađe grije, nadahnjuje i daje nam snagu, porađa osmijeh zadovoljstva ali i ozbiljnost obaveze i sve ono što svaka privilegija nosi sa sobom od odgovornosti. Nadmetanje može biti u dobru i lošem. 148. ajet kur'anske sure Bekare glasi: “svako se okreće prema svojoj Kibli, a vi se potrudite da druge, čineći dobra djela, pretečete! Ma gdje bili, Allah će vas sve sabrati, - Allah, zaista sve može.“

Ljudi se, trebaju natjecati u činjenju dobrih djela, a ne u ispraznim diskusijama. Natjecanje je iskušenje kojemu je čovječanstvo bilo naklonjeno od davnina. Časni Kur'an ne određuje samo jedno polje za natjecanje, nego naglašava da se ljudi trebaju natjecati u činjenju dobra u svim oblastima života. Naglašava da se ljudi trebaju natjecati u činjenju dobra i u jedinkama i u zajednici. Da bi dobra djela bila istinski korisna, moraju biti činjena u ime Boga, u sjećanju na Sudnji dan kada ćemo svi biti izvedeni pred najpravedniji sud. 152. ajet sure Bekare glasi: “Sjećajte se vi Mene, i Ja ću se vas sjetiti, i zahvaljujte Mi, i na blagodatima Mojim nemojte neblagodarni biti!“

Pošto nam je Uzvišeni Bog podario blagodati, razum i ljudska nutrina nam nalažu da mu na tome zahvaljujemo i da budemo u svakom trenutku svjesni da nam je sve te blagodati On podario. Trebamo nastojati da te blagodati budu izvor našega dobra prema svim članovima ljudskoga roda. Moramo biti svjesni da će Uzvišeni zaboraviti i samome sebi prepustiti svakoga ko zaboravi Njega. Istinsko i iskreno sjećanje je i kada čovjek stigne do grijeha, ali ga ne počini iz ljubavi prema Bogu. Isto tako, sintagma “zahvaljivati Bogu” ne znači samo zahvaljivati jezikom nego svim dijelovima svoga tijela, svim svojim djelima i svim svojim mislima. Zahvaljujemo se i tako što sve Njegove blagodati koristimo onako kako treba i kako to dolikuje. *“Zakuplja vas nastojanje da što imućniji budete sve dok grobove ne naselite. A ne valja tako, saznaćete svakako! I još jednom, ne valja tako! Saznaćete sigurno! Ne valja tako, neka znate pouzdano, Džehennem ćete vidjeti jasno! I još jednom, doista ćete ga vidjeti očigledno! Zatim ćete toga dana za sladak život biti pitani sigurno!”*¹⁰

Rekao je Uzvišeni Allah: *“Svako se okreće prema svojoj Kibli, a vi se potrudite da druge, čineći dobra djela, pretečete!”* (El-Bekare, 148.) Međutim, musliman nikada ne smije na putu stjecanja dobrih djela činiti ono što mu je Njegov Gospodar zabranio. Tako npr., nikada ga ne smije obuzeti samodopadanje i zadivljenost samim sobom, niti sebi smije umisliti kako je on potpun i u ljudskom domenu savršen, a na druge gledati s okom podcjenjivanja i podozrenja. Rekao je Poslanik s.a.v.s.: *“Dovoljno je zla čovjeku da prezire svoga brata muslimana.”* (Muslim). Isto tako, vjernika dobra djela koja čini nikada ne smiju učiniti obijesnim, niti se on zbog njih treba oholiti i uzdizati nad drugim. Rekao je Poslanik s.a.v.s.: *“Uistinu mi je Allah objavio da jedni prema drugima budete ponizni, da se jedni nad drugima ne uzdižete i da jedni drugima nepravdu i zlo ne činite.”* (Muslim)

---

¹⁰ Sura Et-Tekasur (Nadmetanje).

Vidimo kakve su posljedice nesagledavanja blagodati koje su nam date i neodgovornosti spram istih. Vidimo gdje čovjeka može odvesti nepažnja spram Onog svijeta i zaokupljenost materijalnim. Iskoristimo ljepotu Božijih blagodati ka nama, ljepotu odabranosti koju nam je Allah kroz islam pružio i natječimo se u dobru, međusobno se potpomažimo, suosjećajmo, družimo u ime Boga i za rad stjecanja naklonosti Božije. Molim Uzvišenog Allaha da nas obaspe blagodatima i učini nas od skupine koja se natječe u činjenju dobra i sprečavanju zla. Amin !

SOLIDARNOST I POTPOMAGANJE

Solidarnost je sveobuhvatna osobina koja u sebi sadrži niz plemenitih značenja kao što je međusobno potpomaganje, udruživanje, povezivanje itd. Manifestuje se kroz pružanje pomoći, zaštite, potpore, saosjećanja i biva zastupljena u materijalnom i moralnom aspektu ljudskog života.

Oblici materijalne solidarnosti su mnogobrojni i raznoliki. Većina njih su spomenuti u Kur'anu i Sunnetu, s tim da se javljaju i novi zavisno od novonastalih životnih situacija. Ti oblici se smjenjuju u prioritetu zavisno od okolnosti i ljudskih potreba. Kategorije ljudi kojima se udjeljuje zekat mogu poslužiti kao lijepa osnova za materijalnu solidarnost: "Zekat pripada samo siromasima i nevoljnicima, i onima koji ga skupljaju, i onima čija srca treba pridobiti, i za otkup iz ropstva, i prezaduženima, i u svrhe na Allahovom putu, i putniku-namjerniku. Allah je odredio tako! - A Allah sve zna i mudar je."¹¹

Moralna solidarnost je vrlo važna u islamskoj zajednici kako bi ona jačala i opstala. U njoj će se njeni pripadnici međusobno solidarizirati i potpomagati u prakticiranju vjere, prevazilaženju dunjalučkih iskušenja itd.

---

¹¹ *Et-Tevbe*, 60.

Također je potrebno napomenuti da se međusobna solidarnost gubi ili pak isčezne kada zavlada sebičnost, malaksaju bratski osjećaji i preokupiraju ljude njihove lične brige i poslovi. Svjedoci smo ljudske solidarnosti van muslimanskih krugova pod različitim motivima kako u daljoj prošlosti tako i u našoj svakodnevnici.

Naš voljeni Poslanik je pojasnio međusobni odnos između muslimana riječima koje zrače moralnom solidarnošću:

“Primjer vjernika u međusobnoj pažnji, milosrđu i saosjećanju je primjer jednog tijela. Kada oboli jedan njegov organ, svi ostali organi odazovu mu se i pridruže u bolu sa nesanicom i temperaturom.” i rekao je:

“Ko otkloni vjerniku jednu od njegovih dunjalučkih nevolja, Allah će otkloniti jednu od njegovih nedaća na Sudnjem Danu. Ko olakša svome dužniku, Allah će njemu olakšati i na dunjaluku i na Ahiretu.

Ko pokrije (nevaljalštine) jednog muslimana, Allah će njega pokriti na ovom i na budućem svijetu. Allah je u pomoći Svome robu, sve dok je on u pomoći svome bratu.”¹²

U jednoj predaji Poslanik, a.s., kaže: “Onome ko krene ispuniti potrebu svome bratu muslimanu, Bog će za svaki korak upisati sedamdeset dobrih djela i oprostiti će mu sedamdeset grijeha.”¹³

U predaji koju je prenio Zapovjednik vjernih hazreti Ali od Božijeg Poslanika islama, a.s., čitamo: “Onaj ko svome bratu vjerniku ispuni potrebu neku je poput onoga koji je čitav životni vijek robovao Bogu.”¹⁴

---

¹² *Muslim*, 2699-38.

¹³ *Gazali: Mukašifetu-l-kulub*, str. 131.

¹⁴ *Biharu-l-anvar*, bejrutsko izdanje, sv. 71, str. 302, hadis 4..

Još je rekao: “Ko se bude trudio da ispuni potrebu bratu vjerniku, uistinu, kao da je robovao Bogu devet hiljada godina, provodeći dane u postu, a noći u namazu.”¹⁵

Prenosi se da je Imam Džafer Sadik rekao: “Onome ko bratu svome u vjeri ispuni potrebu neku, Bog Uzvišeni će na Danu Sudnjem ispuniti sto hiljada potreba, a prva od njih je Džennet, i jedna od tih nagrada je da će uvesti u Džennet njegove rođake, poznanike i braću njegovu u vjeri...”

Hazreti Alija rekao je Kumejlu ibn Zijadu: “O, Kumejle, naredi čeljadi svojoj da danju stiču djela plemenita, a početkom noći izađu da udovolje potrebi onih koji spavaju, jer – kunem se Onim Čiji sluh obuhvata glasove sve – Bog će svakome robu Svome koji položi radost u srce neko od radosti te stvoriti zaštitu, pa kada ga zadesi nevolja neka, poteći će ka njoj kao voda kad se sliva da bi je od njeg otjerala, kao što se otjera deva tuđa.”

Obavijestio nas je Poslanik, a.s., da će staratelj siročeta, svejedno da li je jetim od njegovih bližnjih ili ne, biti Poslanikov pratilac u Džennetu. Slikovito je pojasnio prethodno spomenutu činjenicu tako što je pokazao na srednji prst i kažiprst koji ukazuju na blizinu.¹⁶ A onaj koji se brine o udovici i nevoljniku je kao borac na Allahovom putu ili koji klanja po noći i posti po danu.¹⁷

Ukratko, toliko je isticana važnost pomaganja braći u vjeri i u ispunjavanju njihovih potreba da i onaj ko učini korak radi udovoljenja neke potrebe svoga brata u vjeri, ali ne bude u tome uspio, ipak će imati mnogo nagrada kod Boga. Zabilježeno je u nekim djelima I ova predaja:

“Objavio je Bog Uzvišeni Musau, a.s.: ‘Uistinu, među robovima Mojim ima onih koji Mi se djelom dobrim približavaju pa ću ih u Džennetu namjesnicima učiniti.’

---

¹⁵ *Isto, str. 315.*

¹⁶ *Buharija, 5304; Muslim, 2983-42.*

¹⁷ *Buhari, 5353; Muslim, 2982-41.*

Musa, a.s., reče: ‘O, Gospodaru! Kakvo je to djelo dobro?’ Bog reče: ‘Rade sa svojim bratom vjernikom na ispunjavanju potrebe njegove, pa bila ona ispunjena ili ne.’”

Iznošenje potrebe braći u vjeri ukazuje na osjećanje nade, pouzdanja i oslanjanja na njih. Sa ovim osjećanjem čovjek se treba odnositi na način da ne dovede do njegovog slabljenja, nego tako da ga potvrdi i naglasi jer dovoljan je dokaz povjerenja u brata svoga to što mu on iznosi potrebu svoju. Nezamislivo je i ne prihvatljivo da se određeni pojedinci unutar islamskog društva naslađuju sa Allahovim blagodatima danju i noću, a njegov brat u vjeri ne nalazi za sebe i svoje ukućane osnovne životne potrebe. Nezamislivo je i neprihvatljivo da neko nosi skupocjenu odjeću, a njegova sestra u vjeri nosi “zakrpljen” prekrivač za lice ili ogrtač. Stanje našeg Poslanika, a.s., po pitanju materijalne solidarnosti je uveliko poznato kod nas (većine) i zato ga ne treba pojašnjavati. Ali nema zapreke da spomenem postupak naše majke Hatidže, Allah bio sa njom zadovoljan, nakon što joj je došao Poslanik, poslije prve objave, u strahu koji ga je zadesio radi veličine Objave. Tješila ga je i govorila mu da je na istini i da ga Allah neće nikada osramotiti ili poniziti uzimajući za to dokaz Poslanikovu materijalnu solidarnost sa drugim ljudima: “Naprotiv. Tako mi Allaha! Neće te Allah nikada osramotiti. Ti zaista održavaš rodbinske veze, otklanjaš teret (od ljudi), udjeljuješ imetak, dočekuješ gosta i pomažeš...”¹⁸ A jedan od najslikovitijih primjera materijalne solidarnosti je primjer ensarija prema muhadžirima, čiji opis nalazimo u Kur'anu: “...i onima koji su Medinu za življenje izabrali i domom prave vjere još prije njih je učinili; oni vole one koji im se doseljavaju i u grudima svojim nikakvu tegobu, zato što im se daje, ne osjećaju, i više vole njima nego sebi, mada im je i samima potrebno. A oni koji se usćuvaju lakomosti, oni će sigurno uspjeti.”¹⁹

---

¹⁸ Buhari 3, Muslim 160- 252, Šerhu Muslim Nevevi.

¹⁹ El-Hašr, 8.

U islamskoj kulturi se potrebe ljudi tumače kao blagodat i milost. Zato, oni koji zbog svojih imovinskih mogućnosti ili posebnog društvenog položaja budu izloženi navalama molbi i iskazivanja potreba trebaju znati da su im se otvorila vrata Božije milosti, a mnoštvo blagodati nikoga neće zamoriti niti će kome dosaditi. Zato, svaki musliman treba lijepo prihvatiti ove blagodati i milost od Gospodara te se potruditi onoliko koliko može u ispunjavanju potreba onima koji ih imaju, a u slučaju da to ne može učiniti, neka barem dade odgovor sa objašnjenjem koje ulijeva nadu.

Jer, plemeniti Poslanik, a.s., ovako bi postupao: “Kada bi mu neko izložio svoju potrebu, on ga ne bi vratio, a da mu je ne bi ispunio, ili bi mu barem govorom olakšao.”²⁰ Znači, Poslanik, a.s., nikada nije vraćao čovjeka u stanju potrebe, a da mu potrebu nije ispunio, a u prilici kada nije bio u mogućnosti da mu je ispuni, davao bi potrebitom odgovor riječima koje ulijevaju nadu.

U svakom slučaju, ako neko ne može ispuniti potrebu potrebitom, treba s njim tako razgovarati da ovaj ne postane očajan i razočaran. Kur'an Časni kaže: A ako se od njih moraš okrenuti, u želji da od Gospodara svoga stekneš samilost kojoj se nadaš, ti im opet reci koju ugodnu riječ.²¹

Božiji Poslanik, a.s., nakon spuštanja ovoga ajeta, kada bi neko od njega nešto tražio, a on ništa nije imao da mu dade, govorio bi: “Neka Bog i nas i vas opskrbi iz obilja Svoga!”²²

Stoga onaj koji ne može udovoljiti nečijoj potrebi treba ga barem utješiti riječima koje ulijevaju nadu, kao što su: “Nadam se da će Bog ispuniti tvoju potrebu, a i ja ću se truditi onoliko koliko budem mogao radi tebe”, a ne s njim se svadljivo i grubo ophoditi i učiniti ga očajnim. Takva osoba neće biti u sigurnosti Božijoj na Onom svijetu, jer oni koji će biti u sigurnosti Božijoj su osobe koje budu utočište potrebitih.

---

²⁰ *Mehadždžetu-l-bejda*, sv. 4. str. 161.

²¹ *El-Isra*, 28.

²² *Medžme 'u-l-bejan*, izdanje *Islamije*, sv. 3. str. 411.

Molim Allaha, dželle še'nuhu, da nas učvrsti na putu islama, da nas ne iskuša sa nasiljem nasilnih vladara i sa onim što ne možemo podnijeti, da nas učini od onih koji istinski vole Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i slijede njegov sunnet, da našu djecu učini radostima naših očiju i srca i prvacima ummeta, da se smiluje našim roditeljima i našim dobrim precima, da nam bude milostiv na Sudnjem danu, oprosti nam grijeha, sakrije sramote i ukabuli dobra djela i da nas u džennetu počasti društvom poslanika, iskrenih, šehida i dobrih ljudi!

RED RAD I DISCIPLINA

“Stvorio je svaku stvar i mjeru određenu joj odredio.”²³

O životu Časnog Poslanika, a.s., prenosi se sljedeće: “Kada bi boravio u kući svoje vrijeme je dijelio na tri dijela: jedan dio za ibadet, drugi dio za porodicu i treći dio za sebe. Onaj dio posvećen sebi dijelio je između sebe i ljudi i dopuštao je da ljudi dolaze i iskažu svoje potrebe. Naravno, susreti su bili vremenski ograničeni i svakome je davao vremena u skladu sa njegovim položajem i potrebama, bilo da je razgovarao o ličnim, bilo o javnim pitanjima...” *...I natječite se u dobrim djelima...*²⁴

Naslov današnje hutbe “Red, rad i disciplina” one starije koju su u prošlom sistemu morali proći kroz komunističko obrazovanje podsjetit će na čuveno djelo sovjetskog komunističkog disidenta Lava Trockog. Oni koji su radili u Njemačkoj sjetit će se njemačkog društva. Drugi će opet pomisliti na Japan. Neki možda na služenje vojnog roka u nekadašnjoj JNA...

No, iako ovaj naslov u sebi sadrži najbitnije odrednice vjere islama malo ko će od nas ovu izreku povezati sa muslimanima ili nekim današnjim muslimanskim društvom. Pogotovo se to teško može povezati s današnjim stanjem u Bosni u kojem se sve više promiče krilatica: Niko ne može toliko malo da nas plati koliko

---

²³ *El-Furkan, 2.*

²⁴ *El-Bekare, 148.*

mi malo možemo da radimo. Smatram da je pogrešno govoriti kako se trebamo vraćati islamu, iako je tu u pitanju shvatanje značenja određene riječi ipak, ponekad sama riječ mnogo znači. Mi korištenjem te riječi kao da sami sebi sugerišemo da je islam negdje tamo iza nas, nekad i 14 stoljeća unazad. Najsvjetliji primjeri islamskog života jesu se tad desili, ali čvrsto vjerujem i od vjere svoje ne razdvajam, da je islam danas jednako naprijed, jednako savremen i snažan, podsticajan i relevantan kao što je to bio i generaciji ashaba, tabiina i onih iza njih.

Arap i su znali reći kako su bili zaostali pa je došao islam i uzdigao ih na vrh svjetskih civilizacija. To je snaga islama. Je li islam danas izgubio tu snagu? Jel' islam i danas ima snagu da svoje sljedbenike postavi u vrh svjetskih napredaka?

Jeste. Jeste kao što je bio i prije 14. stoljeća. Zato se ne treba vraćati treba stići islam danas.

Cilj kojem treba da teži svaki musliman jeste uspostavljanje reda na Zemlji. Red u društvu, red u gradu, mahali, kući, njemu samom, s tim, da poredak uspostavljanja tog reda ne ide ovim redom nego ide od sebe, porodice, mahale, grada, društva i na kraju se prostire na cijelu Zemlju.

Čovjek je biće koje radi. Rad je zakonitost života i izravno služi afirmaciji čovjekova života na Zemlji. Kao takav rad je ne samo tjelesna već i duševna potreba čovjeka. Radeći čovjek svojim trudom stiče plodove kojima će prehraniti sebe i porodicu i tako zajamčiti pošten i pristojan život. To je subjektivna vrijednost rada. Objektivna vrijednost rada sastoji se u tome da čovjek radeći privređuje i donosi doprinos cjelokupnom društvu, jer plodovima njegovog rada okoristiće se i drugi. Upravo zbog toga, glavni izvor islama, Kur'an časni, na više mjesta i u različitim kontekstima spominje rad i privređivanje. Kur'an jasno ukazuje na to da svako čovjekovo djelo, čak i pomisao trebaju biti usmjereni na općekoristan interes i dobrobit čovjeka: "I reci: - Trudite se! Allah će trud vaš vidjeti, a i Poslanik Njegov i

vjernici, i vi ćete biti vraćeni Onome koji zna nevidljivi vidljivi i svijet, pa će vas o onome što ste radili obavjestiti.”

“Ko želi da od Gospodara svoga bude lijepo primljen, neka čini dobra djela i neka, klanjajući se Gospodaru svome, ne smatra Njemu ravnim nikoga!”

“Čovjekovo je samo ono što sâm uradi.”

Poslanik islama je rekao: “Da neko od vas uzme uže pa na svojim leđima donese tovar drva pa ih proda, to mu je bolje negoli da moli od ljudi, dâli mu oni nešto ili ga odbili.“

Neke od stavki koje u napredovanju posla imaju važnu ulogu jesu red i poredak. Naravno, red i poredak nisu mogući sve dok čovjek za svaki posao ne odredi neki sahat i vrijeme i sebe ne obaveže na djelatno pridržavanje utvrđenog. Naš svijet je materijalan i prolazan, krug života svih ljudi je ograničen i konačan. U toj ograničenosti ne može se stići obaviti svaki posao i ispuniti svaka želja.

U načelu, podjela dana i noći na dvadeset četiri sata imala je za cilj da čovjek za svaki posao odredi vrijeme i da za sve uzme u obzir početak i završetak. Treba predvidjeti ograničenost vremena, spoznati važno i važnije, te potrebnijim i značajnijim poslovima dati prednost, a nebitne i beskorisne poslove izostaviti iz svoga životnog programa. Treba dakle biti svjestan ovih činjenica i s Bismillom planirati. Mi smo “vraćajući” se islamu usvojili neke floskule koje nam služe da olabavimo red, omalovažimo rad i disciplinu usko vežemo samo za područje namaza.

Koliko puta nam riječ “Ako Bog da!” (*In šaAllah*) služi da čovjeku s kojim sklapamo dogovor o nečem unaprijed kažemo da ćemo možda to i uradit a možda i nećemo, možda ćemo biti precizni a možda ćemo i okasniti???

Koliko puta s rečenicom koja ima sasvim drugu ulogu poput: “Ono što te je snašlo, nije te moglo mimoići, a ono što te je mimoišlo nije te moglo snaći.” Mi pravdamo nešto što nismo

uradili. Ove činjenice su naravno tačne. Bog svjedoči o njima, no ne mogu ja doći nespreman danas na hutbu, provesti srijedu, četvrtak, jutro petka u radu nečeg drugog ili u neradu i onda se služiti tim riječima da opravdam što sam danas nespreman. Ili vi ne urediti zemlju, ne pripremiti je za sadnju proljetnu pa ljeti koristiti ove riječi kao opravdanje.

Sjećam se iz djetinjstva jedne šale kojom su se šalili naši stari pred džamijom, nisam je tad baš shvatao ali sam je zapamtio jer mi je bilo lijepo kao što djetetu uvijek jeste lijepo kad vidi starije nasmijane. Znali bi poneko od njih reći: Nisam vala ništa posijo pa šta će Bog dati, ne znam!

To je bila njihova šala, smijali bi se toj rečenici, jer iako niko od njih nije sumnjao u Božiju moć znali su da ječam i pšenica ne niču sami od sebe iz zemlje.

Ma kako ovo jasno zvučalo, čini mi se da danas kada pogledamo u naše društvo, ovdje u Bosni, ima nas dosta koji živimo od ove “smiješne” rečenice.

Ne sijemo ništa, a očekujemo da ženjemo. Nismo Božiji poslanici a stalno se nadamo nekoj mudžizi. U našoj državi neodgovornošću vlasti postoji trenutno dosta mjesta nažalost gdje se ta “čuda” dešavaju. Gdje nema ni rada ni reda ni discipline a kako mediji jučer izvjestiše imaju visoke plate. Agencije za zaštitu bilja, nuklearnu sigurnost i slično. Ona šala o ministarstvima za maglu i mem koja se nekad pričala kao vic kod nas nerijetko postane stvarnost, no kratka je to vijeka i doziva onaj Kur’anski ajet:

“Kada im se kaže: “Ne remetite red na Zemlji!” - odgovaraju: “Mi samo red uspostavljamo!” Svašta! Uistinu, oni nered siju, ali to ne osjećaju.”

Kur’an časni, na više mjesta spominje rad i privređivanje. Kur’an jasno ukazuje na to da svako čovjekovo djelo, čak i pomisao trebaju biti usmjereni na općekoristan interes i dobrobit čovjeka. “I reci: -Trudite se! Allah će trud vaš vidjeti, a i Poslanik Njegov i

vjernici, i vi ćete biti vraćeni Onome koji zna nevidljivi vidljivi i svijet, pa će vas o onome što ste radili obavjestiti.”

“Ko želi da od Gospodara svoga bude lijepo primljen, neka čini dobra djela i neka, klanjajući se Gospodaru svome, ne smatra Njemu ravnim nikoga!”

“Čovjekovo je samo ono što sâm uradi.”

Kur'an poredi, u jednom kontekstu, one koji se trude i putuju za nafakom s mudžahidima (borcima) na Allahovom putu, pa kaže: “On zna da će među vama biti bolesnih, i onih koji će po svijetu putovati i Allahove blagodati tražiti, i onih koji će se na Allahovom putu boriti.”

Muslimanu nije dozvoljeno da bude ovisan o drugom u smislu da bude na teret društvu, da uzima od života, a ne daje mu. Savršeni red, uspostavljen od Allaha dž.š., poštuje brdo dok prkosno miruje, rijeka dok teče od izvora do ušća (a ni ne pitamo se kako li dolazi do svog izvora!), žitarica dok proizvodi pšenicu i ječam, kravu dok prizvodi mlijeko, ptice dok lete u potrazi za hranom, sunce što danju grije, a noću se sakriva, riba dok pliva u vodi mora ili rijeka... sve teče svojim tokom osim čovjeka. Neko će uvijek imati više, i od više ima još više. Neko će uvijek znati bolje, i od velikog znalca ima neko ko zna više. No, napredak pojedinca, društva, je neostvariv bez reda, rada i discipline.

Naš vjernički život je povezan sa ovo troje.

Red - moral, pravo zakon.

Rad - trud, zalaganje, učenje, planiranje, realiziranje.

Disciplina – izdržljivost i podnošenje zahtjeva koje od nas traži prvo dvoje nabrojanih, pa makar nam često u nastojanjima stizale i teškoće iskušenja. Često razvijenim društvima koja su usvojila u svom životu ova pravila znamo prigovoriti da nisu vjernici. Ne rade to u ime Boga. Da. Njima fali *bismilla*, ali i nama je *bismilla* krnjava ako je ne prati ovo ostalo. Oni ako ih Allah počasti *bismilom*, imaju sve, nama će što duže budemo čekali to više vremena trebat da poberemo plodove napretka koji je rezultat poštivanja ovih načela.

Prija svega kritiziram sebe. Prije svega nadam se da će ove riječi naći odjeka u mojoj ličnosti i da će ona potaknuta izgovaranjem i prisjećanjem na kazano učiniti korak više ka redu, radu i disciplini isto tako nadajući se i moleći Uzvišenog da nam podari na najljepši način da priskrbimo sebi ove plemenite osobine i pođemo za islamom, sustignemo velike i lijepe mogućnosti dobra i na ovom i na budućem svijetu. Molim Uzvišenog da nas uputi na najljepši način jer nekad svojim djelovanjem dovedemo do tog da odgajani bivamo Božijom kaznom! Da nas Allah zaštiti od tog stanja! Amin!

VAŽNOST SLIJEĐENJA MUHAMMEDA A.S.

Kao što smo kazali na prošloj hutbi Muhammed, a.s., nije tvrdio da je jedino on poslan ljudima: *Reci: "Ja nisam prvi poslanik..."*²⁵ Kur'an spominje poslanike prije Muhammeda, a.s., kao i prijašnje objave. Ono što je jedna od posebnih karakteristika Muhammedovog, a.s., poslanstva je da se za razliku od prijašnjih poslanika Muhammed, a.s., obraća cijelom svijetu. Poslanici prije njega bili su slani određenom narodu i na određeno geografsko područje, dok je Poslanik islama poslan svim narodima i cijeloj zemaljskoj kugli.

Nek nas ne zavara činjenica što Poslanik fizički nije bio u Evropi, Americi, Kini, Rusiji, njegovo poslanstvo i danas traje jer svaki dan čujemo kako ljudska srca širom planete prihvataju šehadet da nema Boga osim Allaha i da je Muhammed Njegov rob i poslanik baš kao što traje i kroz naše svakodnevno slijedenje shodno kur'anskim ajetima:

*Vi u Allahovom Poslaniku imate divan uzor za onoga koji se nada Allahovoj milosti i nagradi na onom svijetu, i koji često Allaha spominje.*²⁶

---

²⁵ *El-Ahkaf*, 9.

²⁶ *El-Azhab*, 21.

...Ono što vam Poslanik naredi toga se pridržavajte, a ono što vam zabrani toga se klonite.²⁷

Ne smatrajte Poslanikov poziv upućen vama kao poziv koji vi jedni drugima upućujete; Allah sigurno zna one među vama koji se kradom izvlače. Neka se pripaze oni koji postupaju suprotno naređenju Njegovu, da ih iskušenje kakvo ne stigne ili da ih patnja bolna ne snađe.²⁸

I tako mi Gospodara tvoga, oni neće biti pravi vjernici dok za sudiju u sporovima svojim tebe (Muhammede) ne prihvate i da onda zbog presude tvoje u dušama svojim nimalo tegobe ne osjete i dok se sasvim ne pokore.²⁹

Allah Uzvišeni u mnogim ajetima pokoravanje Sebi spaja sa pokoravanjem Njegovom Poslaniku rekavši:

“O vjernici , pokoravajte se Allahu i pokoravajte se Poslaniku i ulul emru ! A ako se u nečemu ne slažete , obratite se Allahu i Poslaniku, ako vjerujete u Allaha i drugi svijet ! To je bolje i posljedice su lijepše ! “³⁰

Allah Uzvišeni, je pokoravanje i slijedenje Poslanika, a.s., učinio sredstvom preko kojeg se zadobija Allahova ljubav i uzrokom oprostanja njihovih grijeha. Uzvišeni Allah kaže :

“Reci: “Ako Allaha volite, onda mene slijedite, i vas će Allah voljeti i grijehе vam oprostiti! A Allah prasta i milostiv je !? “³¹

“Reci: “Pokoravajte se Allahu i pokoravajte se Poslaniku ! “ A ako se okrenete , on je dužan raditi ono što se njemu naređuje, a vi ste dužni ono što se vama naređuje, pa ako mu budete poslušni, bit ćete na Pravome putu - a Poslanik je jedino dužan da jasno obznani. “³²

---

²⁷ El-Hašr, 7.

²⁸ En-Nur, 63.

²⁹ En-Nisa', 65.

³⁰ En-Nisa, 59.

³¹ Ali - Imran, 31.

³² En-Nur, 54.

Uzvišeni Allah je naredbu vjernicima, da se pokoravaju Poslaniku, a.s., spomenuo na oko 40 mjesta u Kur'anu. Muhammed, a.s., je preselio na Bolji svijet 632.g. no, to ne znači da je prestao biti za nas danas isto ono što je bio i za svoje ashabe za svog života. Svi ovi kur'anski ajeti koje smo naveli su živi, njihove poruke baš kao i naše potrebe da ga slijedimo i tom slijeđenju odgojimo i naše potomke.

“Muhammed je samo poslanik, a i prije njega je bilo poslanika. Ako bi on umro ili ubijen bio, zar biste se stopama svojim vratili? Onaj ko se stopama svojim vrati neće Allahu nimalo nauditi, a Allah će zahvalne sigurno nagraditi.”³³

Poznavanje života Božijeg poslanika Muhammeda, a.s., je imperative svakog vjernika, nužnost, potreba, potpora i milost jer Poslanik a.s., je poslan da bude milost svim svjetovima stoga u svakom danu našeg života trebamo da se pitamo jesmo li s Poslanikom, slijedimo li Poslanika, šta Poslanik kaže na problem u kom se nalazimo itd... a da bi smo mogli odgovoriti na ova pitanja moramo poznavati njegov život, njegove riječi, preporuke i biti u kontaktu sa njima bilo kroz društvo s onima koji znaju, bilo kroz knjige koje nam to znanje čuvaju i nude nam ga u svakoj prilici. Naša biblioteka Medžlisa IZ-e Konjic, ima dovoljan broj knjiga o životu Poslanika islama, hadiskih zbirki i drugih tekstova te vam toplo preporučujem da je koristite, jer svrha njenog formiranja jeste upravo to da u ovim ekonomski oskudnim vremenima kada ne možemo kupiti svaku knjigu ne izgubimo i priliku da iste pročitamo.

Ovdje ćemo završiti našu današnju hutubu i najaviti za naredni petak, ako Bog da, nastavak govora o bitnosti slijeđenja Muhammeda a.s., zahvaljujući Uzvišenom što nas je odabrao da budemo muslimani, sljedbenici Poslanika islama, dio najodabranijeg ummeta-ummeta Muhammeda, a.s., moleći Ga da nas milošću Svojom obaspe i naputi da slijedimo ispravnu stazu Muhammedovu a.s. Amin!

---

³³ *Ali-Imran, 144.*

RADOSNA VIJEST I MILOST SVIM SVJETOVIMA

Poštovani džema'ate, nijeteći da i naredne hutbe govorim na ovu temu, u današnjoj ću napraviti uvod u govor o životu Poslanika islama, Muhammeda, a.s..

Mi govor o životu Poslanika islama uglavnom započinjemo govorom o njegovom blagoslovljenom rođenju, ili eventualno sa stanjem u Arabaiji netom prije nego se Poslanik rodio. Historijski međutim, o Poslaniku Muhammedu možemo, a za potpunije shvatanje njegove poslaničke i sveukupne misije i trebamo, govoriti od prije stvaranja Adema. a.s..

Imam Buhari u Et-Tarihul-kebiru bilježi da je jedan ashab upitao: "Allahov Poslaniče, kada si bio Vjerovjesnikom?", pa je odgovorio: "Bijah vjerovjesnikom dok Adem još bijaše u rasponu između duše i tijela."³⁴ Imam Tirmizi bilježi da je Ebu-Hurejre, upitao: "Allahov Poslaniče, kada je tebi bilo potvrđeno vjerovjesništvo?", pa je odgovorio: "Dok Adem bijaše između duše i tijela."³⁵

Imami Ahmed bilježi ovaj hadis: *Ja sam bio Allahov rob, u matičnoj knjizi, pečat vjerovjesnika, a Adem još nije bio podignut iz svog blata. Objasniću vam to. Ja sam dova moga oca Ibrahima, ja sam nagovijest Isaa njegovu narodu i ja sam san moje majke koja je usnula kako je iz nje izašlo svjetlo na kojem su blještali dvorci Šama. Takve snove imaju i majke drugih vjerovjesnika, Allahov blagoslov neka je na njima.*³⁶

U predanju od Bejhekija u djelu "Dokazi vjerovjesništva" navodi se od Omera ibnul-Hattaba da je Poslanik, a.s., rekao: - Kada je Adem učinio grijeh, rekao je: "*Gospodaru moj, molim Te hakom Muhammeda da mi oprostiš!*" Allah Uzvišeni mu je rekao: "Ademe, kako znaš za Muhammeda prije nego sam ga stvorio?"

---

³⁴ Muhammed ibn Ismail el-Buhari, Et-Tarihul-kebir, Darul-fikr, bez godine, 7/374., hadis br. 1606.

³⁵ Sunenut-Tirmizi, 5/585., hadis br. 3609.

³⁶ Musnedu Ahmed, 4/128., hadis br. 17203.

On je kazao: “Gospodaru moj, kada si me stvorio, podigao sam glavu i na stupovima Arša vidio sam napisano: 'Nema drugog boga osim Allaha; Muhammed je Allahov poslanik', a znao sam da Ti nećeš, uz Svoje ime, dodati drugo do ime Tvog najdražeg stvorenja.“ Allah Uzvišeni je rekao: “Istinu si kazao, Ademe. On je Meni najdraže stvorenje. Kada Me zamoliš njegovim hakom, oprostit ću ti, jer da nije Muhammeda, ni tebe ne bih stvorio.”³⁷

Poslanik, a.s.,: *“Ja sam poglavar ljudskog roda, i to nije nikakvo hvaljenje.”*³⁸

- *Ja sam predvodnik poslanika, i to nije hvaljenje, ja sam pečat poslanstva, i to nije hvaljenje, i ja sam prvi zagovornik i prvi čije se zagovorništvo prihvata, i to nije nikakvo hvaljenje.*

- *Allah nije stvorio bolje stvorenje od mene, niti je koje stvorenje kod Allaha plemenitije od mene.*

*“I tako Mi Gospodara tvog, oni neće biti vjernici dok za sudiju u sporovima međusobnim tebe ne prihvate i da onda zbog presude tvoje u dušama svojim nimalo tegobe ne osjete i dok se sasvim ne pokore.”*³⁹

A svemu ovome pečat daju vjerodostojni hadisi koji nas poučavaju da nećemo biti pravi vjernici sve dotle dok nam Resulullah, Muhammed, a.s., ne postane draži i od naše djece, i od naših žena i najbliže rodbine, i od nas samih.

Dakle, vidjeli smo kroz hadise neke obzire Poslanika islama koji sežu u predzemaljske dimenzije, predhistoriju rekao bih. Krenimo dalje. Adem a.s. je spušten iz Dženneta i našao se na zemlji. Moli Gospodara za oprost, za susret sa svojom družicom hazreti Havom. Allah nas obavještava u časnoj Knjizi: “Gospodaru naš“,

---

³⁷ Prenosi El-Hakim i navodi da je sahih.

³⁸ Muhammed ibn Abdullah el-Hakim en-Nejsaburi, El-Mustedreku ales-sahihajn, Darul-kutubil-ilmije, Bejrut, 1990., 2/672., hadis br. 4228.

³⁹ 4:65

rekoše oni, “sami smo sebi nepravdu učinili i ako nam Ti ne oprostiš, sigurno ćemo biti izgubljeni.”⁴⁰

Historijski rast ljudskoga roda se ostvarivao, poslanička izaslanja su slijedila jedno za drugim. Adem, Idris, Nuh, Hud... Ljudska vrsta, sklapa saveze s Bogom, a historija bilježi određene znakove, simbole tih saveza. Pogledaj kakvi su samo znakovi sklopljenih saveza bili: Ademova jabučica , Nuhova duga , Ibrahimovo obrezanje , Salihova ”kamila koja iz stijene izlazi”, Musaove ploče sa ”Dekalogom”, Isaova ”Knjiga ljubavi” (tj. Indžil, Jevanđelje) i Muhammedovo iskreno i konačno ”La ilaha illallah”.

Ovo su samo neki znakovi minulih poslaničkih misija, a koliko ih je još nepomenutih. Svaki od ovih znakova je tako mudro i skladno utkan u onaj posljednji znak vjere: ”La ilaha illallah”, koji istodobno predstavlja puninu i dovršenje svog Božjeg objavljenja i svih poslaničkih misija. Dakako, to je posve razumljivo, kada se pouzdano zna da je svaki Božji glasnik objavljiivao samo jednoga Boga, koji je Ishodište i Uzrok svega života, a svako poslanje je bilo mudro i dalekovidno navještenje i utiranje puta za dolazak najodabranijeg Božjeg Poslanika, koji će biti dovršitelj, punina i univerzalni znak milosti i stalne Božje providnosti.

I kroz poslanstvo nagovještavan je dolazak Poslanika islama. Koliko samo poslanika prije njega, sa punim žarom u srcu, ispunjeni tajanstvenim šapatom pouzdanog Džibrili Emina, nagoviještava živo Ime Božje, u malaksalu i nevjernu ljudsku dušu uvijek iznova zasađuju radost i nadu o skorom dolasku Poslanika - dovršitelja svega Božjeg poslanja i objavljenja.

Navještajući i nestajući sa povijesne scene, sa živim Imenom Božjim u srcu i nepokolebljivom vjerom u duši, napuštali su ovaj svijet, i pod Božjom providnosti stvarali su duhovnu jezgru za univerzalni duhovni genij buduće krajnje uspješne misije

---

⁴⁰ 7:23

Poslanika islama, čije ime je nagovijestio sami Bog tijekom svog hiljadugodišnjeg slanja Božanskih glasnika, Muhammeda, sina Abdullah ibn Abdul Mutaliba i Amine.

O Vjerovjesniče, Mi smo te poslali kao svjedoka i kao donosioca radosnih vijesti i kao poslanika koji opominje.⁴¹ ...i Ja sam te za Sebe izabrao...⁴² ...i Ja sam učinio da te svako voli i da rasteš pod okom Mojim.⁴³

Sam naziv Indžil – Evanđelje znači ”radosna vijest”, muštuluk. Radosna vijest, jeste najava dolaska posljednjeg Božijeg poslanika, koju je saopštio Isa, a.s, kao jedan od ciljeva svoje misije. O tome Kur’an kaže:

“A kada Isa sin Merjemin reče: “O sinovi Israilovi, ja sam vam Allahov poslanik, da vam potvrdim prije mene objavljeni Tevrat, i da vam donesem radosnu vijest o poslaniku čije će ime biti Ahmed“⁴⁴

Ovdje ćemo završiti našu današnju hutbu zahvaljujući Uzvišenom što nas je odabrao da budemo muslimani, sljedbenici Poslanika islama, dio najodabranijeg ummet a- ummeta Muhammeda, a.s., moleći Ga da nas milošću Svojom obaspe i naputi da slijedimo ispravnu stazu Poslanikovu. Amin!

---

⁴¹ *El-Ahzab*, 45.

⁴² *Kur’an*, 20:41.

⁴³ *Kur’an*, 20:39.

⁴⁴ *Saff*, 6.

VEZE NAŠIH DJELA I POJAVA U DRUŠTVU I PRIRODI

Kur'an tvrdi da čovjek utječe na svijet pa i na vanprirodne svjetove. Jedna od novina koju donosi Kur'an je da i ljudska zajednica ima svoj životni vijek kao i čovjek. On dokazuje da je kako čovjeku tako i društvu svojstven uspon i pad.

Priroda u cjelini također je sklona napretku i propadanju. Naime, nekad je niz pojava u prirodi takve naravi da donosi propadanje. Tako, npr., hladnoća i nevrijeme mogu uništiti usjeve.

Kur'an uvodi još jednu novinu kada govori o utjecaju čovjeka na društvo i okolinu. Čovjekovi postupci koji nisu u skladu sa istinom izazivaju poremećaje u prirodi i društvu: "Zbog onoga što ljudi rade, pojavio se nered i na kopnu i na moru."

Ako je, naprimjer, nanesena nepravda jetimu (siročetu), nakon koje on zaplače, ta će suza potresti Allahov 'arš i cijeli Univerzum.

Allah dž.š., u 16. ajetu sure El-Džin kaže: "A da se oni Pravog puta drže, Mi bismo ih vodom obilnom pojili."

Kada se ovdje spominje voda, ne misli se doslovno na vodu, nego je ta riječ samo upotrijebljena kao metafora. Riječ voda uzeta je vjerovatno zato što u 30. ajetu sure Al-Anbija Allah dž.š., vodu označava izvorom života: *Mi od vode sve živo stvaramo*. Shodno tome, spomenuti ajet iz sure Al-Džin mogao bi se protumačiti ovako: Da su oni nastavili Put istine i ostali ustrajni na njoj, Mi bismo ih doveli do samog izvora života, do vrela istine i vrela bitka uopće.

U ovom smislu možda možemo razumjeti i 26. ajet sure Al-A'raf: *A da su stanovnici sela i gradova vjerovali i grijeha se klonili, Mi bismo im blagoslove i s neba i iz zemlje slali, ali, oni su poricali, pa smo ih kažnjavali za ono što su zaradili,*

kao i sljedeće ajete: *A da su sljedbenici Knjige vjerovali i grijeha se čuvali, Mi bismo prešli preko ružnih postupaka njihovih i sigurni bismo ih uveli u džennetske bašče uživanja. A da su se oni pridržavali Tevrata i Indžila i onoga što im je objavio Gospodar njihov, jeli bi (u obilju) i iznad sebe i ispod sebe (na svim stranama). Ima ih i umjerenih, ali ružno je ono što radi većina njih.*

Treba podsjetiti na to da kada se govori o opskrbi, blagodatima i nafaki, upotrebljava se riječ “jesti”. Taj pojam također ne treba shvatati doslovno misleći da se on odnosi samo na materijalnu opskrbu jer on obuhvata i ono što je mnogo šire i što se tiče čovjekovih misli, uvjerenja, morala; jednom riječju, osobina njegove duše. Ni ova sintagma – *sljedbenici knjige*, ne tiče se samo Jevreja i kršćana, nego svakog čovjeka u svakom vremenu, pa i onih koji sebe nazivaju muslimanima, time i nas danas. Ibadet ustvari nije ništa drugo do način i put spajanja i sjedinjenja privremenog (akcidentalnog) bića sa Trajnim i Nepromjenjivim, pa te blagodati mogu biti i putevi našeg spajanja sa Vječnošću. Čovjekova djela dio su njegove ličnosti. Ako je čovjek takav da pada pod tuđi utjecaj i da može utjecati na druge, onda je i njegov ahlak takav da može biti pod tuđim utjecajem, ali može i utjecati na druge. Dio dijela cjeline i sam je dio te cjeline. Naprimjer, ako je grana dio drveta, a list dio grane, onda je i list dio drveta. Slijedeći ovu logiku, filozofi tvrde da pošto je čovjek dio cjeline, odnosno Univerzuma, a ahlak je dio čovjeka, možemo reći da je ahlak u određenoj vezi sa Univerzumom, tj. da ostvaruje određeni utjecaj na prirodu koja ga okružuje, a istovremeno i potpada pod njen utjecaj. Da li Kur'an prihvata ovakav stav?

U 96. ajetu sure Al-A'raf kaže se: *A da su stanovnici sela i gradova vjerovali i grijeha se klonili, Mi bismo im blagoslove i s neba i iz zemlje slali.*

Blagodati koje se spominju nisu samo materijalne nego i duhovne prirode, odnosno blagodati koje potiču iz skrivenog svijeta. Prenosi se da je Ibn-Sina, kada god bi naišao na neki teži problem imao običaj uzeti abdest, klanjati dva rekata namaza, nakon čega bi taj problem postao lahko rješiv.

U suri Al-Waqi'a, od 77-80. ajeta potvrđuje se istina da se čovjek mora pročititi: *...on je, zaista, Kur'an plemeniti u Knjizi brižljivo čuvanoj – dodirnuti ga smiju samo oni koji su čisti, on je Objava od Gospodara svjetova.*

Dodirivanje Kur'ana nije dozvoljeno bez abdesta, a njegovo shvatanje nije moguće bez unutarnjeg pročišćenja.

Na osnovu ovoga, možemo se zapitati: Obavljam sve Božije naredbe, klanjam, postim, a ništa neobično se ne događa. Da li su kur'anska obećanja, ne'uzu billah, lažna, ili ja nisam uredu?

Posljedice naših vrlina i mahana povezane su sa stanjima čovjekove duše. Kod nekih ljudi stanja duha su pomiješana, te se nakon činjenja dobrih djela opet okreću lošim i obrnuto. Pošto je njihovo stanje tako nestabilno, jedina mogućnost da se njihova duša odvoji od tijela jeste njeno prisilno odvajanje koje nazivamo smrću.

Zbog toga je u Kur'anu rečeno da će ljudi zaslužene blagodati uglavnom vidjeti tek na Ahiretu, jer je većina nas takva da jedino prisilnim odvajanjem duše i tijela može takvo šta vidjeti i doživjeti. Časni Kur'an kazuje: *“Oni koji trpe da bi postigli naklonost Gospodara svoga, i koji namaz obavljaju radi Boga, i koji od onoga što im dajemo i tajno i javno udjeljuju, i koji budu stajali na put lošim djelima, svojim dobrim djelima – njih čeka najljepše prebivalište, džennetski vrtovi, u koje će ući oni i roditelji njihovi i supružnici njihovi i porod njihov – oni koji su bili čestiti – i melec će im ulaziti na vrata svaka: “Mir neka je vama, zato što ste trpjeli, a divno li je najljepše prebivalište!”*

STANJE I UVJETI VREMENA

Dvije neodložno važne stvari u obavezi su svakog od nas: neophodnost čuvanja stvarnog islama i prepoznavanje uvjeta i stanja vremena u kom se živi. Pod islamom mislim na islam koji ima društvenu filozofiju, božansku ideologiju i monoteistički pogled na svijet. Mislim na vjeru u čijem poslaničkom opusu između ostalog stoji obaveza dovođenja uma i intelektualnih kapaciteta do stadija procvata ili narodski rečeno svu raskoš Objave pretočiti u praksu. Mislim na islam koji je došao reći čovjeku: “Ne povodi se za onim što ne znaš! I sluh, i vid, i razum, za sve to ćeš, zaista, odgovarati!”⁴⁵

Mislim na islam koji poručuje: “Ne hodaj po zemlji nadmeno, jer ne možeš je nadrasti niti dostići brda u visinu”⁴⁶, tj. govori nam nam da ne dopustimo da nas naš trud i učenje učini nadmeni i oholim.

Pod stanjem vremena mislim na prepoznavanje stanja vremena u kojem živimo i prepoznavanje njegovog kvaliteta ili nekvaliteta. To je neophodno da bismo imali sopstvenu orijentaciju. Da bi lađa mogla ploviti morem, ona i pored toga što ima jaku konstrukciju, mora imati i kapetana koji će upravljati posadom, taj kapetan mora imati kompas, poznavat plovdbu, more kojim plovi itd...

Koliko je važno da se trudimo, učimo i razmišljamo potvrđuje još jedan ajet: *Allah vas iz trbuha majki vaših izvodi, i vi ništa ne znate, i daje vam sluh i vid i razum ne biste li zahvalni bili.*⁴⁷

Na ovaj način, razumom shvaćena a srcem prihvaćena vjera treba da nam bude kompas pomoću kojeg se krećemo ili da nam bude antivirusni program pomoću kojeg se čuvamo od raznih štetnih stvari. I u našoj vjeri je milost jer je ona nepromjenljiva te je dovoljno jednom naučiti što je dozvoljeno a što zabranjeno. Ono što se mijenja jeste zbilja vremena. Mi vidimo koliko se moda

---

⁴⁵ *El-Isra* 36.

⁴⁶ *El-Isra* 37.

⁴⁷ *An Nahl* 78.

trendova i sličnih stvari promijeni za vrijeme jednog ljudskog života. To je ono gdje svako od nas mora da se potruži da prepozna gibanje vremena, nove trendove i da na vrijeme zauzme islamski stav spram toga.

Ja često volim ovu situaciju usporediti sa računarima i računarskom tehnikom danas. Veliki broj nas, mladi pogotovo koristi internet. Internet je kao dunjaluk na njemu ima mnoštvo lijepih i korisnih stvari, a ima i mnoštvo štetnih i ružnih stvari. Pored to dvoje na internetu vreba milion opasnosti u obliku virusa koji mogu da unište vaš računar. Ako se čovjek prije upotrebe interneta osposobi za njegovo korištenje, ako to uči od dobrog znalca te struke, ako na računar instalira dobre antivirusne programe i ako izbjegava stranice s lošim sadržajem on ima mogućnost 90% da neće zaraziti svoje računalo, no ako bi taj čovjek pomislio ja imam odličan antivirusni program i sad ću da čeprkam gdje god mi pane naum, prije ili kasnije on će zaraziti svoj računar bez obzira na zaštitu koju ima. Tako je i sa nama, ukoliko ne pazimo s kim smo, gdje smo, kako se ponašamo ma koliko jaki bili upast ćemo u probleme. Ukoliko ne odgojimo djecu a pustimo ih na ulice oni će vrlo brzo da se “zaraze” jer niti će biti osposobljeni, niti će imati zaštitu a niti će znati za oprez. Nekima od nas rođenje je još bliže nego smrt, neki su se rodili davno i smrt im je bliža, i jedni i drugi imaju šansu da se zaštite od kazne i jednim i drugim sve dok su živi. Allah daje mogućnost da instaliraju antivirusni program, samo je bitno da iz svog srca uklonimo oholost, lijenost, i nemar jer gdje ima ovo troje tu će se teško ili da kažem nikako primiti bilo šta. Te osobine su kao otrovi u zemlji sve dok se ne očiste, tu, ma koliko se mi trudili, nikakva ploda dati neće možda se hoće primiti al' ploda neće dati.

SMRT NAŠA SVAGDAŠNJA

U svakodnevnom životu nailazimo na prepreke, teškoće, fizičke i duhovne. Na različite načine, zavisno od same naše ličnosti, suočavamo se s njima i prevladujemo ih, jedni borbom, jedni potpunim prepuštanjem.

Većinom, zadnji atom snage vadimo iz spoznaje da će sve jednom proći, pa ako je baš nevolja teška, onda čovjek posegne za svjetlom koje donosi spoznaja da na kraju mora biti smrt koja će sve prekinuti. No, ono što me navelo da kroz podsjećanje na smrt i Sudnji dan sakupim iz raznih izvora materiju o ovoj temi i objedinim je u ovoj knjizi jeste pitanje koliko razmišljamo o smrti kao vratima u novi oblik vječnog života u kom nećemo moći reći ono dunjalučko: SVE ĆE JEDNOM PROĆI! Vječnost nema prolaska, nema smrti u njoj. Koliko se pitamo šta ako smrću dopadnemo još više muka, šta ako je danas zadnja prilika da ugrabimo osmijeh u toj vječnosti? Bez pogovora je dunjaluk mjesto gdje se može reći: SMRT ĆE SIGURNO DOĆI, no isto tako dunjaluk je mjesto gdje se trudimo da dolazak smrti ne bude dolazak vječne patnje nego da ta teškoća smrti bude zalog vječne sreće u životu koji će se nastaviti njenim skončanjem, tj. našim preseljenjem.

Allah se obraća poslaniku Muhammedu u Kur'anu riječima: “Ti si mrtav, a i oni su mrtvi.”⁴⁸. Ovdje se ne kaže: “Ti ćeš umrijeti“, nego se kaže “Ti si mrtav.“

Svatko od nas na svojim plećima nosi svoje tijelo, u svakom dahu ostavlja dio umrlosti svoje baš kao što stablo ostavlja svoje uvehlo i umrlo lišće. Smrt je prisutna u svakom momentu. Ništa uistinu nije živo osim Allaha. Mi rabimo u našem jeziku riječ SMRT, no muslimani pod njom ne smiju podrazumijevati nestanak i kraj. Prava riječ koja se nešto rjeđe koristi ali je puno bliža pravo značenju i pravom shvatanju onoga što oslovljavamo kao “smrt“ jeste riječ PRESELJENJE. Mi za naše umrle kažemo da su

---

⁴⁸ Ez-Zumer-30.

preselili sa ovog svijeta. Time potvrđujemo da smrt nije kraj, nije totalni nestanak. Ona jeste kraj u smislu da je smrt kraj našeg truda kojim sebi priskrbujemo dobra djela s kojima ćemo moliti Božiju milost i oprost na Sudnjem danu.

Upozorenje na smrt ponovljeno je u Kur'anu na desetine mjesta. Smrt je očita činjenica. Allah uzima duše u času njihove smrti, a i onih koji spavaju, pa zadržava one kojima je odredio da umru, a ostavlja one druge do roka određenog. Mi se nalazimo pred čovjekom kao istinom. Jedan dio čovjeka je utočio u vrijeme, teče s vremenom, raste i doživljava starost (ljudsko tijelo), a drugi dio čovjeka je izvan ovog vremena, ne raste niti stari. Kada tijelo postane zemlja, ovaj dio će i dalje ostati u svome stanju i živjeti svojim posebnim životom koji nije ograničen vremenom. Ovaj dio tijela oslovljavamo imenom DUŠA. Svako od nas u sebi može da osjeti ovu duhovnu egzistenciju i da shvati da se ona po svojoj vrsti razlikuje od ovog našeg tijela, naše vanjske manifestacije.

“Reci: Smrt od koje bježite zaista će vas stići.”

Kakvo treba biti naše shvatanje smrti može se vidjeti iz sljedećih primjera: Poslanik kaže: “Sjećajte se što više smrti koja ništi svaku slast.” i kaže: “Ko mrzi susret sa Allahom i Allah dželesanuhu mrzi susret s njim.”

Hazreti Aiša je upitala: “Hoće li iko biti proživljen sa šehidima, Allahov poslaniče?” On odgovori: “Hoće, onaj ko se dnevno bude prisjećao smrti deset puta.”

Poslanik je prolazio pored jedne grupe ljudi koji su se smijali pa je rekao: “Ubacite u svoj razgovor spomen na ono što muti svaku radost i užitak.” Upitaše: “A šta je to?” On odgovori: “SMRT!”

Također se prenosi da je Poslanik rekao: “Smrt je dovoljan savjetnik!”

-Ostavio sam dva savjetodavca: jednog koji šuti i jednog koji govori; onaj koji šuti je smrt, a onaj koji govori je Kur'an.

Nekog čovjeka su spomenuli kod Poslanika hvaleći ga pa ih je Poslanik upitao da li se taj čovjek sjećao smrti, nakon što odgovoriše da je rijetko spominjao Poslanik reče: “Onda on nije onakav kakvim ga smatrate.”

Jedan Ensarija je pitao Poslanika o tome ko je najopskrbljeniji i najplemenitiji čovjek? Pa mu je Poslanik odgovorio: “Onaj ko se najviše smrti sjeća i najbolje priprema za nju, to su najopskrbljeniji, oni su sa sobom ponijeli dunjalučki rahatluk i ahiretsko uživanje.”

Prenosi se da je Poslanik, a.s., rekao: Ruhul-Kudus je udahnuo u moje srce: “Voli što hoćeš ali znaj da ćeš to napustiti; živi kako hoćeš, na kraju ćeš umrijeti i radi šta hoćeš, bit će ti obračunato po zasluži.”

STID - ORUŽJE VJERNIKA

Osjećaj stida, napisao je M. Scheler, sastoji se u povratku individua samom sebi, sa svrhom zaštite vlastite intime i privatnosti od sfere javnosti. Stid stoga, štiteći našu intimnost, čuva zapravo našu slobodu, naš identitet. Otvorite li bilo koji medij danas, bio on tiskani ili elektronički, zapljusne vas nepodnošljiva lakoća govorenja o vlastitoj intimi, od spolnosti, bračnog života do prehrambenih navika. Mediji su postali, što začudo nikom više ne smeta, pravi verbalni striptiz-klubovi u kojima se o sebi govori jednako otvoreno kao u crkvenoj ispovjedaonici ili na psihoanalitičarevom kauču. Što se to događa sa suvremenim čovjekom da tako olako prosipa vlastitu intimu u javnosti? Što je to s nama kada nešto, na granici bolesnog, smatramo normalnim, samorazumljivim, neproblematičnim? Ovaj fenomen publiciranja privatnosti svjedoči zapravo da je konzumistički mentalitet došao do svoje posljednje faze: kanibalističke. Naime, temeljni princip potrošačke kulture koji kaže da svaka roba, da bi se na tržištu što bolje prodala, mora biti

publicirana, oglašavana, prožderao je i čovjeka, njegovu nutrinu, intimu.

Gotovo u svim zemljama, paralelno s padom interesa za “dosadna” pitanja od javnog, društvenog značenja, raste interes za privatno, bizarno, tračersko. Vijesti o nečijem preljubu mnogo su čitanije od vrlo ozbiljnih društvenih problema, uključujući terorizam. Bestidnost se smatra iskrenošću, a distanciranost i rezerviranost neauten-tičnošću.

Stid (ar. **haja'**) je jedan od ljudskih psiholoških i duševnih atributa. Neki psihološki atributi su zajednički životinjama i ljudima, poput ljubavi prema potomstvu koje je svojstveno i ženki i majki. Oličenje hrabrosti i neustrašivosti pred neprijateljem jeste osobina lava, a ta je osobina svojstvena i čovjeku. Lukavost je obilježje i lisice a i pojedinih ljudi. Plašljivost je također prisutna i među ljudima i među životinjama. Međutim, pojedini atributi su svojstveni samo čovjeku, poput moći razmišljanja i sl. Stid je također iz grupe osobina svojstvenih samo čovjeku. Nema životinje a da osjeća stid prilikom vršenja svojih prirodnih djela. Današnji naučnici također potvrđuju istu činjenicu kako je samo čovjek taj koji se karakteriše ovom osobinom. Doktor Felasin profesor na univerzitetu Ročester kaže: “Stid je pokazatelj zdrave psihe, i uobičajen je među svim ljudima, čak i među onima koji žive u primitivnim plemenskim zajednicama bez odjeće na sebi.”⁴⁹

Božiji poslanik je rekao: “Kada nemaš stida pa čini šta ti je želja.”⁵⁰

Hazreti Ali je rekao: “Kod koga je stid slabiji i bogobožnost mu je manja.”⁵¹

Iz ovog nama postaje jasna činjenica praktične povezanost između stida i bogobožnosti. Sa islamskog stanovišta gdje god da je

---

⁴⁹ *Dijete; Felsefi, tom 2, str. 296.*

⁵⁰ *Mustedrek wesailuš-šii'a, tom 2, str. 86.*

⁵¹ *Staza rječitosti. Islamska zajednica Zagreb, Zagreb 1994.g.*

prisutna vjera u Boga, uvjerenje u moralne vrline i ljudske plemenitosti tu je sasvim ozbiljno prisutan i stid.

Stid i njegovu važnost možemo sagledati i razmišljajući o efektima bestidnosti, koji nam se danas nalaze svuda pred očima. Božiji poslanik kaže: “Šta ćete uraditi u vremenu kada vam žene budu pokvarena morala a mladež vam se zaprlja grijehom i ne bude naređivala dobro i odvrćala od zla? Rekoše: Zar će se takvo što dogoditi o Resule? Reče: Da, i gore od toga; šta ćete činiti kada ljudima budete zlo naređivali a sprječavali ih od dobra? Rekoše: O poslaniče Božiji, zar će biti tako što? Reče: Da, i gore od toga; šta ćete činiti u vrijeme kada se dobro lošim bude smatralo a grijesi i loša djela budu smatrana pohvalnim?!!” U ovom su hadisu društvene promjene opisane postepenim procesom. Prenose se i Poslanikove riječi: *“Zaista griješnik ukoliko potajno griješi, štetnost toga grijeha se tiče samo njegova izvršitelja, međutim ukoliko se grijeh učini javno a ljudi ga ne osude, plašt štete se širi i postaje sveobuhvatan.”*

Stid je potrebno sačuvati kako bi se sačuvali najsuptilniji stubovi čovjekove prirode, a ne civilizacijske konvencije. Nakon polnosti koja je suština i jezgro, stid štiti i čitavu našu ličnost, u pravom smislu “poznavanja samoga sebe“, a ne njen iskvareni aspekt u vidu samoobožavanja.⁵²

Prenosi se da je Poslanik, a.s., rekao: *“Ljubomora je od imana, a bestidnost je od nifaka.”*⁵³

Riječ *hajaun* dolazi od riječi *hajatun* – život i s obzirom na jačinu života srca tolika će biti i snaga stida kod jednog čovjeka, dok manjak stida predstavlja mrtvilo srca i duše. U jednoj predaji stoji da je Allah dž.š. rekao: “O sine Ademov, ako se budeš stidio Mene, Ja ću učiniti da ljudi zaborave tvoje mahane i da budu zaboravljeni tvoji grijesi na zemlji i Ja ću izbrisati iz glavne knjige tvoje pogreške, a ako se ne budeš stidio Mene – odgovarat

---

⁵² Ravanshanasi Djensi, (Psihologija seksa), str. 70 i 71.

⁵³ Bilježe Bezzar i Bejheki.

ćeš za sve to na Sudnjem danu!“ U drugoj predaji stoji da je Allah, dž.š., objavio Isau : “Upozoravaj sebe, a ako to ne budeš činio stidi se od Mene da upozoravaš druge.“ Fudajl ibn Ijad radijallahu anhu je rekao: “Petoro je od znakova nesreće: tvrdoća srca, oko tvrdo na suzi, nedostatak stida, pretjerana želja za dunjalukom i duga nada.“ Spomenut ćemo još jednu predaju u kojoj stoji da je rekao Allah dž.š.: “Nepravdu Mi čini Moj rob: on traži od Mene i Ja se stidim da ga odbijem, a on griješi prema Meni i ne stidi se Mene.“⁵⁴

POTREBA ZA USAVRŠAVANJEM

Draga braćo, kako smo govorili na prošloj hutbi, nalazimo se u svetim mjesecima i svakim danom se primičemo najodabranijem mjesecu, mjesecu ramazanu. Sve ljudske civilizacije i svi ljudi, manje-više, svoje planove vežu za neki cilj i za neko vrijeme. Tako imamo kalendarsku novu godinu na čijem kraju sve organizacije, firme, države, svode svoje račune i gledaju kako stoje. Ja, sudeći po veličini i milosti Božijoj koja nam je dodjeljena u mjesecu ramazanu, gledam da je to vrijeme kad mi svodimo svoj račun sa sobom i kada popravljamo sebe i svoje stanje. Kako svaki sportista koji se takmiči u svakoj disciplini mora dosta vježbati kako bi bio spreman za dan takmičenja tako i mi trebamo vršiti pripreme kako bi smo što spremniji dočekali sveto vrijeme ramazana i kako bi smo što spremniji dočekali mogućnost zadobijanja posebnih Božijih blagodati i milosti koje nam On nudi u mubarek mjesecu ramazanu.

Ne govorim da sve između mjeseca ramazana treba da bude samo priprema za ovaj mubarek mjesec. Govorim o mjesecu ramazanu kao o posebnoj prilici da sebe usavršimo i dostignemo cilj svoga stvaranja. A šta je cilj našeg stvaranja? Našeg življenja? Šta je ono bitno iznad svakodnevnice, iznad materijalnih i emocionalnih problema?

---

⁵⁴*Prema: Prof. Ekber Eydi, islamski odgoj i edukacija.*

Odgovor na pitanje od čega se sastoji čovjekovo savršenstvo i čemu on treba težiti u ostvarenju svoga savršenstva naći ćemo u nekoliko kur'anskih ajeta.

Ti u onome što Milostivi stvara ne vidiš nikakva neslaganja, pa ponovo pogledaj vidiš li ikakav nesklad, zatim ponovo više puta pogledaj, pogled će ti se vratiti klonuo i umoran.

Ovi ajeti govore da u Njegovu stvaranju nema mjesta nedostacima. Sam čovjek jedna je od čestica Božijega djela. Prema tome, on po svom rođenju nije manjkav i u njemu nema nikakvog nedostatka ni zla. Međutim, s obzirom na osobenost čovjeka u odnosu na ostala stvorenja, njegovo stvaranje ima određeni smisao i svrhu. Uzvišeni skreće pažnju na tu činjenicu i sljedećim ajetima traži od nas da tome posvetimo posebnu pažnju:

Mi čovjeka stvaramo u obliku najljepšem.

Ti ćeš, o čovječe, koji se mnogo trudiš, trud svoj pred Gospodarom svojim naći.

S obzirom na to da će se čovjek u konačnici sresti sa svojim Stvoriteljem, postavlja se pitanje šta čovjek treba pripremiti za taj susret, tj. kako se upotpuniti da bi bio spreman za susret? Kakvu vrlinu čovjek treba priskrbiti da bi bio dostojan susreta i šta da postavi kao temelj svoga kretanja ka potpunosti? Odgovor na ovo pitanje dat je u ajetu: ...I reci: “Gospodaru moj, Ti znanje moje uvećaj!”

Sa stanovišta Islama, svako znanje i promišljanje što zadovoljava ljudske potrebe koje vode čovjekovoj sreći i svaka misao koja vodi zdravom društvu dobri su i prihvatljivi. Zato su, prema islamskom fikhu, sva zanimanja, znanja i vještine koje su potrebne muslimanskoj zajednici, ili vadžib-kifai (obaveza zajednice u cjelini), ili vadžib-ajni (obaveza svakog ponaosob). Takva obaveza prestaje onda kada se dovoljan broj članova zajednice opredijeli za određena zanimanja ili znanosti. U Kur'anu se kaže: *I reci: “Gospodaru moj, učini gdje god uđem,*

da to bude korakom istine, i odakle god izađem, da to bude korakom istine, i daruj mi od Sebe snagu koja će mi pomoći,“ .

Početak svakoga djela treba biti u ime Boga, njegovo obavljanje treba biti praćeno sjećanjem na Boga i sviješću da nas On posmatra, a isto važi i za kraj svakoga djela.

Kur'an nas na to podsjeća kada kaže: *A Allah ono što vi radite vidi*, tj. On vidi svaki početak, trajanje i kraj djela.

Na osnovu ovih ajeta donosi se zaključak da svaki posao i svako djelo za vjernika jeste ili vadžib (stroga dužnost, obaveza) ili mustehab (lijepo, preporučeno), zato što haram (zabranjeno), mekruh (pokuđeno) i mutešabih (sumnjivi poslovi) ne izazivaju Allahovo zadovoljstvo te ih otuda i nema smisla činiti u Njegovo ime (sa bismillom).

Iz ovog jasno vidimo, draga braćo, da trebamo težiti k tomu da svaki dan dočekujemo s pripremom, provodimo s jasnim znanjem i razmišljanje o sebi i svom postojanju, svom izvoru i ušću ka kojem idemo. Oglasna mjesta u našem gradu na koja postavljamo osmrtnice onih koji su preselili na Ahiret svakodnevno nam govore da nema jasna reda niti jasnih godina koje nam garantuju vrijeme koje ćemo još ovdje provesti. Možda ovaj što danas zbori neće dočekati sutrašnji dan ili idući mjesec ili iduću godinu. A znamo kako vrijeme brzo prolazi, pa šta bi značilo kada bi dočekao još 10 i 20 godina. Je li to trajanje na dunjaluku veličina samo po sebi ili je vrijednost naša u vrijednosti svakodnevnih naših aktivnosti.

Kur'an ljudsku vrlinu vidi u znanju, djelovanju po takvom znanju, kao i u prisjećanju na grijeha, jer zaborav čovjeka odvodi u zabludu, dok ga prisjećanje na grijeha približava njegovom savršenstvu. Kao primjer može se navesti ajet:

...Oni pamet imaju, a njom ne shvaćaju, oni oči imaju, a njima ne vide, oni uši imaju, a njima ne čuju; oni su kao stoka, čak i gori – oni su zaista nemarni. Sjećanje na grijeha jedan je od kriterija čovjekovog usavršavanja i napretka, jer ono samo po sebi potiče

na traženje oprost. Takvo stanje u kojem čovjek skrušeno moli za oprost jeste stanje postidenosti. A ako se uistinu prisjetimo grijeha, pa to sjećanje sjedinimo sa stanjem malehnosti pred Uzvišenim Bogom, onda će to neizbježno rezultirati Njegovom Milošću.

Ko bude želio veličinu, pa u Allaha je sva veličina! K Njemu se dižu lijepe riječi, i dobro djelo On uzdiže. A one koji imaju hrđave namjere čeka patnja nesnosna, i njihovo spletkarenje je rabota bezuspješna.

Bože naš, tako Ti istine Tvoga Kur'ana, učini naš današnji skup valjanim i plodonosnim! Bože naš, učini da naš život bude usklađen sa duhom Tvoga Kur'ana! Bože naš, tako Ti časti Tvoga Poslanika učini muslimane pobjednicima širom svijeta. Bože naš, ponizi i porazi dušmane muslimana! Bože naš, daj nam moć da spoznamo i da budemo zahvalni za prolivenu krv naših šehida i dobrih prethodnika! Bože naš, sve spletke i sve nesporazume koji su se uvukli u živote muslimana širom svijeta okreni u hajr! Bože naš, sve one koji su svojim perom i svojom krvlju u historiji Islama, do dana današnjeg, dali doprinos u jačanju Tvoje vjere, nagradi i blagoslovi! Bože naš, obveseli duše svih šehida u historiji Islama i učini da u našim srcima ljubav prema Tebi nadjača naše strasti!

UČENJE KUR'ANA I RAZMIŠLJANJE O NJEHOVIM UPUTAMA

Neka je hvala Uzvišenom Allahu na daru islama kojim nas je obasuo, na blagodatima mnogobrojnim kojim smo svjesni i nesvjesni. Neka je salavat i selam na Poslanika islama, njegovu časnu porodicu i sve one koji istrajavaju u istini i pravdi do Dana Sudnjeg.

O vjernici, bezdušni zelenaši ne budite, i Allaha se bojte, jer ćete tako postići ono što želite i čuvajte se vatre za nevjernike pripremljene i pokoravajte se Allahu i Poslaniku da bi vam bila

milost ukazana i nastojte zaslužiti oprost Gospodara svoga i Džennet prostran kao nebesa i Zemlja, pripremljen za one koji se Allaha boje za one koji, i kad su u obilju i kad su u oskudici, udjeljuju, koji srdžbu savlađuju i ljudima praštaju - a Allah voli one koji dobra djela čine i za one koji se, kada grijeh počine ili kad se prema sebi ogriješe, Allaha sjete i oprost za grijehe svoje zamole - a ko će oprostiti grijehe ako ne Allah? - i koji svjesno u grijehu ne ustraju. Njih čeka nagrada - oprost od Gospodara njihova i džennetske bašče kroz koje će rijeke teći, u kojima će vječno ostati, a divne li nagrade za one koji budu tako postupili!

Draga braćo nalazimo se u svetom mjesecu redžebu iza kojeg, kako znamo, slijedi šaban, a zatim, mjesec ramazan.

Na početku ove hutbe odabrao sam ajete sure Ali Imran 130-136 u kojima nas Uzvišeni Gospodar upućuje i savjetuje kako da živimo na ovom dunjaluku. Odabrao sam ove ajete da podsjetim i sebe i vas na potrebu učenja Kur'ana i razmišljanja o njegovim ajetima. Kako vidimo, značenja ovih ajeta su jasna i nedvosmislena. Ne trebaju velike škole da razumijemo šta nam Allah objavljuje a rezultati sporovođenja u djelo ovih uputa iz ovih nekoliko ajeta su jako veliki. Govorim ovo jer želim skrenuti pažnju svima nama da nam u svakodnevnom govoru fali kur'anskih istina a imamo viška ljudskih svakodnevnih riječi i kvazi mudrosti. Mnogi od nas ne uzimaju Kur'an pravdajući se da nemaju vremena ili ne znaju arapski ili ga ne razumiju.

Uz ramazan će mnogi od nas posegnuti za hatmama našim mrtvim. Lijepo je da ih se sjećamo, da sjećajući se njih razmišljamo i o sopstvenim životima, no ne bi li bilo lijepo da svako od nas u ovom mjesecu počne s čitanjem i proučavanjem Božije knjige. Ko zna arapski nek uči i na arapskom ali nek gleda i prijevod, ko ne zna arapski onda samo prijevod. Po desetak stranica dnevno i mi bi smo mubarek mjesec ramazan dočekali puno svjesniji i sebe i svoje vjere. Naš govor bi se nakon učenja čitavog Kur'ana oplemenio i vidjeli bismo draga braćo, kako bi

život dobio na lahkoći. Zaista nije isti onaj koji je jutros ustao i sebe počastio s nekoliko riječi Gospodara svoga i onaj koji to nije.

„i nastojte da zaslužite oprost Gospodara svoga i Džennet prostran kao nebesa i Zemlja, pripremljen za one koji se Allaha boje, za one koji, i kad su u obilju i kad su u oskudici, udjeljuju, koji srdžbu savlađuju i ljudima praštaju - a Allah voli one koji dobra djela čine: i za one koji se, kada grijeh počine ili kad se prema sebi ogriješe, Allaha sjete i oprost za grijehе svoje zamole - a ko će oprostiti grijehе ako ne Allah? - i koji svjesno u grijehu ne ustraju. Njih čeka nagrada - oprost od Gospodara njihova i džennetske bašče kroz koje će rijeke teći, u kojima će vječno ostati, a divne li nagrade za one koji budu tako postupili!” (Ali-Imran, 133-136)

Nije li popustio strah od neimaštine, srdžba zbog problema i svakodnevnih međuljudskih čarki onoga ko je jutros proučio ove ajete i malo razmislio o njima. Nije li neko nakon počinjenog grijehа, a svi mi griješimo, našao utjehu i spas u ovom ajetu gdje nam Milostivi objavljuje da će nam oprostiti ukoliko zamolimo i tog grijehа se klonimo.

Ne dozvolimo sebi da kažemo nemamo vremena. Reći nemam vremena da učim Kur'an je isto kao voziti auto praznog rezervoara a govoriti nemam vremena, točiti gorivo žurim tu i tu. Nigdje nećeš stići s praznim rezervoarom, a put i cilj kojem putujemo na ovom dunjaluku je veći i važniji od svih dunjalučkih ciljeva, pa kako onda da kažemo nemamo vremena. Imamo vremena a Uzvišenog molim da nam da znanja i pameti da shvatimo kako vrijeme provedeno s Njegovom uputom nikako ne može biti izgubljeno.

Bože naš, tako Ti istine Tvoga Kur'ana, učini naš današnji skup valjanim i plodonosnim! Bože naš, učini da naš život bude usklađen sa duhom Tvoga Kur'ana! Bože naš, tako Ti časti Tvoga Poslanika učini muslimane pobjednicima širom svijeta, naročito daj pobjedu muslimanima Palestine! Bože naš, ponizi i porazi dušmane muslimana! Bože naš, daj nam moć da spoznamo i da

budemo zahvalni za prolivenu krv naših šehida i dobrih prethodnika! Bože naš, sve spletkе i sve nesporazume koji su se uvukli u živote muslimana širom svijeta okreni u hajr! Bože naš, sve one koji su svojim perom i svojom krvlju u historiji Islama, do dana današnjeg, dali doprinos u jačanju Tvoje vjere, nagradi i blagoslovi! Bože naš, obveseli duše svih šehida u historiji islama i učini da u našim srcima ljubav prema Tebi nadjača naše strasti!

NEMAR

Jedan od izraza koje Kur'an koristi za čovjeka jeste INSAN. Značenje ove riječi moglo bi se na našem jeziku opisati kao: Biće koje zaboravlja. U Kur'anu se još tri izraza koriste a u našem jeziku također prevode kao čovjek. Ti su ADEMUN, IMRUN I REDŽULUN. Svaki od ovih izraza ima posebno značenje. No u današnjoj hutbi obratit ćemo pažnju na značenje ovog prvog izraza INSAN.

Dakle svojstveno nam je, kako nam sam ovaj izraz govori, da smo skloni zaboravu. Stoga imamo niz propisa, ibadeta, koji su tu da nas podsjetе i učvrste u našem vjerovanju, u našoj izvjesnosti i spoznaji do koje smo došli. Zašto je to bitno? Zato, draga braćo, što čovjek često pomisli kako je dovoljno da nešto zna. No, vremenom iako on i dalje nosi znanje o nečemu ono postaje samo informacija koja nema života pa se nerijetko ponašamo kao dijete koje nauči izgovarati VATRA JE VRUĆA I PEČE a opet svako malo posegne za vatrom ili vrućim predmetom i opeče se. I mi tako često činimo mnoge stvari koje su oprečne s našim znanjem i informacijama samo što ćemo bol osjetiti tek nakon Dana obračuna ukoliko se ranije ne probudimo. Veliki broj ljudi govori: "Ja vjerujem u Boga, u Kur'an" itd... no koliko su te riječi shvatljive, razumne i istinite ako uzmemo u obzir da svoje živote vode ne obazirući se na sve ono što proističe iz vjere u Boga i iz Njegove knjige. Obradit ćemo ukratko šta znači pravo znanje i koji je njegov značaj a onda ćemo se dotaći i osnovne naše današnje teme a to je gaflet ili nemar tj. zanemarivanje činjenica

koje proističu iz našeg nekad stečenog znanja. Sljedeći kur'anski ajet veoma dobro predočava ovu činjenicu o kojoj govorimo: *O vi koji vjerujete, odazovite se Bogu i Poslaniku kada budete pozvani ka onome što će vam život osigurati.*⁵⁵

Sa stanovišta Kur'ana, čovjek koji je vjernik, a nema znanja, on je poput mrtvog čovjeka, jer zbilja vjere jeste spoznaja Boga i Njegove Kreacije te zakona koji vladaju u toj Kreaciji.

U 179. ajetu sure El-A'raf kaže se: *Zaista je jedan dio ljudi i džina stvoren za Džehennem, jer oni imaju srca kojima ne promišljaju, oči, a njima ne gledaju, uši, a njima ne slušaju, oni su kao životinje, čak i gori, oni su zaista nemarni.*

Aid el-Karni kad opisuje znake gafleta i nemara, kaže da je znak nemara da tvoje juče bude bolje od onoga danas. Osnovna razlika između gafleta i neznanja je da je čovjek u gafletu ranije imao znanje, ali je ono zbog nehaja zaboravljeno. Neznanje podrazumijeva da znanja nikad nije ni imao. U srži pojma gaflet, dakle, leži znanje. Drugim riječima, to je nepoznanica koja je bila poznata, ali je napuštena. Gaflet je stanje umrtvljenosti gdje ipak postoji mala iskra svijesti. Kada bi se dirnulo u to, moglo bi se doći sebi, za razliku od zaborava gdje se zaboravio svaki oblik znanja. U predajama se preporučuje da čovjek ponekad sjedne sam sa sobom, da uzme i pregleda svoja djela. Ono što je nasuprot nemaru, tj. ono čime trebamo liječiti naš nemar jeste podsjećanje. Najvažnije i jedino sredstvo kod našeg samopromatranja, promatranja odakle smo došli, zašto smo ovdje i pitanja vezanih za ovo, jeste razum.

Odakle sam došao? Zašto? Gdje sam sada i kamo idem? Svako ko sebi odgovori na ova tri pitanja našao je i svoj cilj, a onaj ko nije spoznao ni rješio sebi ova pitanja, u mjeri u kojoj to nije učinio, u toj mjeri je dalji od svog cilja i savršenstva.

Molim Uzvišenog Gospodara da nas učini od onih budnih i pažljivih. Onih koji se preispituju i nakon posrtanja što prije

---

⁵⁵ *El-Enfal*, 24.

ustaju. Molim Allaha da nas zaštiti društva i okolnosti koje na nemar potiču a da nas spoji sa onima koji na Njega podsjećaju i nas same pomogne u nastojaju da budemo od onih koji na Njega podsjećaju. Amin!

STRPLJIVOST

Hvaljen neka je Uzvišeni Allah koji je objavio u Svetoj knjizi: “O ljudi, već vam je stigla poruka od Gospodara vašeg i lijek za vaša srca i upustvo i milost vjernicima.”⁵⁶

I neka je salavat i selam na Allahovog poslanika Muhammeda a.s., njegovu porodicu, njegove ashabe i one koji ga budu slijedili do Sudnjega dana.

Strpljivost je jedna od vrlina kojoj Kur'an posvećuje posebnu pažnju.

O njoj imam El-Gazali, u djelu *Ihja ulumu ed-din*, kaže: “Allah Uzvišeni je strpljivost u Kur'anu spomenuo na sedamdeset i nekoliko mjesta.”⁵⁷

Ibn El-Kajjim prenosi u djelu *Medaridžu es-salikin* riječi imama Ahmeda: “Strpljivost u Kur'anu je na oko devedeset mjesta.”⁵⁸

Svako onaj, ko otvori indeks Kur'anskih termina će naći da su izvedenice od SABR spomenute u Kur'anu više od stotinu puta.

Mnogo je toga što ljudski nefis ne podnosi, te je, zbog toga, krug onoga što obuhvata sabur mnogo veći od onoga na kome zastaje veći broj ljudi, kada se spomene riječ strpljivost.

Gazali strpljivost dijeli u dvije kategorije: Prva od njih je ona koja se odnosi na tijelo čovjeka, kao što je podnošenje tjelesnih napora prouzrokovanih fizičkim poslovima ili izvršavanjem određenih ibadeta, ili podnošenje teških udaraca, teških bolesti i sl. Ova

---

⁵⁶ *Junus 57.*

⁵⁷ *Ihja ulumu ed-din 4/61.*

⁵⁸ *Medarid`u es-salikin*

vrsta strpljivosti je pohvalna onda kada je u skladu sa šerijatom, dok je druga u potpunosti pohvalna. Pod njom se podrazumjeva strpljivost nad urođenim nagonima i strastima.

Tako da je veći dio vrlina obuhvaćen strpljivošću.

Zato je Božiji poslanik, a.s., kada je, jednom prilikom, upitan o imanu, odgovorio: “To je strpljivost”. Zato što se kroz nju iman najviše očituje, kao što je rečeno : “Hadž je Arefat!”

Allah Uzvišni skupio je dijelove toga i sve to nazvao strpljivošću: “...i koji su strpljivi u siromaštvu, bolesti, nevolji! Oni su iskreni vjernici i oni su bogobožni.” ⁵⁹

Velika kur’anska pozornost na strpljivost je, prije svega, zbog njene važnosti kako vjerske tako i moralne. Ona nije od sporednih niti od popratnih vrlina, nego je neophodna čovjeku kako bi se fizički i psihički uzdigao i bio individualno i kolektivno sretan. Vjera bez strpljivosti neće pobjediti niti će dunjaluk uznapredovati. Strpljivost je dunjalučka potreba, isto kao što je i vjerska, tako nema nikakvog uspjeha, ni na dunjaluku ni na ahiretu, bez sabura, strpljivosti. Ne mogu se ostvariti nade na dunjaluku, niti ispuniti želje, niti rad može uroditi plodom, osim strpljivošću; pa ko osaburi uspije, a ako izostane sabur, nema ni uspjeha...

Strpljivost je neophodna za ljude općenito, a za vjernike posebno. Kur’an ukazuje na neophodnost strpljivosti i njenu važnost, kada nam govori o ljudskim vrlinama, iskušenjima i tegobama. Kaže Uzvišeni Allah: “Mi čovjeka, zbilja, od kaplje sjemena smješana stvaramo, potom ga kušnji izvirgavamo.” ⁶⁰ i kaže: “Mi smo čovjeka, zbilja, stvorili da se trudi.” ⁶¹ tj. u nedaćama i teškoćama, zbog onoga što trpi od samog rođenja, jer su slasti života pomješane sa bolovima, i zbog onog što trpi nakon punoljetstva, kroz odgovornost i povjerenu obavezu koju su odbili ponijeti

---

⁵⁹ *El Bekare 177.*

⁶⁰ *El Insan 2.*

⁶¹ *El Beled 4.*

nebesa, Zemlja i brda, te zbog onoga što trpi od oštine ljudskog jezika, ljudske zlobe i zavisti. Nalazimo na čak dvadeset mjesta u Božijoj knjizi naredbe Poslaniku da bude strpljiv. Neke se došle u obliku upute (Strpi se!) i nalazimo ih na osamnaest mjesta, dok se na dva mjesta koristi izraz “Strpljivo podnosi“.

U riječima Uzvišnog Allaha: “ A strpljiv ćeš biti samo uz Allahovu pomoć”, ukazuje se na važnost strpljivosti, jer je Allah, nakon što je naredio, veže direktno za sebe.

Slično ovome su i sljedeće riječi Uzvišenog Allaha: “I radi Gospodara svoga otpri!”⁶²

I ako u univerzumu na postoji ništa bez Njega i ako je svako dobro djelo samo zbog Njega, onda je ovo poticanje sabura, dokaz njegove važnosti naspram ostaloga. Kur'an se ne zadovoljava samom naredbom na strpljivost, pohvaljivanjem strpljivosti ili povezivanjem dobra uz nju, u bližoj ili daljoj budućnosti, nego uz sve to pridaje veliku pažnju podsticanju na nju. Pohvalna strpljivost u Kur'anu, je ona koja je u ime Allaha, a ne radi sticanja pohvale i slave među ljudima. Stoga Uzvišeni Allah kaže Poslaniku a.s.: “I radi Gospodara svoga otpri!”⁶³

Kur'an pohvaljuje razumom obdarene koji će na Ahiretu biti spašeni. Od njihovih osobina, on navodi sljedeće: “Koji se strpe u čežnji za zadovoljstvom svoga Gospodara i koji namaz klanjaju i od onog čime smo ih opskrbili dijele krišom i na javi.”⁶⁴

Kur'an od vjernika ne traži samo strpljivost, nego traži od njih više od toga, a to je ustrajnost, odnosno postojanost.

U suri Ali Imran se kaže: “O vjernici! Strpite se, i postojani budite, i nepokolebljivi na granicama nek ste. I Allaha se bojte da biste uspjeli!”⁶⁵

---

⁶² *El Mudessir* 7.

⁶³ *Mudessir* 10.

⁶⁴ *Er-Rad* 22.

⁶⁵ *Ali-Imran* 200.

Za strpljivost je bitno da bude blagovremena, jer plodom urodi samo ono što je u pravo vrijeme, a ako ona nije blagovremena, ona nema nikakve važnosti niti koristi. Zato se našom istrajnošću moramo izboriti protiv naših slabosti, kako kroz njih ne bismo bili napadnuti. Kur'an pripovjeda o strpljivosti stanovnika Džehennema: "I svi će se pred Allahom pojaviti, pa će tlačeni onima koji su ih tlačili reći: "Mi smo sljedbenici vaši bili, pa možete li nas od kazne imalo odbraniti?"

A oni će odgovoriti: "Da je Allah uputio nas, i mi bismo uputili vas! Žalili se mi ili trpjeli, svejedno nam je, spasa nam neće biti!"⁶⁶

Strpljivost ovdje nema važnosti i vrijednosti, jer nije u traženo vrijeme i na traženom mjestu. U istom kontekstu imamo i drugi ajet: "Evo, ovo je vatra koju ste poricali, pa da li, onda, čarolija ovo je, ili vi ne vidite!? Pržite se na njoj: trpjeli ili ne trpjeli - svejedno vam je! Bićete samo onako kažnjeni kako ste radili!"

Od Kur'anskih argumenata koji govore o važnosti strpljivosti su i pripovijesti o ličnostima koje su se u njoj posebno istakle:

Ejjub a.s. -Ime Ejjub je možda jedno od najpoznatijih imena koje se povezuje sa strpljivošću kad god se ona spomene, čak, do te mjere da je u narodu nastala uzrečica "Ejjubova strpljivost!"

Jakub a.s. - Kur'an spominje i drugu ličnost koja se istakla svojom strpljivošću u tegobama, a to je Jakub a.s.

Jusuf a.s. - Jedan od uzora strpljivosti i strpljivih spomenutih u Kur'anu je Jusuf sin Jakuba, a.s.

Njegov život je bio pun iskušenja koja su se nizala jedno za drugim. Samo što bi izašao iz jednog iskušenja snašlo bi ga drugo isto ili teže od prethodnog. Nakon što je prebrodio spletke svoje braće upao je u veliko iskušenje sa ženom upravnika nakon čega je bio iskušan zatvorom u kom je ostao nekoliko godina, a da ništa nije skrivio.

---

⁶⁶ Ibrahim 21.

Ibrahim i Ismail a.s. - Za ove Božije poslanike je karakteristično da su uzor strpljivosti kroz kojeg se najbolje odražava pokornost prema Bogu, bez obzira na opasnosti i požrtvovanja na tom putu. Ibrahim, a.s., je usnio da kolje svoga sina Ismaila - a snovi poslanika su Objava, pa je razumio poruku. Uzeo je svoga sina i rekao mu ono šta se od njega traži: “O sinko moj! Doista sam u snu vidio da bih te zbija zaklati trebao, pa šta ti misliš?”⁶⁷

Ismail, a.s., je odgovorio: “Oče moj” – dječak odgovori – “postupi po naređenju – ako Bog da, ubrzo ćeš vidjet da sam od onih što strpljivi su!”

U jednoj predaji se prenosi da je Časni Poslanik, a.s., rekao: “Tri su vrste strpljivosti: strpljivost u nevolji, strpljivost u pokornosti i strpljivost u čuvanju od grijeha. Pa ko bude strpljiv u nevolji sve dok je ne otkloni lijepo je podnoseći, Bog će ga uzdići za tri stotine razina, a između svake dvije razine je koliko od Nebesa do Zemlje. Ko se strpi u pokornosti spram naredbi Božijih, Bog će ga uzdići za šest stotina razina, a između svake dvije razine je koliko između Prijestolja Božijeg i ruba Zemlje. Ko se strpi u čuvanju od grijeha, Bog će ga uzdići za devet stotina razina, a između svake dvije razine je koliko između vrhunca Prijestolja Božijeg i ruba Zemlje.”

Ako vas stotinu strpljivih bude, nadvladat će dvije stotine, a ako vas hiljadu bude nadvladat će dvije hiljade Allahovom dozvolom, a doista je Allah sa strpljivima!

I koji su strpljivi u siromaštvu, i bolesti, i za borbe junačke! Eto, takvi jamačno vjeruju i takvi su bogobojazni.

Mi ćemo vas na kušnju stavljati sve dok ne pokažemo borce između vas i strpljive, a provjeravat ćemo i vijesti vaše

A ako strpljivi budete i Allaha se bojite, njihova spletku vam ništa naškoditi neće!

---

⁶⁷ Es-Saffat 102.

Takvi nisu malaksali pred onim što ih pogodi na Allahovom putu, i nisu slabili, niti se pokorili. A Allah strpljive voli.

Kur'an časni u svim navedenim ajetima poziva muslimane na sabur i izdržljivost spram redova nasilnika i nepravednika. Kur'an ih poziva da ne prihvate silu, nasilje i poniženje - i bodri ih da se sa ljutim ranama sablju i kopalja izbore, da budu strpljivi dok ne savladaju neprijatelja i dok ne zavijore zastavu Tevhida i istinoljubivosti, pravednosti i slobodarstva.

ASHABI SOFE

Među Poslanikovim, a.s., ashabima postojala je jedna prepoznatljiva skupina koja je u islamskoj literaturi poznata pod nazivom "Ashabus-suffe" - "Drugovi sofe."

Nakon Hidžre, domaćini iz Medine (ensarije) nisu mogli zbrinuti svu braću i sestre koji su došli iz Meke. Pored njih iz Meke, u Medinu je došao i nemali broj muslimana iz drugih dijelova Arabije. Medina je također postala i odredište mnogih delegacija koje su dolazile iz raznih krajeva, a koje su imale cilj da od samog Poslanika, s.a.v.s., upoznaju islam. S promjenom kible, tj. kada su se muslimani u namazima umjesto prema Bejtil-Makdisu (u Kudsu) počeli okretati prema Bejtullahu (u Meki). Kibla je promjenjena za 180 stepeni, od sjevera na jug. Do te promjene, prema mišljenju većine islamskih klasika, došlo je šesnaest ili sedamnaest mjeseci nakon Hidžre. To je rezultiralo time da je prednji zid medinske džamije postao stražnji zid. Prema naredbi Poslanika, a.s., prostor iza stražnjeg zida je natkriven i postao je poznat kao Sofa. Sofa je nakon kratkog vremena postala sklonište za one ashabe koji nisu imali svojih kuća u Medini.

Prema dostupnim izvorima Sofa je mogla imati dužinu od nekih tridesetak metara, ali se ne navodi kolika je mogla biti njena širina. Uglavnom, Sofa je mogla primiti do 400 ljudi. Broj je varirao u zavisnosti od musafira i delegacija koje su dolazile. Na Sofi je, u većini vremena, boravilo sedamdesetak ashaba. Sofu

Poslanikove, a.s., džamije nastanjivale su tri vrste ljudi. Na prvom mjestu bili su to muhadžiri zatim gosti i izaslanici koji nisu imali druge opcije za stanovanje, i na kraju bili su to pojedinci iz reda ensarija i imućnih muhadžira, koji su voljeli određeno vrijeme za ibadet i zikr provoditi na Sofi.

Koz historiju to je mjesto bilo poznato kao mjesto za duhovno uzdizanje; pa čak i onih koji su uobičavali po nekoliko dana provoditi na Sofi poput: hazreti Hasana, hazreti Husejna, El-Abbasa, Abdullaha ibn Unejsa, Ukbe ibn Amira, Ukajla, Abdullaha ibn Džafera, Džurhud ibn Huvejlida i drugih ashaba, da Allah njima bude zadovoljan!

Poslanikova, a.s., džamija bila je i obrazovna institucija! A obzirom da je Sofa bila njen sastavni dio, Sofa je bila i mjesto gdje su se održavala povremena predavanja. Ovdje su ashabi ponavljali Poslanikove hutbe, družili se, iščekivali namaze, itd. Tako je bilo mnogo ashaba koji nisu bili stanovnici Sofe ali su na nju navraćali. Ashabi sa Sofe bili su dobro organizirani. Imali su i svog pretpostavljenog koji je bio iskusan i dobro upoznat sa svim njihovim potrebama. Ashabi su na Sofi medinske džamije otprilike boravili od druge polovine 2. godine po Hidžri pa do Poslanikove, s.a.v.s., smrti tj. 10. godine po Hidžri ili nešto duže. Dok su boravili na Sofi potpuno su bili posvećeni ibadetu, učenju Kur'ana i činjenju zikra. Brojna predanja govore o njihovoj oskudnoj odjeći od vune (suf), zbog koje ih je bilo stid da se pojavljuju u javnosti. Njihova se hrana uglavnom sastojala od hurmi, koje im je u početku osiguravao sam Poslanik, a.s., a kasnije i čitava musliman-ska zajednica, i to tako što bi grane hurmi ostavljali na konopcu koji je bio postavljen u džamiji. Općenito su živjeli u teškim uvjetima, ali ono što je za njih bilo najvažnije od svega jeste činjenica da su bili okruženi ljubavlju i brigom Allahovog Poslanika, a.s. Nisu mogli provesti mnogo vremena a da ga ne vide. Poslanik je bio njihova preokupacija. Nastojali su ga slijediti u svakoj stvari i od njega sve zapamtiti i prenijeti. Poslanik, a.s., volio je sjediti u njihovom društvu.

DOVA

Dova je uzvišeni ibadet o kom se može govoriti satima a da se ne iscrpi ono što se o njoj važnosti može reći. U današnjoj hutbi ćemo se prisjetiti nekih riječi Gospodara našeg koje na dovu upućuju, te hadisi koji o njoj i njenom značaju govore, kako bi, uz Božiju pomoć, osvježili naše znanje i potakli naše srce na veće, jače, prisnije i sadržajnije činjenje dove.

Riječ *dova* je arapskog porijekla i nastala je od riječi *du'a*, što u prijevodu na bosanski jezik znači: *zov, poziv, dozivanje, prizivanje, molitva, moljenje, molba...* Allah Uzvišeni je dovu spomenuo u mnogim ajetima, a i Njegov Poslanik, a.s., je njen značaj objasnio u mnogim hadisima.

Sam Kur'an u sebi sadrži mnogo dova, a prva Kur'anska Sura, El-Fatiha i posljednje dvije Kur'anske sure su dove, tako da Kur'an i započinje i završava se dovom.

Rezultat Allahove, dž.š., milosti prema Njegovim robovima jeste to što ih je poučio kako da Mu se obraćaju, kao što ih je poučio i kako da Mu robuju, te šta da od Njega traže. Ako obratimo pažnju na kur'anske ajete koji govore o dovi, vidjet ćemo da se većina njih, kad je riječ o ovozemaljskim dobrima, odnosi na pokajanje (tevbu), traženje oprosta i izbjegavanje grijeha, dok se, kad je riječ o onozemaljskim dobrima, odnose na traženje Allahove, dž.š., blizine i visokog položaja na onome svijetu. Zašto? Zato što život na ovome svijetu kod Allaha, dž.š., nije onaj pravi i istinski život, nego je kod Njega pravi i istinski život onaj na onome svijetu. S tim u vezi, Allah, dž.š., u Kur'anu kaže: "Život na ovom svijetu nije ništa drugo do zabava i igra, a samo onaj svijet je - život, kad bi samo oni znali!"⁶⁸

No, da li Allah, dž.š., zanemaruje dovu kojom se traže neka ovosvjetska dobra?

Ne. Allah, dž.š., ne traži od vjernika da se izoluje i odrekne ovosvjetskih dobara. Postoje ovosvjetske obaveze kojima je Allah, dž.š., zadužio čovjeka i koje je on dužan izvršavati kako bi

---

⁶⁸ *El-Ankebur, 64.*

unaprijedio život na ovome svijetu. Kur'an nas poučava kako da Mu, s tim u vezi, dovu činimo, ali pod uvjetom da nas traganje za ovosvjetskim dobrima ne odvрати od zalaganja za onaj svijet. Tako u Kur'anu stoji:

“A ima i onih koji govore: 'Gospodaru naš, daj nam dobro i na ovom i na onom svijetu, i sačuvaj nas patnje u ognju!’“

U jednom hadisi-kudsiiju Allah, dž.š., kaže: “*Ja sam kod Moga roba kad o Meni lijepo (po)misli i Ja sam s njime kada Me se sjeti. Ako Me se u sebi sjeti (spomene), i Ja se njega u sebi sjetim (spomenem), a ako Me se sjeti (spomene) u društvu, Ja se njega sjetim (spomenem) u još boljem od tog društva. Ako Mi se približi za pedalj. Ja se njemu približim za aršin, ako Mi se približi za aršin, ja se njemu približim za hvat (razmak raširenih ruku), a ako on prema Meni krene korakom, Ja ću prema njemu krenuti trkom (žureći).*“

Prenosi Selman el Farisi r.a., da je Vjerovjesnik a.s., rekao: “Zaista je Uzvišeni Allah Stidljiv i Plemenit, i On se stidi da ruke čovjeka koje je podigao prema Njemu, vrati prazne.“

“Sudbinu ne može sprječiti ništa osim dove, niti život produžiti ništa osim dobročinstva.“

“Kod Allaha nema ništa plemenitije od dove!“

Na drugom mjestu Allahov Poslanik je izjavio i objasnio da je dova ibadet u njegovim riječima: “Dova, to je ibadet“ i proučio ajete: “A rekao je Gospodar vaš: 'Dovite Mi, odazvaću vam se.' Uistinu! Oni koji se budu oholili prema ibadetu Meni, ući će u Džehennem poniženi!’”⁶⁹

Allah, dž.š., je u ova dva ajeta upotrijebio izraz *ibadet* za dovu, što ukazuje na veličinu njenog položaja.

Također je Uzvišeni Allah, nazvao dovu (vjerom), pa kaže Uzvišeni: “Kada se u lađu ukrcaju, mole se Allahu, iskreno Mu

---

⁶⁹ *El - Mumin*; 60.

ispovijedajući din, a kada ih On do kopna spasi (dovede), oni odjednom pridružuju.“⁷⁰

Suretu El-Bekare: 186: “*Reci: 'Moj Gospodar vam ne bi nikavu pažnju poklanjao da nije vaše dove!'*“⁷¹

Ebu Zerr el-Gaffari, r.a., prenosi od Poslanika, a.s., da Uzvišeni Allah, dž.š., kaže: “O Robovi moji, ja sam Sebi nasilje zabranio, a zabranio sam ga i među vama, pa nemojte jedan drugom nasilje činiti. O Robovi moji, svi ste vi zalutali osim onog koga Ja uputim; pa tražite od Mene da vas uputim, Ja ću vas uputiti. O Robovi moji, svi ste vi gladni osim onog koga Ja nahranim, pa od Mene tražite da vas nahranim, Ja ću vas nahraniti. O Robovi moji, svi ste vi neodjeveni osim onoga koga Ja odjenem, pa od Mene tražite da vas odjenem, Ja ću vas odjenuti. O Robovi moji, vi danju i noću griješite, a Ja sam Onaj koji sve grijehe prašta, pa od Mene tražite da vam oprostim, Ja ću vam oprostiti. O Robovi moji, vi nikada ne možete doći do onoga čime biste Meni štetu nanijeli pa da Mi je nanesete, niti ikad možete doći do onoga što će Meni korist donijeti, pa da Mi je donesete. O Robovi moji, kad biste vi i prvi i posljednji, i ljudi i džinni, imali srce najpobožnijeg čovjeka, to ništa ne bi Moje imanje povećalo. O Robovi moji; kada biste vi, i prvi i posljednji, i ljudi i džinni, imali srce najgoreg griješnika, to ništa ne bi Moje imanje umanjilo. O Robovi moji; kada biste vi i prvi i posljednji, i ljudi i džinni, stali na jedno mjesto, pa Meni svoje molbe i želje uputili, te Ja udovoljio svačijoj molbi i želji; to ne bi umanjilo ono što Ja imam ni onoliko koliko oduzme od mora igla kad se u njega zamoči. O Robovi moji, sve zavisi od vaših djela, koja su kod Mene sačuvana i pobrojana, i za koja ću vam dati zaslugu. Ko nađe nagradu i dobro, nek Allahu zahvali; a ko opet kaznu i zlo, nek ne kori nikog osim sebe.“⁷²

---

⁷⁰ *El Ankebut*; 65.

⁷¹ *El-Furkan*, 77.

⁷² *Muslim*.

“Molite se Allahu (dovu mu činite), iskreno Mu ispovijedajući vjeru, pa makar to nevjernicima bilo mrsko!”⁷³

“Gospodar vaš je rekao: 'Zovite Me, Ja ću vam se odazvati! Uistinu, oni koji se budu oholili prema robovanju Meni, ući će u Džehennem poniženi.’”⁷⁴

Prenosi Ebu Seid El-Hudrida je Poslanik, a.s., rekao: “Svaki musliman, koji zamoli neku želju, u kojoj nema grijeha ni kidanja rodbinskih veza, Allah mu dadne jedno od troga; želji mu odmah udovolji ili mu ostavi za budući svijet ili ga sačuva od sličnog zla. Rekoše: “Onda ćemo mnogo dovit!” Reče: “Allah može više.”⁷⁵

Prenosi Ebu Hurejre, da je Poslanik, a.s., rekao: “Trojici se dova ne odbija: postaču dok se ne omrsi, pravednom vladaru i mazlumu (osobi kojoj se čini nepravda). Nju Allah uzdiže iznad oblaka i kaže Gospodar: 'Tako mi Moje veličine, pomoći ću ti makar malo pričekao!’”⁷⁶

-Najvrjedniji ibadet je dova. Kada Allah dozvoli robu da čini dovu, On mu otvara kapiju milosti. Zaista, niko ko čini dovu neće stradati. Rob digne ruke u molbi prema Allahu, a hrani se zabranjenim. Kako će mu u ovakvom stanju biti uslišena dova?!⁷⁷

Kada neko od nas želi da mu dova bude uslišena, neka očisti svoj prihod i neka vrati ljudima njihovo pravo u imetku. Gospodaru se ne uzdiže dova roba u čijem stomaku ima zabranjenog ili je nepravdu učinio nekome od Allahovih stvorenja.

- Očisti svoj prihod da ti bude uslišena molba! Čovjek stavi zabranjen zalogaj u usta i četrdeset dana mu dova nije uslišena!⁷⁸

-Znajte da Allah ne udovoljava molbi potekloj iz srca nemarna prema Njemu.

---

⁷³ Suretu Gafir, 14.

⁷⁴ Suretu Gafir, 60.

⁷⁵ Ahmed.

⁷⁶ Tirmizija.

⁷⁷ Iršadu-l-kulub, 149.

⁷⁸ Mekarimu-l-ahlak, 2/20/2045.

-Iskoristite priliku za činjenje dove kada vam srce osjeti samilost, jer je to milost.

-Kada neko od vas sam čini dovu, neka njom obuhvati sve, jer je takva dova bliža ispunjenju. Ko uči dovu za četrdesetero svoje braće prije nego što uči dovu za sebe, ona će biti primljena i za njih i za njega.

“Neka te ne čini beznadežnim odgađanje ispunjenja dove, jer je dar u veličini namjere. Često ti se ispunjenje dove odgađa da bi ti time bila veća nagrada i obilnije davanje nade. Često moliš za neku stvar i ona ti se ne udovoljava da bi ti se dalo bolje od toga, prije ili kasnije, ili ti se potpuno uskraćuje jer je tvoje dobro u tome. Često tražiš nešto što bi, ako bi ti se dodijelilo, izazvalo propast tvoje vjere.”⁷⁹

Prenijet ćemo u okviru ovog kazivanja i predaju koja se veže za Musa, a.s., u kojoj se kaže: Putujući pustinjom, Musa a.s. začu kako se neki pastir moli Allahu: “Dođi, o Bože, da Ti češljam kosu, da Ti perem odjeću, da Ti ljubim ruku.”

Pastirova molitva ga žestoko razljuti i on izgrdi sirotog pastira.

Te večeri Bog se javi Musau. Ne odobravajući njegov postupak reče: “Zašto si otjerao Moga roba od njegove molitve. U svojoj iskrenosti i jednostavnosti, on Mi je draži od većine asketa i učenjaka.”

Dovu su učili i Boga molili svi poslanici. Čitajući prijevod Kur'ana naići ćete na ajete koji prenose dove Muhammeda, Ibrahima, Ismaila, Zekrija'a, Ejuba, Jusufa, Musaa, Isaa, Šuajba, a.s., i drugih od Boga odabranih ljudi. Kad dova ne bi imala nikakav značaj osim da se njome svrstamo u sunnet božijih poslanika bilo bi dovoljno, a kao što smo mogli vidjeti iz ovog obraćanja, ona je daleko više, sama srž ibadeta, najbolje oružje vjernika, vrhunski ibadet i razlog našeg postojanja na zemlji.

---

⁷⁹ *Kešfu-l-mehadže*, 228.

Završićemo kur'anskom dovom Poslanika islama: *“Allah nikoga ne opterećuje preko mogućnosti njegovih: u njegovu korist je dobro koje učini, a na njegovu štetu zlo koje uradi. Gospodaru naš, ne kazni nas ako zaboravimo ili što nehotice učinimo! Gospodaru naš, ne tovari na nas breme kao što si ga tovario na one prije nas! Gospodaru naš, ne stavlja nam u dužnost ono što ne možemo podnijeti, pobriši grijehe naše i oprosti nam, i smiluj se na nas. Ti si Gospodar naš pa nam pomози protiv naroda koji ne vjeruje!”*⁸⁰ Amin!

HUDHUDOVIM TRAGOM

Sura An-Neml, 20-44 ajeta govori o Sulejmanu, a.s., i kraljici Belkisi od Sabe. Jedanoga dana je Sulejman, a.s., vršio smotru vojske. Pogledom je tražio pticu Hudhud ali je nije mogao naći.

“I on izvrši smotru ptica, pa reče: “Zašto ne vidim Hudhuda (pupavca), da nije odsutan?”

“Ako mi ne donese valjano opravdanje, teškom ću ga kaznom kazniti ili ću ga zaklati.”

“I ne potraj dugo, a on dođe, pa reče: “Doznao sam ono što ti ne znaš, iz Sabe ti donosim pouzdanu vijesti, vidio sam da jedna žena njima vlada i da joj je svega i svačega dato, a ima i prijesto veličanstveni; vidio sam da se i ona i narod njezin Suncu klanjaju, a ne Allahu, - šejtan im je prikazao lijepim postupke njihove i od pravog puta ih odvratio, te oni ne umiju da nađu pravi put!”

Sulejman je kraljici poslao pismo na koje je ona odgovorila pa su se dogovorili da ga ona posjeti. Kada se približila njegovom dvoru, da bi pokazao snagu vjere Sulejman je upitao: “Ko je u stanju da mi donese kraljičin prijesto prije no što dođe kod mene.” Jedan od džina- Ifrit reče: “Daj mi vremena dok ustaneš i sjedneš.” Sulejman nije pristao jer je rok bio predug. A onda je

---

⁸⁰ EI-Bekara, 286.

jedan od njegovih podanika koji je posjedovao nešto znanja knjige rekao:

“A ja ću ti ga donijeti“ - reče onaj koji je učio iz Knjige – “prije nego što okom trepneš.“ I kad Sulejman vidje da je prijesto već pored njega postavljen, uzviknu: “Ovo je blagodat Gospodara moga koji me iskušava da li ću zahvalan ili nezahvalan biti. A ko je zahvalan - u svoju je korist zahvalan, a ko je nezahvalan - pa, Gospodar moj je neovisan i plemenit.“

Ovo kur'ansko kazivnaje donosi nam veliki broj korisnih pouka. Prva od tih pouka koju ćemo navesti jeste pitanje odgovornosti. Ako prihvatimo odgovornost u zajednici onda je moramo i izvršavati. Ovo se vidi iz Sulejmanova pitanja “Zašto ne vidim Hudhuda (pupavca), da nije odsutan?” kao i iz njegovih riječi: “Ako mi ne donese valjano opravdanje, teškom ću ga kaznom kazniti ili ću ga zaklati.“

Zahvaljujući tim vijestima Sulejman je poduzeo niz aktivnosti koje su krunisane prelaskom na islam kraljice od Sabe. Ono što nas interesuje ovdje jeste činjenica da Hudhud nije čekao naređenje da učini uslugu islamu. On je preuzeo inicijativu iako mu je nadređeni bio Sulejman, alejhisselam, koji je razumijevao govor ptica i mrava, koji je komandovao vjetrovima i džinnima, o čijem se imetku i mudrosti i danas pripovijeda. No, i pored svega trebala mu je vijest jedne ptice da bi kraljicu od Sabe preveo na islam. Hudhud nije samo mirni poslušnik, on preuzima inicijativu, unutar svojih sloboda i mogućnosti on samostalno čini koliko može da da svoj doprinos. Četrdeseti ajet ove sure koji glasi: “A ja ću ti ga donijeti“ - reče onaj koji je učio iz Knjige - “prije nego što okom trepneš.“

I kad Sulejman vidje da je prijesto već pored njega postavljen, uzviknu: “Ovo je blagodat Gospodara moga koji me iskušava da li ću zahvalan ili nezahvalan biti. A ko je zahvalan - u svoju je korist zahvalan, a ko je nezahvalan - pa, Gospodar moj je neovisan i plemenit.“

Osnovna poruka je da jedinstveni spoj znanja i vjere daje nezamislive rezultate i može uzvisiti čovjeka dotle da podvrgne

čitav svijet sebi. Ovaj spoj daje rezultate kojima je moguće nadvladati prirodne zakone (npr. 600 km od Sabe do Sulejmanova carstva). Dakle, onaj ko je posjedovao samo dio znanja knjige prevalio je 1200 km u treptaju oka i donio prijesto.

Neki će reći da je to dato samo rijetkim Božijim robovima. Svakako, ali ja čvrsto vjerujem da potencijal onoga što se nalazi u jednom čovjeku imaju i drugi samo je pitanje koliko ćemo vremena i truda uložiti u afirmisanje potencijala koje nam je Uzvišeni stavio na raspolaganje.

Pogledajmo i danas kako dobro živimo, a prisjetimo se koliko u stvari zaista aktivno radimo. Koliko sati dnevno?

E sad, kad bismo zamislili da mi ovakvi kakvi smo ovdje gdje jesmo, utrostručimo ili učetverostručimo svoj rad, a opet bi nam ostalo 7-8 sati za spavanje, to znači da bi učetverostručili kvalitet postignutog u jednom životu.

Takav aktivan pristup životu daće svoje rezultate. Zanimljivo je da Kur'an kada govori o blagodatima Dženneta kaže da džennetlije u njemu neće slušati prazne priče i besmislice. Neće biti bespotrebnih tv emisija, dosađivanja.

Naša omladina umjesto da pogađa mogućnosti koje stoje pred njom ona "ubija" dosadu. Šta je dosada? Odsustvo mogućnosti da se aktivno zabavimo korisnim radom, odsustvo vjere da je rad dobar, da donosi napredak, da može nešto promijeniti, da posjedujemo potencijale mnogo veće od pukog naslađivanja u strastima bile one putene bile neke druge.

Kada se u suri Bekare kaže da Bog ljude nije opteretio onim što ne mogu, znači li to samo da nećemo odgovarati za ono što nismo u mogućnosit uraditi, ili, možda znači da je Allah Uzvišeni, Znalac svega, dao nama ljudima potencijal za sve ono što nam je naređeno i čime smo upućeni u Kur'anu. Ja čvrsto vjerujem da je tako. Čvrsto vjerujem da u nama postoji potencijal za izvršenje svih uputa koje nam je Uzvišeni objavio u časnoj Knjizi. Moramo shvatiti da je nerad naš glavni neprijatelj, neaktivnost, nedostatak

inicijative i vjere u sebe, osrednjost i u onim oblastima gdje radimo, nezainteresovanost, manjak vjere u svoje mogućnosti.

Ako bismo definirali tri velike religije po onom na čemu one u svojim učenjima najviše insistiraju, onda bismo za judaizam rekli da je religija prava, za kršćanstvo da je religija ljubavi, a za islam da je religija učenja. Najvažnija mu'džiza islama je njegova mudra Knjiga. Nije slučajno ajet, koji u imperativnoj formi potiče na učenje i studiranje, označio početak objavljivanja ove posljednje upute čovječanstvu. U to vrijeme nije bilo škola ni univerziteta gdje se moglo učiti. Mjesto znanja za one koje su ga tražili bila je džamija. Ona je poslije kuće gdje se sticao odgoj bila prva škola gdje se učilo o svemu što su iziskivali vrijeme i potrebe Medine tog doba.

Buhari i Muslim navode slučaj tri osobe koje su ušle u džamiju u Medini. Jedna od njih je pristupila halki koju je Poslanik, a.s., predvodio, našao mjesto i sjeo. Drugi je sjeo po strani, a treći napustio džamijski prostor. Poslanika a.s. je potom kazao: "Prva je osoba pristupila halki pa je i njoj Allah pristupio. Druga se zastidila i Allah nije želio da joj stvara neugodnost. Treća je osoba napustila džamijski prostor pa je i nju Allah dž.š. napustio."

Ne postoji jači moralni i duhovni podsticaj da se uči i obrazuje od ovog primjera.

Naša realnost jest poprilično siva, no ni blizu koliko je jako svjetlo naše vjere i snaga potencijala koje nam je dragi Bog dao. Bog nas je prije 1400 godina upoznao da je moguće u treptaju oka prebaciti prijesto iz jednog mjesta 600 kilometara dalje. Mi se očito nismo zabavili tom mogućnošću, ali neko jeste kao i nizom drugih na koje nas naša Objava upućuje.

I nema nikakve veze što živimo u Bosni, ovdje i sada, ovakvoj kakva je. Nije ni Poslanik, a.s., rekao Džebrailu pa gdje u Mekki da širim vjeru, ta Istanbul, Rim su veliki centri.

Molim Uzvišenog Allaha da nam podari plemenita svojstva plemenitih i iskrenih trudbenika na putu dobra, da nas podrži na tom putu i vodi ka cilju najljepšem. Amin !

O SALAVATU

“Allah i meleki njegovi blagosiljaju Vjerovjesnika. O vjernici, blagosiljajte ga i vi, i šaljite mu selam!”⁸¹

Prenosi Kab ibn ‘Udžre da je rekao po spuštanju navedenog ajeta: “Božiji poslaniče, selam na tebe znamo, (učiti ettehijatu) a kako činiti salavat? On je rekao: Recite Bože blagoslovi Muhammeda i Muhammedovu porodicu, kao što si blagoslovio Ibrahima i Ibrahimovu porodicu. Ti si Hvaljen i slavljen. Bože obaspi blagodatima Muhammeda i porodicu Muhammedovu kao što si obasuo blagodatima Ibrahima i Njegovu porodicu. Ti si Hvaljen i Slavljen.”⁸²

Naravno da bi bolje shvatili koliko je važno donositi salavate na Poslanika, a.s., potrebno je podsjetiti se samo na neke hadise koji govore na ovu temu. “Jednog jutra je Allahov Poslanik, a.s., osvanuo raspoložen, na licu mu se vidjela radost. Rekoše: 'Allahov Poslaniče, danas si osvanuo raspoložen, na licu ti se vidi radost.' On reče: 'Da došao mi je glasnik od mog Gospodara i rekao: “Ko od tvoga ummeta na tebe donese jedan salavat, za njega će Allah upisati nagradu kao za deset dobrih djela, izbrisati grijeh za deset loših djela i uzdići ga deset deredža i uzvratiti mu sličnim.”’⁸³

“Najpreči ljudi na Kijametskom danu su mi oni koji najviše donose salavate na mene.”⁸⁴

“Ko donese na mene jedan salavat, Allah donese na njega deset.”⁸⁵

“Meleki neprestano donose salavat na onoga koji donosi salavat na mene, pa neka to rob umanjí ili uveća.”⁸⁶

---

⁸¹ *El-Ahzab, 56.*

⁸² *Buhari.*

⁸³ *Ahmed.*

⁸⁴ *Taberani.*

⁸⁵ *Muslim, Tirmizi.*

“Ko donese na mene jedan salavat, Allah donese na njega deset; ko donese na mene deset salavata, Allah donese na njega stotinu; ko donese na mene stotinu salavata (dnevno) Allah će mu među oči napisati razrješenje (beraet) od licemjerstva i beraet od vatre, i nastaniće ga sa šehidima na Kijametskom danu.”⁸⁷

Radi lakšeg razumijevanja ovog pitanja, potrebno je ukazati na jednu činjenicu koje smo mi, očito malo svjesni. Naime, naše historiziranje Poslanika, a.s., bazirano je na “nepisanom pravilu” da je Allah, dž.š., poslao svoga izaslanika, koji je dostavio Kur'an, objasnio, proživljavao i umro – nakon čega njegov ummet, prepušten sebi, bespomoćan traga po Knjizi tražeći sebi spasa, a Bog, neuzubillah, stoji po strani van njihovih životnih tokova, čeka da izda naredbu za smrt i da im sudi. Dakle, s jedne strane zagovaramo Allahovu, dž.š., svemoć i blizinu, a s druge strane, nesvjesno Mu osporavamo interventnost u svijetu, ubijedeni da je čovjek sam kovač svoje sreće? Ovakvo postavljanje stvari učiniće da formalizam prevlada u vjeri, da ibadet izgubi svoju dušu i smisao, te da se naša ljubav prema Resulullahu svede na nesvjesno verbalno ponavljanje salavata. Pa to može i magnetofon! Naše pretpostavljanje isključivo historijske naravi Poslanika lišit će nas ljubavi prema njemu jer ga ne poznajemo, a u nedostatku znanja nema ni ljubavi. Kao potvrda te naše (ne)svijesti jeste činjenica da salavat, koji treba da je odraz naše ljubavi prema Alejhisselamu, donosimo isključivo udovoljavajući fikhskim propisima (u namazu), čime zanemarujemo ajet i hadise koji zapovijeda donošenje salavata i selama na njega i van namaza.

Poslanikova povijesnost se ne smije zanemariti. Ona je nužna karika naše ljubavi prema Allahu, dž.š., bez koje bi Bog ostao apstraktan, nedokučiv, neobjavljen, te stoga i apstraktno voljen. Ljubav prema Allahu, dž.š., uslovljena je ljubavlju prema Poslaniku. Ljubav prema Resulullahu se ne može odvojiti od ljubavi prema Allahu, dž.š., i obratno. I kao što je sedžda meleka

---

⁸⁶ *Ahmed.*

⁸⁷ *Taberani.*

Ademu, a.s., u suštini sedžda Allahu (pokornost Njegovoj naredbi), tako i naša odanost, poslušnost i ljubav prema Poslaniku, znači pokazivanje i dokazivanje svoje potčinjenosti prema Bogu.

Muhammed, a.s., kaže: “Niko od vas neće biti vjernik sve dok mu ja ne budem draži od njegovih roditelja, njega samog i svih ljudi!”⁸⁸

“Reci: Ako Allaha volite, mene slijedite, i vas će Allah voljeti i grijehе vam oprostiti! A Allah prašta i samilostan je”⁸⁹.

Činjenica da je ljubav čežnja za približavanjem subjekta prema objektu, i da je ona svojevrsan odraz Tevhida (jedinstva), dovoljan je pokazatelj kome je treba pokloniti. Kada čovjek dobrovoljno, iz ljubavi, a ne iz dužnosti, potvrđuje svoj ropski status kroz sedždu tada postaje kadar zadobiti Allahovu posebnu ljubav sa svim njenim implikacijama: “Moj Mi se rob neprestano približava dobrovoljnim ibadetom sve dok ga ne zavolim, a kada ga zavolim Ja sam njegov sluh kojim čuje, vid kojim gleda, jezik kojim govori.”

Potvrda postojanja ljubavi jeste spremnost čovjeka da se žrtvuje u ime onoga kome je usmjerena. Kada se radi o ljubavi prema Bogu, dokaz njenog postojanja je spremnost vjernika da u ime Njega žrtvuje imetak, vrijeme, cijeli svijet pa i sebe: “Reci: Ako su vam očevi vaši, i sinovi vaši, i braća vaša, i žene vaše, i rod vaš, i imanja vaša koja ste stekli, i trgovačka roba za koju strahujete da neće prođe imati, i kuće vaše u kojima se prijatno osjećate — miliji od Allaha i Njegova Poslanika i od borbe na Njegovu putu, onda pričekajte dok Allah svoju odluku ne donese, a Allah neće uputiti narod koji mnogo griješi.” (Et-Tevbeh 24).

Efekti ljubavi su vrlo prepoznatljivi. Naime, ako izvršavanje oblgatnih dužnosti (fard) nema za posljedicu potrebu za izvršavanjem sunneta Resulillaha, a sunneti potrebu za

---

⁸⁸ *Buharija i Muslim.*

⁸⁹ *Ali Imran, 31.*

dobrovoljnim ibadetom (nafila), onda tu izostaje ljubav, a obredoslovlje se, ma kakvu teorijsku podlogu imali svodi na dužnost ili formu. Forma ibadeta se prevazilazi tek onda ako na licima bude primjetan trag sedžde. A to je ako čovjek svim svojim bićem (vedžh) i vanjskim izrazom odiše vjerom, S druge strane, teoretska upućenost i razrada duhovnih kretanja i ezoteričke dubine islama, ukoliko nisu posljedica usvojenog, nudi nam umjesto vjerskog oduševljenja svojevrsnu teozofiju koja je privlačna samo za diskurzivni intelekt kojemu uliva lažnu nadu. U tom slučaju vjera se svodi na mišljenje i puki verbalizam. Ljubav prema Allahu Uzvišenom apsolutno izostaje.

Imam Muslim donosi u svome Sahihu hadis, koji prenosi Zejd b. Erkam, da je Muhammed, a.s., držao govor kod izvora Humma, kojom prilikom je, nakon zahvale Allahu, dž.š., rekao: “O ljudi, ja sam čovjek koji očekujem da mi dođe izaslanik moga Gospodara, i da mu se odazovem, zato vam ostavljam dva krupna emaneta: prvi od njih je Allahova knjiga, u njoj je uputa i svjetlo, pa uzmite Allahovu Knjigu i nje se držite“ – zatim je podsticao na Kur'an i potrebu za njim, i nastavio: “...i moju porodicu. Allahom vas opominjem na moj Ehli Bejt, Allahom vas opominjem na moj Ehli Bejt!”

U 19 različitih predaja zabilježenih u hadiskim zbirkama o načinu donošenja salavata, u kojima Allahov Poslanik, a.s., odgovarajući na upit ashaba kako se donose salavati na njega, osim sebe spomenuo je i svoju porodicu *„sallallahu alejhi ve alihi ve selleme.“*⁹⁰ Muhammed, a.s., također upozorava kod donošenja salavata na njega: “*Nemojte na mene donositi krnjav salavat!*”

Preneseno je⁹¹ od Plemenitog Poslanika islama, a.s., ispravan način upućivanja salavata. Poslanik, a.s., je istakao, i tako podučio

---

⁹⁰Navod po hutbi Zekerijah ef. Čajlakovića održanoj u Mesdždiu IZ Norrkoping 11.02.2011.g. (ista objavljena na www.rijaset.ba).

⁹¹ El-Buhari, kitabud-da'avat, El-Buhari, kitabut-tafsir, Muslim kitabus-salat, Et-Tirmizi 2/212, En-Nesai 1/190, Ibn Madze kitabus-salat, Musnad Ahmed ibn Hanbel 2/47, 5/353.

ashabe, da prilikom upućivanja salavata njemu upućuju salavat i njegovoj porodici i da njegovu porodicu ne odvajaju od njega što mi u namazima na tešehuđu svakodnevno činimo.

U narednom predavanju, ako Bog da, reći ćemo nekoliko riječi i o Poslanikovoј porodici.

Hazreti Omer kaže: “Dova je zaustavljena između Neba i Zemlje i od nje se ništa ne uspinje dok ne doneseš salavat na svog Vjerovjesnika, a.s.”⁹²

Petkom i uoči petka: “Mnogo donosite salavate na mene petkom i uoči petka. Ko to bude radio biću mu svjedokom i zagovornikom na Dan proživljenja.”⁹³

Ebu Derda, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: “Mnogo donosite salavate na mene petkom. To je dan u kojem meleki prisustvuju. Salvati svakog onog ko donosi salavate meni se predočavaju sve dok ih ne završi.” Upitao sam: “I poslije smrti?”

Odgovorio je: “I poslije smrti. Allah je zabranio Zemlji da uništava tijela vjerovjesnika. Allahov vjesnik je živ i opskrbljen.”⁹⁴

Kada uho zazvoni: “Kada zvoni uho nekome od vas neka se sjeti mene, neka donese salavat na mene i neka kaže: 'Spomenuo Allah onoga ko mene spominje po dobru. U drugoj predaji: “Spomenuo Allah po dobru onoga ko mene spominje.”’⁹⁵

Naši salavati se predočaju i pokazuju Poslaniku, a.s. Također i naša djela, koja mi svakodnevno činimo, njemu se pokazuju. Allah Uzvišeni kaže: “I reci: 'Radite! Vidjeće Allah rad vaš i Poslanik Njegov i vjernici.”⁹⁶

---

⁹² Tirmizija.

⁹³ Bejheki.

⁹⁴ Ibn Madže.

⁹⁵ Ibn Huzejme.

⁹⁶ Et-Tevbe, 105.

Poslanikova porodica, Ehli bejt

Islamski učenjaci su podijeljenog mišljenja o tome ko pripada Muhammedovoj, a.s., porodici - Ehli-bejtu. Jedni smatraju da se pod sintagmom Ehli-bejt podrazumijevaju Poslanikove žene, jer su one u njegovoj kući i zato što se u kontekstu ajeta, gdje se spominje Ehli bejt, govori o njima. Ovakvo mišljenje zastupa Ibni Abbas, Ikrima i Ibni Saib. Drugi smatraju da Ehli-bejt čine četiri osobe i to: h. Fatima, h. Alija, h. Hasan i h. Husein. Najpoznatiji autoriteti ovoga mišljenja su: Fahu Razi, Zamahšeri, Kurtubi, Eš-Ševkani, Taberi, Es-Sujuti, Ibn Hadžer el-Askalani, Hakim, Zehebi, Imam Ahmed ibni Hanbel, Ibn Tejmijje i dr. Njihovi argumenti su poznati hadisi koji upravo ograničavaju Ehli-bejt na ove četiri osobe. Ovdje ćemo navesti jedan primjer: Kada je objavljen ajet kojim se nasranije pozivaju na proklinjanje onih koji lažu – “Ko se bude s tobom prepirao, pošto ti je nauk došao, ti reci: ‘Dođite pa da pozovemo mi naše sinove, a vi vaše sinove, mi naše žene, a vi vaše žene, i da mi zovnemo sebe i vi zovnite sebe, pa ćemo se usrdno pomoliti i Allahovo prokletstvo na one koji neistinu govore prizivati!’” – Muhammed, a. s., je pozvao Aliju, Fatimu, Hasana i Huseina i rekao: “Moj Allahu, ovo je moj Ehli-bejt.”⁹⁷

Treća grupa zagovara mišljenje da Ehli-bejt u sebi uključuje sve žene Alejhisselama i četiri člana uže porodice koje smo naprijed spomenuli, zajedno. Ovo mišljenje će uvažavati neki autori, kao, na primjer, Kurtubi, Ibni Kesir, Taberi i drugi.

Četvrta grupa su oni koji za Ehli-bejt kažu da su to svi Hašimovi potomci. Oni se pozivaju na izjavu Zejda b. Erkama koji je, prenoseći naprijed citirani hadis, koji on prenosi, rekao: “Njegov Ehli-bejt, kojemu je haram primiti sadaku su: porodica Alijina, porodica Akilova, porodica Dža'ferova i porodica Abbasova.”

U više vjerodostojnih predaja se prenosi da Ehli-bejt u najužem smislu sačinjavaju h. Alija, h. Fatima, h. Hasan i h. Husein.

---

⁹⁷ *Hadis prenose Buharija i Muslim.*

O svakom članu te svoje porodice Muhammed, a.s., je u više navrata sa velikom pozornošću govorio. Navest ćemo neke primjere:

Hazreti Ali b. Ebi Talib

Buharija i Muslim prenose od Sehla b. Sa'da da je, na dan Hajbera, Muhammed, a.s., rekao: "Ovu zastavu ću sutra dati čovjeku sa čijim rukama će Allah dati pobjedu, čovjeku koji voli Allaha i Poslanika Njegovog i kojega vole Allah i Njegov poslanik." Ljudi su iščekivali kome će je dati. Tada je Alejhisselam rekao: "Zovite mi Ali b. Ebi Taliba!"

Tirmizija prenosi od Zejda b. Erkama hadis gdje Alejhisselam kaže: "Onaj kome sam ja bio štićenik i Ali mu je štićenik." Za ovaj hadis Imami Ahmed i Taberani navode da ga je potvrdilo trideset osoba na dan Gudejra. Tirmizija, Nesai i Ibni Madždže prenose hadis u kome Alejhisselam kaže: "Alija je od mene i ja sam od Alija."

Taberani, Bezar, Tirmizi i Hakim prenose ovaj hadis: "Ja sam grad znanja, a Alija vrata toga grada." Sujutija za ovaj hadis kaže da je hasen, da nije sahih, kako to tvrdi Hakim, a ne prihvata mišljenje Ibn Dževzija, Nevevija i drugih koji ga smatraju patvorenim. Sahih senedom, od Umme Seleme, Taberani prenosi od Resulullaha, a.s., da je rekao: "Onaj ko voli Aliju voli i mene, a ko mene voli, voli i Allaha, a onaj ko mrzi Aliju, mrzi i mene, a ko mrzi mene, mrzi i Allaha." I ovim naravno nismo ni blizu iscrpili ove predaje.

Hazreti Fatima ez-Zahra

Poslanik islama, Muhammed a.s., je u pogledu duhovnoga nasljeđa u redovima najuže porodice specifičan, dragi Allah zna zašto, i po tome što je on, uz Imrana, alejhisselam, možda i jedini od Allahovih poslanika i vjerovjesnika čije je duhovno naslijeđe položeno u njegovom ženskom potomstvu. Koji bijaše razlog što

je sudbina sve trojice Muhammedovih, alejhisselam, mubarek sinova, Kasima, Abdullaha i Ibrahima, bila da na Ahiret presele u njihovu najranijemu djetinjstvu, znano je samo dragome Allahu, Koji je, hvaljen neka je, tako odredio, dok je sa druge strane On odredio da čak dvije od četiri najbolje i najodabranije žene ikad stvorene budu u Poslanikovoj najužoj porodici – hazreti Hatidža kao mubarek supruga i hazreti Fatima kao mubarek kći.

Hazreti Fatima je najmlađa od svih mubarek kćeri Resulullaha, Muhammeda, alejhisselam i hazreti Hatidže. Poput svojih mubarek sestara hazreti Fatima je djevojka izuzetne fizičke ljepote. Vedroga je lica i izuzetno bijeloga tena zbog čega je i dobila svoj znameniti nadimak “Ez Zehra” što na arapskom znači “Blistava.”

Izuzetne hazreti Fatimine duhovne veličine i njezine odabranosti prije svih je, dakako, bio svjestan njezin mubarek otac koji je lično u više navrata svojim vlastitim jezikom objelodanio njeno mjesto među četiri najodabranije žene kod dragoga Allaha. A njegova iznimna ljubav prema mubarek kćerki se može vidjeti i iz primjera poznatoga hadisa koji nam prenosi da je Poslanik, kada su od njega tražili da od propisane kazne za krađu sačuva jednu ženu iz veoma ugledne porodice, rekao da bi on čak i svojoj kćeri Fatimi, kad bi ona nešto ukrala, bez ikakve dvojbe odsjekao ruku. Vidimo kako je Muhammed, alejhisselam, u želji da istakne značaj i nužnost čuvanja pravednih Allahovih Zakona koji jednako vrijede za sve, kao primjer naveo svoju omiljenu kći hazreti Fatimu upravo zato što je bilo svima poznato kolika je njena duhovna veličina i kolika je samo ljubav kojom je voli njen mubarek otac. Tako svi možemo izvući pouku da od Allahovoga Zakona ne može biti izuzeta nijedna osoba, pa makar to bila i Fatima, kći Muhammedova, alejhisselam.

Hazreti Fatima, Ez Zehra je plemeniti Allahov primjer stvaranja žene, odnosno jedna od četiri Njegove blistave svjetlosti koje sijaju u obzorjima stvorenih svjetova dajući primjer savršene žene čija je ličnost ideal kojemu trebaju težiti sve hazreti Havine kćeri i

ujedno ogledalo u kojemu se jasno odslikavaju njihova vlastita pobožnost, iskrenost i moral. U tom je smislu i hazreti Fatima, skupa sa svojom majkom, primjer za pouku svim ženama vjericama baš kao što su to i njihove drugarice u odabranosti hazreti Merjema i hazreti Asija.

Sljedstveno svemu što je do sada izrečeno o njenoj plemenitoj ličnosti, jasno je radi čega je hazreti Fatima odabrana i među mubarek kćerima Muhammeda, alejhisselam, da upravo u njezinom potomstvu bude položena nit Resulullahovoga, alejhisselam, duhovnoga nasljeđa. Dakako, voljom dragoga Allaha to plemenito potomstvo je osim mubarek majke trebalo da ima i mubarek oca, a njega im je odabrao niko drugi do njihov budući djed, Muhammed, alejhisselam, lično.

Tako su plemeniti unuci Hasan i Husejn, skupa sa svojim isto tako plemenitim sestrama Zejnebon i Ummu Kulsum, bili blagoslovljeni još prije nego su i rođeni.

Ovo blagoslovljeno potomstvo hazreti Fatime i hazreti Alija, uz izuzetak hazreti Zejnebine kćekice Uname, ostalo je jedini nosilac Poslanikovoga, kako krvnoga i genetskoga tako i duhovnoga, nasljeđa. Razlog je, naime, u tome što su, kao što je dobro znano, svi njegovi mubarek sinovi umrli još kao mala djeca, a, uz gore navedeni izuzetak, u vrijeme o kojem govorimo on nije imao živih unučadi od kćeri Zejnebe, Rukajje i Ummu Kulsum.

Prije nego nastavimo dalje govoriti o Vjerovjesnikovom potomstvu potrebno je da se načas osvrnemo na njegovu unuku, hazreti Zejnebinu kći Umamu, koju smo već dva puta imenovali izuzetkom. A, zašto bi se ona uopće imenovala izuzetkom? Razlog bi po nama bio u tome što se Umama, mada milošću dragoga Allaha nesumnjivo ima vlastiti udio u raskoši duhovnoga nasljeđa njezinog mubarek djeda, ipak prema tradicionalnim izvorima islamskim ne ubraja u Ehli Bejt.

Hazreti Fatima, njezin muž i sinovi se u islamskoj tradiciji, svi zajedno, imenuju osim izrazom Ehli Bejt i izrazima Ehli-kisā i

Āli-abā u značenju “oni koji su zaogrnuti.” Ovo je vezano za poznati slučaj koji je već naveden.

Osim što je među Vjerovjesnikovom mubarek djecom odabrana po tome što se njegova krvna, genetska i duhovna loza nastavlja upravo kroz njezino potomstvo, hazreti Fatima je jedino Muhammedovo, a.s., dijete koje će ga nadživjeti. Poslanik je, dakako, toga bio svjestan, kao i činjenice da će mu se ona u roku od samo pola godine, po zemaljskom računanju vremena, pridružiti, pa joj je, u vremenu za koje je znao da mu u njemu ističe dunjalučka nafaka, jasnim i neposrednim riječima govorio o svom bliskom odlasku i tako joj, kao tajnu samo između njih dvoje, otkrio svoju i njezinu budućnost, dok je svima ostalima o tome uglavnom samo nagovještavao išaretima.

Poslanik je najveći dio vremena provodio naslonjen na Aišine grudi, ili na njezinu krilu. A kada bi Fatima došla, Aiša bi se povukla da ostavi oca i kćer same. I, prilikom jedne ovakve posjete, vidjela je kako on nešto šapuće svojoj kćerci, koja utom briznu u plač. Tada joj povjeri još jednu svoju tajnu, pa se ona nasmiješi kroz suze. Kad je Fatima odlazila, Aiša je upita šta joj je rekao, a ona joj odgovori da su to tajne koje ne može otkriti. Kasnije joj je ipak rekla: “Poslanik mi je rekao da će umrijeti od bolesti od koje je i umro, pa sam zaplakala. Onda mi je rekao da ću mu se ja od njegovih najbližih prva pridružiti, pa sam se zato nasmijala.”

Naravno riječi Resulullaha, Muhammeda, alejhisselam, uvijek donose samo čistu istinu, pa će tako hazreti Fatima u mjesecu ramazanu 11. godine po Hidžri (632. godine po Mesihu Isāu, alejhisselam) po posljednji put na dunjaluku milovati svoje četvero mubarek djece i brižnim riječima ih savjetovati kako da što ispravnije prožive prolazni dunjalučki život i tako zarade Džennet. Nakon toga će se posljednjim dunjalučkim riječima obratiti i voljenome mužu hazreti Aliju i potom se, mislima i molitvama potpuno okrenuta dragome Allahu, osamiti u namazu tokom kojega će njezina plemenita duša ostaviti mubarek tijelo na

sedždi i krenuti u susret svome voljenom Gospodaru kako bi se što prije u okrilju beskrajne milosti Njegove ponovo susrela sa mubarek ocem, majkom, braćom i sestrama.

H. Hasan i h. Husejn (r.a.)

Imami Buharija i Muslim donose hadis u kome Muhammed, a.s., kaže h. Hasanu: “Moj Allahu, ja ga volim pa učini Sebi milim njega i onoga ko ga voli.”

Tirmizija prenosi hadis od Usame b. Zejda koji kaže da je Vjerovjesnik, a.s., za h. Hasana i h. Huseina rekao: “Ovo su sinovi moji, i sinovi moje kćeri; Moj Allahu, zaista ih ja volim pa neka su Tebi dragi i neka Ti je drag onaj ko njih voli.”

Tirmizija i Hakim prenose od Ebu Sa'da el-Hudrijja hadis u kome Muhammed, a.s., kaže: “Hasan i Husein su prvaci među džennetskim mladčićima.”

Naprijed smo naglasili kako je ljubav prema Bogu uslovljena ljubavlju prema Poslaniku, međutim, previđa se činjenica da i ljubav prema Resulullahu ima svoj uslov u ljubavi prema Ehli-bejtu. Ova tvrdnja je temeljena na ajetima koji govore o ljubavi prema Ehli-bejtu i na idžmaom (konzensusom) usvojenoj činjenici da izražavanje ljubavi prema Poslaniku kroz propisani salavat obavezno uključuje i spominjanje njegove porodice, u njemu.

Ljubav prema Ehli-bejtu ima svoja dva aspekta izražavanja i to povijesni i metapovijesni, uključujući i njihove naknadne izvedenosti. Nažalost, kriza vjerskog autoriteta dio je i naše stvarnosti, jer nisu rijetki pojedinci koji smatraju urgentnim srušiti mezhebe i dati vjeri pečat “savremenosti.” Zbog pojave mnoštva samozvanih vjerskih autoriteta među vjernicima, umjesto ljubavi i zbližavanja, egzistira netrepljivost i lični interes; a kolika god bila brojnost vjernika u džamiji, nema džemata bez imama, odnosno provjerenog autoriteta. A taj autoritet može biti jedino osoba čiji život,

rad, znanje i ahlak najviše sliči Alejhisselamovom, za kojega Kur'an kaže da je na najvećem stupnju moralnosti.

I kao što je ljubav prema Allahu, dž.š., neodvojiva od ljubavi prema Poslaniku, a.s., isto tako je neodvojiva ljubav prema Alejhisselamu bez ljubavi prema Ehli-bejtu.

Buharija u svome Sahihu prenosi riječi Ebu Bekra es-Siddika, r.a., upućene vjernicima: "Poštujte i volite Muhammeda, a.s., kroz njegov Ehli bejt."

I u narednom predavanju u kom ću govoriti o danu Ašure prisjećajući se života hazreti Husejna bit će govora o ovoj temi.

PRISJEĆANJE NA DOGAĐAJE VEZANE ZA DAN AŠURE

Hvala neka je Allahu, Koji istinsku hvalu i pohvalu zaslužuje, i neka je salavat i selam na Njegovog roba i poslanika Muhammeda, kojeg je poslao da poput svjetiljke osvijetli put, i na njegovu porodicu od koje je odstranio svaku nevaljaštinu, učinivši ih čednim i časnim. A selam i na njegove časne ashabe, i na sve one koji su ih slijedili i koji će ih slijediti u dobru sve do Sudnjeg dana.

13. novembra 2013.g. (srijeda) je deseti dan mjeseca muahrrema koji poznajemo kao Jevmi Ašura-DAN AŠURE.

Imam El-Kurtubi kaže: "Riječ 'ašura' je promjenjeni oblik od arapske riječi 'aširetun' što znači 'deseti', zbog veličanja i značaja ovog dana."

Prema mnogim predajama ovaj dan su mnogi narodi, još prije islama, poštovali i obilježavali. Tako su i predislamski Arapi, što svjedoči predaja od Aiše, r.a., obilježavali Ašuru postom kojeg su naslijedili od svojih prethodnika i historija ovog posta, najvjerovatnije datira još od Ibrahima a.s.

Od Aiše, r.a, prenosi se da je rekla: “Kurejšije su postile Ašuru u džahilijetu, a postio i Allahov Poslanik, a.s.. Kada je došao u Medinu, postio ga je i naredio je da ga drugi poste. Nakon što je strogo propisan post mjeseca ramazana, post Ašure je ostavljen, pa ko je htio, postio ga je, a ko nije htio, nije ni postio.”⁹⁸

Stoljećima, Jevreji obilježavaju ovaj dan kao blagdan Jom Kippur, Dan naknade, postom i odgovarajućim ritualom.

Nakon Hidžre, Muhammedovo, a.s., preseljenje iz Mekke u Medinu, Poslanik, a.s., je primijetio da Židovi Medine također poste deseti dan muharrema. Prenosi Ibn Abbas: “Došao je Poslanik, a.s., u Medinu i vidio je Jevreje kako poste Ašuru, pa je upitao: “Šta je ovo?” Rekli su: “Ovo je lijep dan, dan u kojem je spašen Musa, a.s., sa Benu Israelanima, od njihova neprijatelja, pa ga je Musa postio.” Rekao je: “Meni je Musa bliži od vas!” - pa je postio i naredio drugima da poste.”⁹⁹

U mnogim djelima se navodi da je Allahov Poslanik, Muhammed, a.s., postio deseti dan muharrema još u vrijeme svog boravka u Mekki, prije nego je učinio Hidžru u Medinu.

Prenosi se od Ibn Abbasa,: “Nisam vidio Poslanika, a.s., da sa više želje posti neki dan od Ašure i ovoga mubarek mjeseca (misleći na ramazan).”¹⁰⁰

“Post Ašure je uzrokom praštanja grijeha koji su učinjeni protekle godine!”¹⁰¹

Preporuka je Poslanika, a.s., da se pored desetog dana muharrema posti dan prije ili dan poslije, pa se u predaji navodi: Prenosi se od Abdullaha ibn Abbasa, r.a., da je Poslaniku, a.s., nakon što je postio i naredio ashabima da poste Ašuru rečeno: “O Allahov Poslaniče, to je dan koji obilježavaju Židovi i Kršćani!” Rekao je Poslanik, a.s.,: “U narednoj godini ćemo inšaAllah postiti i deveti

---

⁹⁸ *Buharija.*

⁹⁹ *Buharija.*

¹⁰⁰ *Buharija.*

¹⁰¹ *Muslim.*

dan!“ Pa on nije dočekaio narednu godinu, jer je Poslanik, a.s., preselio te godine!“¹⁰²

Muslim bilježi od Aiše, r.a., da je Allahov Poslanik, a.s., o postu na Dan ašure, nakon što je propisan post u mjesecu ramazanu, rekao: “*Ko hoće neka ga posti, a ko neće ne mora.*“¹⁰³

U Ahmedovoj zbirci se nalazi predaja: “...To je dan u kojem se zaustavila lađa na brdu Džudijj, pa ga je Nuh postio...”¹⁰⁴

Prema predaji koja se prenosi od Ibn Abbasa, r.a. a kojeg šejh Abdulkader el-Gejlani bilježi u svom djelu “El-Gun-je“, nekoliko značajnih događaja se desilo Božijim Poslanicima na ovaj dan. Evo nekih od tih događaja:

- Musa a.s. je uspio, sa Izraelićanima, prebaciti se preko Crvenog mora na Sinajsko poluostrvo i spasiti svoj narod od Faraonovog zuluma;
- Nuh a.s. se sa vjernicima iskrcao na planinu Džudijj i tako se spasio od potopa;
- Junusa a.s. je izbacio kit iz svojih čeljusti na obalu mora;
- Allah, dž.š. je stvorio Adema a.s. i oprostio mu grijeh počinjen u Džennetu;
- Trgovačka karavana putujući za Egipat izvadila je Jusufa a.s. iz bunara u koji su ga bacila braća iz zavidnosti;
- Isa a.s. je rođen i podignut sa ovog svijeta;
- Ibrahim a.s. je toga dana spašen (od vatre u koju je bačen) također na taj dan mu je poklonjen ovan za kurban u zamjenu za sina mu Ismaila;
- Ocu Jusufa a.s., Jakubu a.s., povraćen je vid, izgubljen u plaču za sinom Jusufom;
- Ejjubu a.s. je vraćeno zdravlje poslije dugogodišnje bolesti;
- Sulejman a.s. je preuzeo vladavinu nad Izraelićanima...

---

¹⁰² Muslim.

¹⁰³ Muslimova zbirka hadisa – sažetak, El-Kalem, Sarajevo, 2004. godine, hadis br. 611. str. 269.

¹⁰⁴ Ahmed.

Većinu ovih predaja navodi Taberani u svom “Kebiru“, i po mnogima su ili veoma slabe ili čak izmišljene i krivotvorene.

Nuh, a.s., je, prema nekim predajama, taj dan jeo sa svojim ashabima ono što se na brodu moglo sabrati, mrvice hrane zametnute po brodskim palubama. Eto to im bijaše njihov obrok, njihov iftar toga dana a tradicija spremanja tog jela, kod nas poznata kao hašure, osta do danas. I drugi Allahovi vjerovjesnici kroz hiljade godina imadoše svoje Ašure i svoje hašure. Svakome njihova hašura bijaše kako na jeziku gorka tako u srcu slasna. I Musa pejgamber svoju hašuru sa svojim narodom jeo je toga dana, beskvasni hljeb i gorke trave, na dan kada mu je život visio o koncu, kada se i njemu kao i drugim pejgamberima taj dan vagalo između života i smrti. Hazreti Isaova hašura bila je njegova “Posljednja večera“, njegov zadnji iftar prije nego ga Allah uzdiže na Nebo.

Međutim, svoju konačnicu i svoje zrijenje Ašura će da dobije u vremenu hazreti Muhammedovu, a.s., vremenu koje najavi mu i hazreti melek Džibril pa on proli svoje mubarek suze i one obliše njegovo plemenito lice. To bijaše njegov izbor, izbor njegova Ehli-bejta, njegove časne porodice, njegova unuka hazreti Husejna, koji na Kerbeli izabraše one gorče, ono ljuće, ono poniznije, isto kao što i njihov djed hazreti Pejgamber kad je trebao da bira biti Poslanik i kralj ili Poslanik i rob on izabra ono drugo. Hazreti Husejnova hašura i hašura njegova evlada ne bijahu čak ni Nuh-pejgamberove mrvice. Njihova hašura bila je post a iftar toga posta rastanak sa ovozemnim životom i susret sa Uzvišenim.

Sve te pejgamberske Ašure i njihove hašure utkane su i u muminsko srce hazreti Pejgamberova ummeta. Svako ih na svoj način doživljava i obilježava.¹⁰⁵

---

¹⁰⁵ Kenan Čemo, *Ašura našeg srca*, www.znaci.com.

Do 61. godine po Hidžri, odnosno 680. godine Dan ašure imao je čisto duhovnu, metapovijesnu dimenziju i značenje za sve muslimane. Pukotina svetosti otvorena na Dan ašure za vrijeme povijesnog života Musaa, a.s., ostala je otvorena do vremena Muhammeda, a.s., koji takav dar nije želio ispustiti, već je zajedno sa svojim sljedbenicima učestvovao u njegovom blagoslovu i svetosti. Iako se, kako sam već naveo, u nekim slabim predanjima navodi kako su raniji Božiji poslanici izbavljani i spašavani iz različitih neugodnih situacija baš na Dan ašure, taj dan u Muhammedovom, a.s., ummetu ostat će zapamćen po velikoj sramoti i nesreći koja je odredila dalji tok povijesti muslimana. Te sudbonosne 680. godine 10. muharema, na Dan ašure, na Kerbeli je mučki ubijen hazreti Husejn, r.a., i neki članovi njegove porodice i pratnje. Nakon toga, ovaj blagdan do tada obojen zahvalnošću Bogu na ukaznoj milosti poprima sasvim drugu, krvavo-crvenu nijansu. Hazreti Husejnova krv, prolivena na taj dan čini ga i danom tuge, nakon mučke smrti hazreti Husejna, r.a.

Čuvajući vjernike da ne upadnu u grešku osuđivanja uvaženih ashaba i njihovih sinova, generacijā koje u očima muslimana širom svijeta predstavljaju nedostižni religijsko-etički ideal, ulema u Bosni i Hercegovini političkim previranjima i sukobima za vlast među ashabima i njihovim sinovima, nije poklanjala puno pažnje. S druge strane, sa svojih sunijskih pozicija muslimani u Bosni i Hercegovini su Dan ašure obilježavali i obilježavaju slijedeći preporuke Allahovog Poslanika, a.s.. Ono što je Allahov Poslanik, a.s., proglasio blagoslovljenim ostaje blagoslovljeno do Sudnjeg dana.¹⁰⁶

Ipak mučko ubistvo hazreti Husejna, unuka Allahovog Poslanika, a.s., predstavlja vanredni povijesni i metapovijesni događaj, (ako se sjetimo da se Arš potresao nakon smrti ashaba Sada ibn

---

¹⁰⁶ *Elvir Duranović, Jevmu ašura – pokušaj rekonstrukcije geneze jednog blagdana, www.rijaset.ba.*

Muaza), koji je zasigurno ostavio teške ožiljke koji još uvijek krvare.

Prisjetićemo se ovim povodom života Poslanikovog, a.s., unuka hazreti Husejna, kroz činjenice koje su nam dostupne u našim knjigama, a prije svega kroz hadise koje je o njemu i njegovom bratu hazreti Hasanu izrekao Poslanik, a.s.

Ummu Selama, supruga Allahovog Poslanika, a.s., kaže: Kada je objavljen ajet: *“Allah želi da od vas, o porodico Poslanikova, grijeha odstrani, i da vas potpuno očisti.”*¹⁰⁷

Poslanik a.s. je pozvao Aliju, Fatimu, Hasana i Husejna, sakupio ih pod jedno odijelo koje je pravljeno na Hajberu, a zatim je i on ušao pod odijelo i rekao: *“Ovo je moj Ehli Bejt.”*

Zatim je proučio ajet koji je objavljen i učio dovu za njih: *“Allahu moj! Čuvaj ih od zla i očisti ih od grijeha.”*

Upitala sam: “O Božiji Poslaniče, zar ja nisam član Ehli Bejta?” Poslanik a.s. je odgovorio: *“Ti si moja porodica, ti si svakako u dobru”*¹⁰⁸

Ummu Selama, supruga Allahovog Poslanika, a.s., Majka vjernika, *svakako u dobru*, ali nije se našla pod ogrtačem. Pod ogrtačem je bio samo uži Ehli Bejt, i Poslanik, a.s., je samo za njih molio ovom prilikom.

Govoreći o odnosu prema Ehli Bejtu, dakle i prema hazreti Husejnu, Allahov Poslanik, a.s., je rekao: *“Tako mi Onoga u Čijoj ruci je moj život, ko mrzi Ehli Bejt, Allah će ga uvesti u Vatru.”*¹⁰⁹

Kada je objavljen ajet u kojem se kršćani pozivaju na proklinjanje onih koji lažu: *“Ko se bude s tobom prepirao, pošto ti je nauk došao, ti reci: “Dodite pa da pozovemo mi naše sinove, a vi vaše sinove, mi naše žene, a vi vaše žene, i da mi zovnemo sebe i vi zovnite sebe, pa ćemo se usrdno pomoliti i Allahovo*

---

¹⁰⁷ *El-Ahzab*, 33.

¹⁰⁸ *Ibn Kesir, Tefsir, VI, 412-413.*

¹⁰⁹ *Hakim, Mustedrek, Treći tom, hadis br. 4780., str. 176.*

prokletstvo na one koji neistinu govore prizivati!“ (Ali Imran, 61.) Allahov Poslanik, a.s., pozvao je Aliju, Fatimu, Hasana i Husejna i rekao: “Moj Allahu, ovo je moja porodica (Ehl).“¹¹⁰

U drugom hadisu stoji: “*Hasan i Husejn su moji sinovi. Ko ih voli, voli mene, a ko voli mene, njega voli Allah, a koga Allah voli uvest će ga u Džennet. S druge strane, ko mrzi Hasana i Husejna, mrzi i mene, a ko mrzi mene, njega Allah zamrzi, a koga Allah zamrzi uvede ga u Vatru.*“¹¹¹

Ebu Hurejre, r.a., kazuje: “*Jedne prilike vidio sam Allahovog Poslanika, a.s., kako nosi Husejna i govori: 'Allahu moj, zaista ja volim Husejna, pa Te molim da ga i Ti voliš.*“¹¹²

O smrti hazreti Husejnovoj Ibn Abas kazuje sljedeće predanje: “*Uzvišeni Allah objavio je Muhammedu, a.s.,: “Zbog Jahjaa ibn Zekerijjaha ubio sam 70 hiljada, a zbog ubistva tvoga unuka ubit ću 140 hiljada.*“¹¹³

Ummu Fadl pripovijeda: “*Jedne prilike ušla sam kod Allahovog Poslanika, a.s., a on je držao u naručju Husejna. Primjetila sam da su mu oči orošene od suza. Rekla sam: “Allahov Poslaniče, draži si mi od oca i majke, šta ti je?“ Reče: “Došao mi je Džebrail i obavjestio me da će moj ummet ubiti ovog mog sina.“ Rekla sam: “Ovog?“ Odgovorio je: “Da.”*“¹¹⁴

Hazreti Husejn je zajedno sa svojim ocem, majkom i bratom sastavni dio uže Poslanikove, a.s., porodice – *Ehli Bejt*. Svu svoju ljubav koju nije mogao ispoljiti prema rođenim sinovima, jer su umrli u ranoj mladosti, Allahov Poslanik, a.s., iskazao je prema svojim unucima: Hasanu i Husejnu, koje je neizmjereno volio i s njima se igrao, kao što se svaki milosni djed igra sa svojim unucima. Stoga ne začuđuje što Poslanik, a.s., nije mogao skriti

---

¹¹⁰ Hakim, Mustedrek, Treći tom, hadis br. 4782., str. 176.

¹¹¹ Hakim, Mustedrek, Treći tom, hadis br. 4841., str. 198.

¹¹² Hakim, Mustedrek, Treći tom, hadis br. 4887., str. 211.

¹¹³ Hakim, Mustedrek, Treći tom, hadis br. 4888., str. 212.

¹¹⁴ Hakim, Mustedrek, Treći tom, hadis br. 4884., str. 210.

svoje suze kada je saznao da će oni koji se nazivaju njegovim sljedbenicima, ubiti njegovog voljenog unuka.

Od Ummu Seleme prenosi se da je kazala: “Džibril je bio kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a ja sam čuvala Husejna koji je počeo da plače, pa sam ga pustila, a on je ušao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i približio mu se. Džibril tada reče: ‘Voliš li ga, o Muhammede?’ Poslanik odgovori: ‘Da.’ Džibril reče: ‘Zaista će ga ljudi iz tvog ummeta ubiti, i ako želiš, pokazat ću ti mjesto na kome će biti ubijen.’ Pa mu je pokazao mjesto koje se zove Kerbela.”¹¹⁵

Ako je Allahov Poslanik, a.s., orosio svoje mubarek oči suzama zbog smrti hazreti Husejna, zašto je to nama teško? Ili zašto je čudno ako neko drugi oplakuje hazreti Husejnovu smrt? Čudno je ne zaplakati za časnim unukom Allahovog Poslanika, a.s., i ostalim članovima Ehli Bejta kada se prisjećamo tog strašnog događaja.

Ljubav prema hazreti Husejnu sastavni je dio ljubavi prema Allahovom Poslaniku, a.s., koji bi iskrenim vjernicima trebao biti draži od njihovih roditelja i djece. Iz toga proizilazi da bi iskreni vjernik trebao osjećati tugu za hazreti Husejnom, kao za svojim najmilijim. Stoga, žal za hazreti Husejnom nije i ne smije biti osobenost jednog pravca u islamu, već svih iskrenih vjernika. Naravno, Dan ašure i dan prije ili dan poslije njega, može se provoditi u postu, kako je preporučio Allahov Poslanik, a.s., ali i u prisjećanju na časnog unuka hazreti Husejna i njegovu šehidsku smrt.¹¹⁶ Možda bi mogli pomisliti u žeđi svoga posta na žeđ hazreti Husejna na Kerbeli, na dunjalučko stanje predvodnika mladića u Džennetu, predvodnika svih nas jer kako starijoj ženi u jednoj predaji koja je zabilježena reče Poslanik a.s., u Dženetu nema starica pa shodno tome ni staraca. Dakle svi ćemo biti

---

¹¹⁵ Zabilježio ga je Ahmed u svom djelu *Fadailu el-Sahabe*, sa dobrim lancem prenosilaca.

¹¹⁶ Elvir Duranović, *Jevmu ašura – pokušaj rekonstrukcije geneze jednog blagdana*, www.rijaset.ba.

mladi, a predvodnici mladića su Poslanikovi, a.s., unuci Hazreti Hasan i Husejn. Ako je Poslanik islama rekao da je Husejn dio njega onda se ja ovim prisjećanjem prisjećam Poslanika, a.s. Nemam želju suprostavljati se bilo čijim mišljenjima niti protežirati bilo čija mišljenja, sitan sam i za jedno i za drugo, no nemam namjeru, s Božijom pomoći, odbaciti ljubav i sjećanje na hazreti Husejna zbog straha od nekih koji spominjanje Ehli Bejta nužno vežu za sektaštvo. Smatram, a sve naše knjige to potvrđuju da je ljubav prema Ehli Bejtu upravo veza na kojoj trebamo graditi svoje jedinstvo.

Hazreti Husejn (El-Husejn –ar) je sin Alije, r.a., ibn Ebi Taliba el-Hašimija el-Kurešija, majka mu je Fatima, r.a., tako da je on unuk Allahovog Poslanika, a.s., i njegov bosiljak na dunjaluku. Imao je nadimak Ebu Abdullah¹¹⁷.

Zehebi ga je ovako opisao: "Bio je plemenit i savršen imam, unuk Allahovog Poslanik, s.a.v.s., njegov miljenik i bosiljak na dunjaluku, otac Abdullahov, sin vladara pravovjernih Ebu Hasana Alije ibn Ebi Taliba ibn Abdulmuttaliba."¹¹⁸

A hafiz Ebu Nuajm ovako je rekao o njemu: "Ebu Abdullah Hasan ibn Alija ibn Ebi Talib, bosiljak Allahovog Poslanika, a.s., koji mu je proučio ezan na uho kada se rodio, najviše je njemu sličio. On je prvak među džennetskim mladićima, bio je peti ispod Poslanikovog ogrtača¹¹⁹, sin je prvakinja među ženama, otac mu je onaj koji će odvrćati nevaljalce od Poslanikovog vrela, amidža mu je Zul-dženahajn¹²⁰, učen je u svjetlu vjerovjesništva, ponikao je u srcu islama i odgojen je u okrilju imana."⁷

---

¹¹⁷ *Et-Tarihul-kebir*, 2/381, *Buhari*, *Es-Sikat*, 3/68, *Ibn Hiban*, *Ma'rifetul-sahabe*, 2/9, *Ibn Nuajm*, *El-Istia'b*, 184, *Ibn Abdulberr*, *El-Mu'djemul-kebir*, 3/94, *Taberani*, *Tarihul-islam*, 3/93, *Zehebi*.

¹¹⁸ *Sijeru ea'lami en-nubela*, 3/280, *Zehebi*.

¹¹⁹ *Iz poznatog hadisa el-kisa'*, tj. *hadisa o ogrtaču kojim je Poslanik, s.a.v.s., pokrio sebe, Aliju, Fatimu, Hasana i Husejna, te rekao da su pripadnici Ehli-bejta*.

¹²⁰ *Vlasnik dva krila (u Džennetu), tako ga je Poslanik, a.s., nazvao*.

U vezi hazreti Husejnovog, ubistva, Ibn Tejmije, je rekao: "Uzvišeni Allah ga je počatio šehadetom (pogibijom na Allahovom putu), sa tim šehadetom je ponizio one koji su ga ubili, koji su pomogli njegovo ubistvo ili koji su zadovoljni njegovim ubistvom. On je divan primjer šehidima koji su ga pretekli u šehadetu, on i njegov brat su prvaci džennetskih mladića, bili su odgajani u vrijeme kada je islam imao najveći ponos, niko nije podnio veće strpljenje, borbu na Allahovom putu i hidžru, kao što je podnijela njihova porodica (Ehli Bejt). Allah dž.š. ih je obojicu počastio istinskim šehadetom i podario im visoke stepene u Džennetu, i zaista je njegovo ubistvo velika tragedija i nesreća. Allah subhanehu ve te'ala je jasno propisao: "Mi ćemo vas dovesti u iskušenje malo sa strahom i gladovanjem, i time što ćete gubiti imanja i živote, i ljetine. A ti obraduj izdržljive, one koji, kada ih kakva nevolja zadesi, samo kažu: "Mi smo Allahovi i mi ćemo se Njemu vratiti".¹²¹

Hafiz ibn Kesir ed-Dimeški o njemu je rekao: "Ibn Abbas je držao konja Hasanu i Husejnu kada su htjeli uzjahati i to je smatrao Božijom blagodat za sebe. Kada bi njih dvojica činili tavaf oko Kabe, izgledalo je kao da će je ljudi od velike navale prema njima umalo srušiti."¹²²

O njegovom blagoslovljenom rođenju imamo nekoliko sličnih navoda koji govore da je rođen 5. mjeseca šabana, četvrte godine po Hidžri, ili 3-4 šabana 4. godine po hidžri, u Poslanikovom, s.a.v.s., gradu Medini.¹²³

A rodio se nakon svoga brata Hasana nakon deset ili jedanaest mjeseci. Taberani i Ibn Asakir bilježe predanje od Džafera ibn Muhammeda es-Sadika, koji prenosi da je njegov otac El-Bakir rekao: "Nije nakon rođenja Hasana i začeca Husejna prošlo osim koliko traje postporodajni period."

---

¹²¹ *Fetawa Ibn Tejmije, 4/511).*

¹²² *El-Bidajetu ve-n-nihaje, sv. 8, str. 37.*

¹²³ *El-Isabe, 2/547, El-Istia'b, 184.*

Čast da ima djeda Muhammed, s.a.v.s., nenu hazreti Hadidžu, oca hazreti Aliju, majku hazreti Fatimu i brata Hasana dovoljna je da shvatimo da ne govorimo o bilo kome, nego o odabranom robu Božijem, odabranom ne samo moralnim kvalitetima nego i mnogo više od toga. Muhammed, a.s., je prema Husejnu i njegovom bratu Hasanu iskazivao posebnu pažnju i ljubav. Poslanikova, a.s., muška djeca, kao što je poznato, nisu dugo živjela, i El-Kasim i Abdullah i Ibrahim preselili su na ahiret još kao djeca. Mekkanski mušrici koristili su ovu činjenicu da bi na neki način sputali i obezvrijedili Vjerovjesnika, a.s.. Tako je jedan od mušrika počeo širiti priču: "Neće od Muhammeda ostati nikakav spomena, njemu muška djeca ne ostaju u životu,"¹²⁴ ali Allah, dž.š., Poslaniku, a.s., objavljuje: "Onaj koji tebe mrzi – sigurno će on bez spomena ostati."¹²⁵

Svoje unuke Hasana i Husejna, sinove Fatimine, volio je i pazio odnoseći se prema njima kao najbolji otac. Kako je već navedeno Allahov Poslanik, a.s., ih je istinski volio, govoreći da onaj ko njih voli, voli i njega, a onaj ko njih mrzi, mrzi i njega. Imam Ahmed sa svojim lancem prenosilaca bilježi hadis koji prenosi Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: "Ko njih voli, voli i mene, a ko njih mrzi, mrzi i mene – Hasana i Husejna."¹²⁶

Ibn Hadžer navodi hadis koji Tirmizi bilježi od Jusufa ibn Ibrahima, da je čuo Enesa kako kaže: "Upitali su Allahovog Poslanika, a.s., ko mu je iz njegove porodice najdraži, pa je

---

¹²⁴ Ovo je govorio kako se prenosi El-A's ibn Vail es-Sehmi, a on bi još kada bi se spomeni Poslanik, s.a.v.s., u njegovom prisustvu reci: "Prođite ga se, on će bez spomena ostati, nema niko da ga naslijedi, a kad umre neće ga više niko spominjati i bit ćete rahat od njega.

¹²⁵ El-Kevser, 3

¹²⁶ El-Musned (7863). Šejh Arnaut navodi da je lanac čvrst i prenosioci pouzdani, i svi su od onih od kojih su bilježili Buhari i Muslim.

odgovorio: 'Hasan i Husejn.' I često bi govorio Fatimi: 'Pozovi mi moje sinčiče,' pa bi ih grlio i ljubio."¹²⁷

U jednom drugom predanju stoji da je Ebu Hurejre, r.a., rekao: "Jednom je Allahov Poslanik, a.s., izašao, a s njim i Hasan i Husejn, jedan na jednom ramenu, a drugi na drugom, a on sad ljubi jednog, sad drugog, sve dok nije stigao do nas. Tada mu neki čovjek reče: 'Allahov Poslaniče, ti ih istinski voliš!' A Poslanik će njemu: 'Ko njih voli, voli i mene, a ko njih mrzi, mrzi i mene.'"

Hasan i Husejn nisu Poslaniku, a.s., bili samo unuci koje djed gleda milostivim očima i s ljubavlju i nježnošću, nego su mu oni bili poput sinova. Kada su se rodili, sedmicu dana poslije, Poslanik, a.s., im je nadjenao ime, i dao je da se zakolju po dvije ovce, kao akika za svakog ponaosob, te da im se obriju glave.

Nesai bilježi od Ibn Abbasa, r.a., da je rekao: "Allahov Poslanik, a.s., zaklao je kao akiku za Hasana i Husejna po dvije ovce."¹²⁸

Ibn Hiban bilježi hadis koje se prenosi od Aiše, r.a., da je kazala: "Allahov Poslanik, a.s., je zaklao akiku za Hasana i Husejna sedmi dan po njihovom rođenju, nadijenuo im je ime i dao da im se ukloni sa glave sve što smeta."¹²⁹

Vjerovjesnik, a.s., preuzeo je obavezu da prinese akiku za novorođenčad, tako da je samo potvrdio svoje osjećaje ljubavi prema njima, a i poslije ih je često oslovljavao kao svoju rođenu djecu.

U hadisu koji prenosi hazreti Ebu Bekr, a bilježi Buhari u *Sahihu*, navodi se da je jedan dan Allahov Poslanik, a.s., iznio Hasana pa se s njim popeo na minber, te rekao: "Ovaj moj sin je prvak, a Allah će preko njega pomiriti dvije skupine muslimana."

---

¹²⁷ Bilježi Tirmizi, poglavlje: *Vrijednosti* (3772). Šejh Albani ga ocijenio slabim u *Daifu Et-Tirmizi* (3772).

¹²⁸ *Sunenu En-Nesai* (4531), sa vjerodostojnim lancem prenosilaca.

¹²⁹ *Sahihu Ibn Hiban* (5311), Hakim, 4/237, Ebu Ja'la (4521), Abdurrezak, (7963), Ibn Sa'd, 1/236 (164).

Također, hadis koji prenosi Ebu Lejla, a bilježi imam Ahmed u *Musnedu*, u kojem je rekao: "Bio sam kod Allahovog Poslanika, a.s., a na njegovim grudima (ili stomaku) Hasan (ili Husejn), pa vidjeh ga kako mokri. Mi mu pridismo, a Poslanik, a.s., reče: 'Ostavite mi sina, ne prekidajte ga dok ne završi sa mokrenjem, a poslije očistite vodom.' A poslije ode u sobu gdje su se ostavljale hurme koje su se dijelile kao sadaka, a za njim dođe i dječak pa uze jednu hurmu u usta, a Allahov Poslanik, a.s., mu je izvadi iz usta i reče: 'Nama sadaka nije dozvoljena.'

Možda će najbolje oslikati veličanstveni očinski odnos Poslanika, a.s., kada je sa minbera držao hutbu, podsticao vjernike na bogobožnost i dobročinstvo, ali kada je ugledao svoja dva unuka kako tek prohodavaju, malo idu pa padnu, sišao je sa minbera te ih uzeo u naručje i s njima se ponovo popeo na minber.

Ebu Davud je zabilježio predanje sa lancem prenosilaca koji seže do Burejde, da je rekao: "Allahov Poslanik, a.s., nam je jednom držao hutbu, kad dođoše Hasan i Husejn, r.a., u crvenim košuljama, hodali su posrćući, a Poslanik, a.s., siđe i uze ih, pa se s njima pope na minber, te reče: 'Istinu je rekao Allah: 'Imanja vaša i djeca vaša samo su iskušenje,' vidjeh ovu dvojicu, pa se nisam mogao strpiti.' Potom je nastavio s hutbom."¹³⁰

Ebu Hurejre također prenosi kako je Poslanik, a.s., prema svoja dva unuka bio posebno blag i pažljiv. To bilježi Ebu Davud, a predanje seže do Ebu Hurejre, koji kaže da je El-Akrea' ibn Habis vidio kako Allahov Poslanik, a.s., ljubi Hasna, pa mu je rekao: "Ja imam desetero djece, nikada nijedno nisam poljubio." A njemu Allahov Poslanik, a.s., odvrati: "Ko se ne smiluje, neće se ni njemu smilovati."¹³¹ A u drugom predanju se dodaje: "Šta ću ti ja, kad ti je Allah uklonuo samilost iz srca."

Taberani bilježi predanje koje prenosi hazreti Alija da je kazao: "Koga raduje da gleda u najslbličnije biće Allahovom Poslaniku,

---

¹³⁰ *Sunenu Ebi Davud, poglavlje: Namaz – Imam prekine hutbu zbog nekog događaja (1109).*

¹³¹ *Sunenu Ebi Davud (5220).*

a.s., po građi i boji tena od vrata do stopala, neka pogleda Husejna sina Alijinog.”¹³²

Bilježi Buhari, od Enesa ibn Malika, r.a., čiji je tekst sljedeći: ”Donijeli su Ubejdullahu ibn Zijadu Husejnovu, a.s., glavu, pa je staviše u neku posudu, a ovaj (Ibn Zijad) počeo je dirati štapom da su ostajali tragovi, te reče i o njegovoj ljepoti nešto, a Enes samo reče: ’Bio je najsličniji Allahovom Poslaniku, a.s.,...’”¹³³

Tirmizi u poglavlje: Vrijednosti Hasana i Husejna (3778) bilježi predanje koje seže do Hafse bint Sirin, a ona prenosi da je Enes ibn Malik, r.a., rekao: ”Bio sam kod Ibn Zijada kada donesoše Husejnovu glavu, a on stade govoriti, štapom mu dodirujući nos: ’Nisam vidio ljepote poput njegove.’ A ja rekoh: ’Zaista je on najviše ličio Allahovom Poslaniku, a.s..’”

Čini mi se da je Husejn, r.a., ipak ličio Poslaniku, a.s., i u licu, a ne kao što govore pojedina slaba predanja da mu je ličio samo po građi. Jer, u dva predanja Enes, r.a., kazuje da je Husejn ličio Poslaniku, a.s., dodajući to kao odgovor na groteskno igranje zločinca Ibn Zijada sa Husejnovom glavom. Husejn, r.a., po svoj je prilici najviše ličio Poslaniku, a.s., od cijele njegove porodice.

Hazreti Husejn, kako je ostalo zabilježeno, običavao je nositi odjeću od vune. Taberani je zabilježio da je Es-Sudej rekao: ”Vidio sam Husjena ibn Aliju sa vunanim turbanom, a kosa mu viri ispod turbana.”¹³⁴ Tirmizi bilježi da je imam Muhammed el-Bakir rekao: ”Hasan i Husejn su nosili prsten na lijevoj ruci,”¹³⁵ a poznato je da ga je i Allahov Poslanik, a.s., nosio...”

Muslim je zabilježio da je Enes ibn Malik, r.a., rekao: ”Allahov Poslanik, a.s., je ovdje stavljao prsten,” pa je pokazao na domali prst na lijevoj ruci.¹³⁶

---

¹³² *El-Mu'dtemul-kebir*, 3/95 (2768).

¹³³ *Buhari, poglavlje: Vrijednosti Poslanikovih, s.a.v.s., ashaba* (3538).

¹³⁴ *El-Mu'dtemul-kebir*, 3/100, br. 2796.

¹³⁵ *Tirmizi, poglavlje: Odijevanje - stavljanje prstena na desnu ruku*, 1743.

¹³⁶ *Muslim, poglavlje: Odijevanje - stavljanje prstena na domali prst*.

Unutrašnji i vanjski izgled kod vjernika su često jedinstveni, tako je bar bilo sa hazreti Husejnom, koji je bio primjer kompletnosti vjere, morala i vanjskog izgleda.

Husejn je bio učenjak i fakih. Hazreti Husejn je učio sa samog vrela znanja i kada se takvo znanje spoji s okruženjem najodabranije porodice i najboljeg odgoja onda može sebi predložiti sliku o kakvoj se ličnosti govori.

Hazreti Husejn za hilafeta svoga oca bio je uz oca u svim političkim i vojnim sukobima. Učestvovao je u sva tri rata koje je njegov izuzetni otac vodio.¹³⁷ U Bici oko deve predvodio je lijevo krilo vojske, a u Bici na Sifinu aktivno je učestvovao kroz mobiliziranje Alijeve vojske svojim vatrenim govorima te kroz učešće u samom boju. Nakon očevog šehadeta, hazreti Husejn stao je uz svoga brata Hasana ibn Alija i prilikom pokreta vojske ka Šamu, sam je kao vojni zapovjednik predvodio vojsku ka Šamu. Kad je Muavija predložio mir hazreti Hasanu on je na pregovore oko ovog prijedloga poslao hazreti Husejna i Abdullaha ibn Džafera. I naposljetku, obustave rata i sklapanja mirovnog sporazuma, skupa sa svojim bratom vratio se u Medinu i nastanio se ondje.¹³⁸

Bio je i u redovima vojske koja je osvojila Taberistan, tridesetih godina po Hidžri. Što se tiče hazreti Husejna i njegove ličnosti, držanja u borbi, dovoljno govori njegovo držanje u danima muharrema kada je okružen sa svojom porodicom čekao sigurnu smrt. Hazreti Husejn je dobro znao da njega traže, nikoga drugog, pa je onima koji su bili s njim dao priliku da odu i da se spasu, jer ako ostanu s njim vjerovatno će biti ubijeni. On je bio spreman da se sretne s neprijateljima. Rekao je onima koji su bili s njim: "Ko želi da se vrati svojoj porodici odmah ove noći ja mu dozvoljavam, jer ovi tamo mene žele." A Malik ibn Nadr je na to rekao: "Ja imam dugova i imam porodicu!" A Husejn reče: "Evo noć vas pokriva, iskoristite je za put, a neka svaki čovjek uzme za

---

¹³⁷ *Ibn Hadžrul-'Asqelani, Al-Asabet fi temizil-sahabet, sv. 1, str. 333.*

¹³⁸ *bn Hadžrul-'Asqelani, Al-Asabet fi temizil-sahabet, sv. 1, str. 333.*

ruku po jednog čovjeka iz moje porodice, potom se krećite po ravnici, kroz mrklu noć, sve dok ne stignete do vaših gradova i mjesta. Ovi tamo mene žele, pa ako meni šta naude, okanut će se ostalih, zato idite...”¹³⁹

Abdullah ibn Ammar ga je opet opisao kakav je bio na bojnopolju, kazavši: ”Vidio sam Husejna kada su se okupili oko njega, borio se s onima koji su mu s desne strane dok se nisu pobojali i povukli. Tako mi Allaha, nisam vidio da se na njega okomio toliki neprijatelj i da su mu poginuli njegovi, a da se tako drži i čvrsto ide naprijed. Tako mi Allaha, nisam vidio ni prije ni poslije nekoga poput njega.”

Imao je četiri sina. Sin mu Alija el-Ekber (stariji) poginuo je na Kerbeli. Drugi sin mu je bio Alija el-Esgar (mladi), poznat kao imam Zejnulabidin o kome je imam Malik rekao: ”Nije bilo u porodici Ehli-bejta nekog poput njega...”²

Inače, sve hazreti Husejnovo potomstvo je od ovoga sina. Ebu Bekr ibnul-Berki naveo je sljedeće: ”Husejnovo cjelokupno potomstvo je od Alije el-Esgara, a bio je najbolji u svome vremenu. Džafer je treći Husejnov sin i za njega se navodi da je umro u Medini prije događaja na Kerbeli. Abdullah je bio četvrti Husejnov sin, a poginuo je kao dojenče na Kerbeli. Kako prenose knjige historije pogođen je strijelom dok ga je na svojim rukama držao hazreti Husejn.

Hazreti Husejnova kćer Sukejna ili Sekina (navodi se da su joj ovo nadimci a da joj je pravo ime Umejma) na Kerbeli je bila sa ocem hazreti Husejnom, r.a. Sukejna je inače bila izuzetno rječita i načitana, a mnoge knjige iz književnosti bilježe njene rječite govore i poeziju. Fatima je bila druga kćerka Husejna ibn Alije, r.a. Poznata je po mnogim uzoritim stavovima, a učestvovala je i na Kerbeli. Poznat je njen govor koji je izrekla sinovima: ”O djeco moja, tako mi Allaha, nikad nije nijedan maloumnik nešto dobio zahvaljujući svojoj maloumnosti, niti je postigao ono što je

---

¹³⁹ *El-Bidajetu ven-nihaje, 11/530.*

postigao od užitaka, a da oni koji su čestiti nisu to postigli sa svojom čestitošću. Zato, čuvajte ono čime vas Allah čuva.”

Njenu kratku biografiju zapisao je i Ibn Asakir: ”Prenosila je od svoje nene Fatime, ali posredno, od oca Husejna ibn Alije, od tetke Zejneb bint Alije, od braće Alije ibn Husejna i Abdullaha ibn Abbasa, od majke vjernika Aiše, od Esme bint Umejs i od Bilala, posredno. Od nje su prenosili njeni sinovi Abdullah, Hasan i Ibrahim ibn Hasan ibn Hasan, potom Muahmmed ibn Abdullah ibn Amr, Šejbe ibn Nuame, Ja'la ibn Jahja, Aiša bint Talha, Umare ibn Gavzije, Ummu Ebil-Mikdam Hišam ibn Zijad i Ummu Hasan bint Džafer ibn Hasan ibn Hasan.“

Svi su povijesničari jedinstveni da je hazreti Husejn, r.a., poginuo 61. hidžretske godine, desetog mjeseca muharrema, na dan ašure.

Desetog muharema, njih 72 hrabrih i časnih borca odlučili su pružiti otpor armiji koja je brojala više od hiljadu vojnika¹⁴⁰.

U nekoliko navrata hazreti Husejna je pokušao da probudi vjerski osjećaj u vođama i vojsci koja ga je napadala, ali mu to nije pošlo za rukom. Zauzvrat je dobijao odgovor da mora dati prisegu ili biti ubijen. Svjedoci ovog događaja, žene i djeca bili su na kraju neravnopravne ali velike bitke u kojoj su hazreti Husejn i njegovi najbliži pokazali najveće junaštvo, hrabrost i požrtvovanost, očevici odsijecanje glave hazreti Husejna kao i pljačkanje njegovih stvari.

Poseban status Husejna u muslimanskoj historiji je u velikoj mjeri zbog žrtve koje je dao na Allahovom putu. U toj borbi je žrtvovao svoju porodicu, imetak, i svoj lični život. Njegova hrabrost, iskrenost, ustrajnost, dostojanstvo, i nepokolebljiva odanost u vrijeme velike krize – inspiriralo je i nastavlja inspirirati ljude svih uzrasta i društvenih pozicija. Njegova borba i mučeništvo postaje izvor snage i izdržljivosti za potlačene u vremenima patnje, progona i ugnjetavanja.

---

¹⁴⁰ Neke predaje govore da ih je bilo čak i 5.000.

Ljubav prema hazreti Husejnu sastavni je dio ljubavi prema Allahovom Poslaniku, a.s., koji bi iskrenim vjernicima trebao biti draži od njihovih roditelja i djece. Zahvaljujem Allahu što nam je dao alime čije sam izvore koristio u ovom tekstu i što se nadam da sam njime i sebi i vama pružio mogućnost da se podsjetimo na život i šehadet predvodnika džennetskih mladića.

Završiću dovom uvaženog reisu-l-uleme Husein ef. Kavazovića koju je proučio u svojoj poruci povodom 10.muharrema 1434. Hidžretske godine:

Slijedeći poslaničku tradiciju posta na Dan ašure i sjećanja na prijašnje Božije poslanike, muslimani danas imaju snažnu potrebu da kroz pokornost Bogu jačaju međusobnu bliskost, čuvaju zajedničke vrijednosti vjere, morala i svoga nacionalnog i državnog identiteta. U iskrenoj međusobnoj bliskosti i saradnji muslimani mogu i trebaju biti odlučni graditelji zdrave i prosperitetne zajednice i sreće za svakog čovjeka. Stoga neka vrijeme Ašure i sjećanje na Allahove vjerovjesnike u nama ojača volju da uzimamo iz naše prošlosti ono što je najbolje, a odbacimo bolesti, sebičnosti, pohlepe, zavidnosti i međusobno nepovjerenje. Neka Ašura u nama ojača snagu vjere i morala, volju i odlučnost da istinski služimo našem narodu radi stjecanja Božijeg zadovoljstva.

Allahu Milosni, spusti na nas Svoju milost i uputu, podari muslimanima snagu vjere i učini njihove domove sigurnim. Amin!

BUDIMO POZITIVNI

Mnogi su ljudi skloni samoanalizi, propituju svoje prioritete i okolnosti te tragaju za dubljim smislom života. Kroz godine života, skupljajući ono što zovemo iskustvom, doći ćemo, prije ili kasnije, do zaključka da smo ono o čemu najviše razmišljamo.

“Sve što činite, činite sebi, dobro i zlo.”

“O vjernici, brinite se o sebi; ako ste na pravom putu, neće vam nauditi onaj ko je zalutao! Allahu ćete se svi vratiti i On će vas obavjestiti o onome šta ste radili.”

U oporuci Ebu Zerru stoji: Rekao je Božji Poslanik, s.a.v.a.: Razuman bi čovjek morao podijeliti svoje vrijeme: vrijeme u kojem će se obraćati svome Gospodaru, vrijeme u kojem će se sa sobom obračunavati i vrijeme u kojem će razmišljati šta mu je sve Allah na raspolaganje dao.”

U neprestanom smo stanju stvaranja. Uvijek je tako bilo. Svoju stvarnost stvaramo u svakom trenutku svakog dana. Svakog trena činjenjem ili ne činjenjem ispisujemo knjige kiramen katibina. Svoju budućnost stvaramo svakom svojom pojedinom mišlju, svjesnom ili nesvjesnom.

Temeljni ključ našeg uspjeha jeste spoznaja o načinu i djelovanju ovog zakona. Zakona koji jednako važi i za one koji misle da ne čine ništa i puštaju da im se život jednostavno događa kao i za druge.

Ako smo uzbuđeni, oduševljeni, ispunjeni strašću, sretni, radosni, prepuni poštovanja i obilja, tada odašiljemo pozitivnu energiju. S druge strane, ako nam je dosadno, ako smo ispunjeni tjeskobom i stresom ili negodovanjem, ako smo ljuti ili tužni, tada odašiljemo negativnu energiju.

Dubljim analiziranjem životnih događaja vidjećemo da uvijek dobivamo upravo ono što odašiljemo.

Jeste li ikad srdžbom privukli ljubav?

Allah dž.š.je rekao: *“Ja sam s mišljenjem Moga roba o Meni.”*

Komentirajući ovaj hadisi-kudsi, Ibn Hadžer el-Askalani je u svom znamenitom djelu Fethul-Bari, kazao: “To znači: Ja sam zaista moćan da učinim ono što Moj rob misli da mu mogu učiniti.”

Da bi nam se dešavale pozitivne stvari naše misli i osjećaji trebaju biti pozitivni. Ne bi smjeli dopustiti da kroz život prolazimo automatski i nesvjesno, automatski reagirajući na stvari i događaje oko sebe.

Može dan biti naporan, pukla vam je guma ili je netko bio nepošten prema vama. Recimo da na te situacije svojim mislima i emocijama reagirate negativno. Razljutite se, frustrirani ste ili uznemireni. U tom slučaju nesvjesno reagirate na situaciju, umjesto da se prema njoj odnosite svjesno i promišljeno, jer te negativno nabijene misli i emocije automatski naručuju još više takvih negativnih iskustava.

Da bismo stvarali pozitivniji ishod, moramo naučiti svjesno i promišljeno postupati na drukčiji, pozitivniji način.

Ako se nastavimo ponašati onako kako smo to i do sad činili, dobit ćemo ono što smo i do sad dobivali. Mi svoju budućnost “stvaramo” onim što radimo danas, a ne sutra. Stoga, bez obzira na neka naša drukčija iskustva treba “očekivati čuda”.

Moguće je upitalo nemoguće: “Gdje stanuješ?” Nemoguće je odgovorilo: “U snovima beznadežnih ljudi.”

Povezani smo sa svim što postoji i sa svakim čovjekom. Mi smo posve jedinstven djelić mnogo obuhvatnije cjeline, integralni dio svemira. Na gotovo isti način povezani smo sa svakim čovjekom i svim što postoji.

Jeste li ikada doživjeli da ponekad možete dovršiti rečenicu bliske osobe ili da istodobno kažete istu stvar?

To nije slučajnost, nego povezanost!

To je savršen primjer koji govori koliko smo uistinu povezani s ljudima oko sebe.

Svi smo doživjeli da na nekoga pomislimo, možda na osobu koju godinama nismo vidjeli niti s njom razgovarali, a nekoliko trenutaka poslije zazvoni telefon i javi se upravo ona. “Baš sam razmišljao o tebi”, začuđeno uskliknemo.

Zapravo smo osjetili namjeru tu osobe da nas nazove prije nego što je i podigla slušalicu.

Naše misli nevjerojatnom brzinom putuju kroz vrijeme i prostor.

Zahvaljujući svojoj povezanosti, u stanju smo osjetiti drugu osobu prije nego što je i okrenula naš broj, ili je pak naše razmišljanje nju potaknulo da nas nazove.

Tako isto lijepim mislima i definicijama doživljaja i događaja privlačimo takve događaje.

Allahov Poslanik, alejhis-selam, rekao je: "San biva onako kako se protumači..."

Poslanik, a.s.,: "Koga loša slutnja odvratila od potrebe učinio je širk."

Poslanik, a.s.,: "Ko izađe radi putovanja, ali se vrati zbog lošeg predznaka zaniijekao je ono što je objavljeno Muhammedu s.a.v.a."

Imam Sadik: *"Loš predznak zavisi od tvog prihvatanja, ukoliko ga smatraš slabim biti će slab ukoliko ga smatraš jakim biti će jak, ukoliko ga uopće ne prihvatiš od njega neće biti ništa."*

Mi, dakle, na određeni način ličimo snažnom magnetu i privlačimo ono čime smo sami sebe nahranili. Ako utrobu hranimo crnilom ona će to crnilo i privlačiti. Ako je hranimo lijepim ono će lijepo i privlačiti. Ako nam je govor pun komentara i istraživanja nedostataka drugih, takvi će nam biti i sugovornici.

Isa a.s. kada, u poznatoj predaji, prolazi kraj leša psa primjećuje bjelinu njegovih zuba a ne neugodan miris. On je prolazeći kraj

te, ne baš ugodne, prilike ponio lijepu misao o bjelini zuba u nastavak svog puta. Izabrao je tako, nije htio da nastavi s mišlju kako leš psa zaudara.

Što su naše misli i emocije jače i intenzivnije, to je i naša privlačnost jača. Mi smo uvijek u procesu privlačenja nečega u svoj život, ne moramo tu ulagati neki svojstven trud, jendostavno to što smo čini da privlačnost postoji.

Čitav naš život u ovom trenutku, dok ovo čitamo/pišemo rezultat je svega onog što smo dosad pomislili, napravili, vjerovali ili osjetili?

Ovog trenutka možemo početi svjesno i promišljeno privlačiti što želimo u svom životu.

Mi posjedujemo veliki potencijal!

Začudih se neki dan kad mi svršenic filozofskog fakulteta reče kako od filozofije u životu nema ništa. Samo puka teorija. Ne slažem se. Naše misli nisu samo nejasni oblačci koji nam lebde u glavi. Naše su misli stvari, one su priprema za djelovanje.

Ibn Abbas, r.a., prenosi od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. ,da je Uzvišeni Allah rekao: "Uzvišeni Allah odredio je šta je dobro, a šta je zlo, i objasnio: ko naumi da učini dobro djelo, pa ga ne učini, Allah mu ga upiše kao da ga je i učinio; a ko naumi da učini dobro i učini ga, Allah mu upiše nagradu od deset do sedam stotina puta, ili još mnogo veću.

A ko naumi da učini loše djelo, pa ga ne učini, Allah mu to upiše kao dobro djelo; a ko naumi da učini loše djelo i učini ga, Allah mu upiše samo jedno loše djelo."

Naše su misli važne i one imaju snagu. One su stvarne, one su mjerljive. Svaka pojedina misao u našoj glavi izjava je koju šaljemo svemiru, i govori o našim željama. Svaka pojedina misao koju pomislimo stvara promjenu nas samih suklando kvaliteti tih misli. Zato i jesmo proizvod svih misli koje mislimo, osjećaja koje osjećamo, postupaka koje poduzimamo. Misli koje danas

imamo, osjećaji koje danas osjećamo i postupci koje danas suklando mislimo i osjećajima pravimo određuju naša sutrašnja iskustva.

Ibn Abbas, r.a., prenosi od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. ,da je Uzvišeni Allah rekao: "Uzvišeni Allah odredio je šta je dobro, a šta je zlo, i objasnio: ko naumi da učini dobro djelo, pa ga ne učini, Allah mu ga upiše kao da ga je i učinio; a ko naumi da učini dobro i učini ga, Allah mu upiše nagradu od deset do sedam stotina puta, ili još mnogo veću.¹⁴¹

A ko naumi da učini loše djelo, pa ga ne učini, Allah mu to upiše kao dobro djelo; a ko naumi da učini loše djelo i učini ga, Allah mu upiše samo jedno loše djelo." Negativne su misli otrovne i negativno utječu čak i na naše tijelo. Oslabljuju nas, izazivaju znojenje, stvaraju mišićnu napetost, pa čak i kiseliju pH vrijednost tijela. Povećavaju mogućnost nastanka raka i drugih bolesti. Također odašilju vibraciju negativne energije te privlače brojnija iskustva iste vibracije. Pozitivne misli, pak, na pozitivan način utječu na tijelo. Od njih ste opušteniji, usredotočeniji i budniji. Pozitivne misli potiču lučenje endorfina u mozgu, smanjuju bol i povećavaju osjećaj zadovoljstva. Osim toga, odašilju vibraciju pozitivne energije koja će u naš život privući dodatna pozitivna iskustva.

Wolmanov Rječnik znanosti ponašanja spominje i definiše placebo efekt: Placebo je supstancija koja nema medicinsko djelovanje, ali dovodi do toga da se pacijentu poboljša stanje zbog njegovog vjerovanja da je ta supstanca bila djelotvorna.

Većina ljudi uglavnom je svjesna svojih svjesnih misli, ali važno je da osvijestimo i nesusjesne. Našim životom uglavnom upravlja nesusjestan um, a budući da se kod većine ljudi u glavi neprestano odvija negativna vrpca, neprestano odašiljemo negativne poruke. Morate naučiti reprogramirati svoj nesusjestni um i svoje negativne, nesusjesne misli preobraziti u zdrave i pozitivne. Ako pažljivo

---

¹⁴¹ Bilježe Buharija i Muslim.

istražite svoja uvjerenja i sliku o sebi, možete raditi na otklanjanju svake ograničavajuće negativne ideje. Negativan razgovor koji vam se odvija u mislima sličan je statičkom šumu ili smetnjama u telefonskoj liniji. On ometa, iskrivljuje pa čak i sprječava frekvencije vaših pozitivnih namjera. Ponekad se treba pročistiti. Ako smo zbog bilo čega nesretni, ako nas nešto deprimira treba se na ispravan način osloboditi toga.

Nažalost, mnogi od nas prilično su tvrdoglavo skloni držati se svojih starih negativnih misli i slika o sebi. To je naše područje ugođe - navikli smo na poznate koncepte o stvarnosti i često zaglavimo u svojim nesvjesnim uvjerenjima o nesposobnosti, strahu i sumnji. Većina tih misli i osjećaja koji nas ograničavaju izvire iz događaja, uvjerenja i iskustava prošlosti koje smo s godinama prihvatili i pretvorili u vlastite osobne istine. Ti negativni koncepti mogu nas ometati i ne dopuštaju nam da spoznamo svoju potpunu sposobnost rasta i potencijale, sve dok svjesno ne odlučimo pozabaviti se njima, osloboditi ih i pustih da odu. Pokušajte voziti automobil s povučenom ručnom kočnicom. Bez obzira na to koliko pokušavali ubrzati, kočnica će vas usporavati, ali čim je otpustite, pojurit ćete automatski i bez ikakva napora. Ograničavajuće misli, osjećaji i postupci slični su psihološkoj kočnici. Usporavat će vas sve dok ih svjesno ne odbacite i ne zamijenite pozitivnijim mislima i osjećajima. Moramo biti spremni osloboditi se svog negativnog mentalnog programiranja i iskoračiti iz svog područja ugođe kako bismo napravili mjesta za pozitivnu i zdravu sliku o sebi te pozitivan sustav uvjerenja. Uvjerenja su samo uobičajene misli, a možete ih promijeniti afirmacijama, pozitivnim idejama, promjenom ponašanja i metodama vizualizacije.

Galama stvarnosti i svakodnevnice može biti velika prepreka u spoznaji nas samih od strane nas samih. Ako, pak, svakog dana, ili tokom noći, provedemo neko vrijeme u tišini, sami sa sobom, tako da nas ne ometa vanjski svijet, ojačat će se naša povezanost s onim tko uistinu jesmo.

Uzvišeni Allah kaže: "Noću su malo spavali i u praskozorje oprost od grijeha molili." (Ez-Zarijat, 17.-18.)

U onome što je Uzvišeni Allah šapnuo Musau, sinu Imranovu, a.s., je i ovo: 'O sine Imranov! Slagao je onaj koji tvrdi da Me voli, a kada ga noć prekrije on Me zanemari.'"

Dakako, u životu će nam ponekad dolaziti trenuci tuge, bola i patnje. To je prirodna plima i oseka života, a kad ne bi bilo tuge, ne bismo mogli cijeniti radost. Kad ne bi bilo tame, ne bismo mogli cijeniti svjetlost. Bolna razdoblja često su prilike za emocionalni i duhovni rast koje uvelike podcjenjujemo. Mogu nam pružiti itekako potreban smisleni okvir i pomoći nam pružajući nam mogućnost suprotstavljanja i usporedbe kako bismo prepoznali i cijenili mnoštvo blagoslova u svom životu.

Razumljivo je da je teže zadržati pozitivne misli i osjećaje kad se suočavamo s patnjom i tamom. No i kod ovakvih događaja mi imamo mogućnost izbora u pogledu toga kako ćemo reagirati na neku situaciju ili je doživjeti. U našem životu zapravo nema "dobrih" ili "loših" događaja. Mi samo gajimo unaprijed određene ideje i opažanja o nekim stvarima zbog kojih one i postaju "dobre" ili "lose". Sve što nam se događa u životu pruža nam mogućnost svojevrsnog rasta. Svaki naizgled negativan događaj ujedno može postati temelj nečeg prekrasnog i korisnog.

Uzvišeni Allah kaže: „Misle li ljudi da će biti ostavljeni na miru ako kažu: "Mi vjerujemo!" i da u iskušenje neće biti dovedeni? Mi smo u iskušenje dovodili i one prije njih, da bi Allah sigurno ukazao na one koji govore istinu i na one koji lažu. “

Allahov Poslanik, a.s., u jednom od hadisa rekao: Divan li je primjer vjernika koji je u svakom pogledu na dobitku. Ako ga zadesi kakvo dobro, on zahvali Allahu, a ako ga zadesi kakva nedaća on se strpi - osaburi, pa mu opet bude dobro (obzirom da će za strpljivost biti nagrađen od Allaha).

Allahov Poslanik, a.s., kaže: Kada Allah zavoli Svoga roba On ga stavi na kušnju.

" A možda vi nešto mrzite, a ono je dobro po vas, a možda nešto volite, a ono je loše po vas. Allah zna a vi ne znate " (El - Bekara,216)

Znamo da osjećaji zahvalnosti, sreće i radosti u nama bude dojam svjetlosti i napretka. Osjećamo se živi! To je naše prirodno stanje postojanja. Kad se osjetimo usklađeni sa svojim uvjerenjima i željanja, onda osjetimo da smo jedno s Bogom i postajemo magnet za svu onu ljubav i obilje koje nam svijet može ponuditi. Negativne emocije, pak, kao što su mržnja, ljutnja, ljubomora i strah, stvaraju suprotan učinak. Negativne emocije neminovno dovode do osjećaja odvojenosti i nepovezanosti. Slične su kamenom zidu, prepreci za radost koja je vaša istinska bit.

Da se ove riječi ne bi pogrešnim shvatile zbog primjera u kojima naša ljubaznost i ljepota nekad znaju izazvati kontra efekte kod onih koji njeguju sasvim drukčiju nutritivu i imaju negativnu kompletnu težnju sebe prisjetimo se primjera Poslanika koji jednom čovjeku kada mu reče da je Poslanik lijep potvrdi: -U pravu si, al' isto tako reče i onom koji mu ustvrdi da je ružan. Kao objašnjenje Poslanik pojasni kako je on ogledalo, pa oni lijepi u njemu vide lijepo, a oni ružni u njemu vide ružno.

Nekad je nečija ružna reakcija u stvari potvrda naše ljepote. A kako je takva mogućnost prisutna i rekao bih neminovnost društvenog života onda trebamo biti spremni na praštanje. Čin opraštanja prijeko je potreban proces koji uistinu donosi preobrazbu. Kad priznate pozitivne stvari iz svoje prošlosti i otpustite negativne, tada ste napravili mjesto za prekrasnu budućnost. Istinsko opraštanje donosi pravu katarzu - pročišćuje vas i oslobađa.

Među islamskim etičarima veliki je broj onih koji napominju da se nakon pokajanja za loša djela koja smo činili ne vraćamo svojim mislima na njih u budućnosti. Jer ponovno prelistavanje sjećanja na loše periode života može potaknuti staru želju za greškom i grijehom. Naravno, i ovdje je motiv osnova procjene jer se nekih grešaka možemo sjećati i da bismo saulislali svoj ego,

postigli skromnost kroz mirenje s činjenicom, da smo bili krhki i podložni greškama kao i kroz zauzimanje jačeg stava spram budućnosti i stalnog nadzora nad sobom jer je mogućnost ponavljanja greške velika dozvolimo li sebi nekvalitet misli koji nas je i prvi put doveo do dotičnog grijeha.

Moramo se uskladiti s onim što tražimo i sa onim čemu težimo. Ako težimo biti dobri vjernici moramo znati da onda treba uskladiti svoje postupke sa onim što smatramo da vjera traži od nas. Nećemo postići mir dok to ne učinimo. Nećemo osjetiti ispunjenost potpunu dok i kroz djelovanje ne ispunimo ono od naše vjere što se djelovanja tiče. Stoga je nezadovoljstvo vjernika sobom u onoj mjeri u kojoj njegova djela nisu sukladna s poznatim ibadetima vjere.

Naš um funkcionira u slikama, pa ako kažete: “Ne želim biti ljut”, stvarate sliku i vibraciju “ljutnje”. Treba se nastojat usredotočiti na suprotnost od onoga što ne želite, na ono što želimo i umjesto želje da ne budemo ljuti, željeti “Biti ispunjeni ljubavlju i prihvaćanjem stvari takvih kakve jesu.”

Jednom kad negativne misli zamijenimo pozitivnima, početak će se ostvarivati i pozitivni rezultati.

Lajkajmo život ako želimo da ga i drugi oko nas lajkaju.

Korišteni izvori:

- Abdullah Čelebić, Ljubav prema Ehli bejtu, Islamska misao, br.94, oktobar 1986.g.
- Adnan Silajdžić, Četrdeset hadisa s komentarom, Ilmija, 1993.g.
- Ahmet Alibašić, Vjernik život živi u njegovoj punini. www.bosanskialim.com
- Aida Krzić, U znaku mubarek dana, www.preporod.com
- Akbar Eydi, Ciklus predavanja o kur'anskoj uputi, Fondacija "Mulla Sadra" u BiH, 2004.g.
- Amir Durmić, Hutba: Natjecanje u činjenju dobrih djela i Ljubav među vjernicima
- Aziz Hasanović, Hutba u vremenu
- Buharijina zbirka hadisa
- Edin Tule, Socio-psihološke dimenzije Kur'ana. Sarajevo, 2010.g.
- Elvir Duranović: Jevmu ašura – pokušaj rekonstrukcije geneze jednog blagdana, www.rijaset.ba
- Esad Pepić, Hutba: Jevm-l- Ašura, www.rijaset.ba
- Fethullah Gülen, Beskrajna svjetlost Muhammed , a.s., El-Kalem, Sarajevo, 2012.g.
- Grupa autora, Vrline čestitih u Kur'anu, Fondacija Mulla Sadra, Sarajevo, 2012.g.
- Hafiz Ismet Spahić, HUTBE, El-Kalem, Sarajevo, 2000. g.
- Imam Tirmizi, Vrline Allahovog poslanika, El-Kalem, Sarajevo.
- Jusuf El Karadavi, Islamski preporod između anarhije i ekstremizma, KUU "Svjetost" Konjic 2001.g.
- Jusuf El Karadavi, Razumijevanje prioriteta, Bemust, Sarajevo 2001.g.
- Jusuf El Karadavi, Razumijevanje suneta, metodološke smjernice i pravila, Bemust, Sarajevo 2001.g.
- Jusuf Ramić, Izbor Poslanikovih hutbi, El-Kalem, Sarajevo, 2001.g.

- Kemal Crnac, Hutba: Jevmi Ašura, www.rijaset.ba
- Kenan Čemo, Ašura našeg srca. www.znaci.com
- Kenan Čemo, Šehadet Hazreti Husejna. www.znaci.com
- Ključevi srca, islamski ilmihal, Ömer Öngüt, Mega, Istanbul, 2001 / 1422 h.
- Mensur Valjevac, Vrijednost i značaj donošenja salavata na Muhammeda a.s., Zenica, 2001 god
- Muhammed El Gazali, Obnovi svoj život, Medžlis IZ-e Konjic, 2000.g.
- Muhammed Hamidullah, Uvod u islam, Starješinstvo Islamske zajednice za BiH, Hrvatsku i Sloveniju, Sarajevo, 1989. god.
- Muhammed ibn Abdulhadi Eš Šejbani i Muhammed Salim El Hadr, Istinita kazivanja o životopisu šehida Husejna sina Alijina, Selsebil, Sarajevo 2010.g.
- Muslimova zbirka hadisa – sažetak, El-Kalem, Sarajevo, 2004.g.
- Nezim Halilović, Hutba održana u džamiji kralja Fahda pod nazivom “Jevmu Ašura“, Sarajevo, 25.decembra 2009.g.
- Ramazan Ayvalli, Posljednji Allahov poslanik, s.a.v.s, Univerzitet Marmara – Istanbul, 2011 (s turskog preveo Hamza Lavić)
- Safvet Halilović, SIRA - životopis posljednjeg Allahovog Poslanika, Islamski pedagoški fakultet iz Zenice i El-Kelimeh iz N. Pazara, 2007.g.
- Zbirka Poslanikovih hadisa, Salih Indžić, Libris, Sarajevo, 2002.g./1423 h.
- Zejnuddin Ahmed ibn Abdullatif ei-Zubejdi, Buharijina zbirka hadisa, sažetak
- Zekerijah ef. Čajlaković, Vrijednost i značaj donošenja salavata na Muhammeda, a.s., www.rijaset.ba
- Muhammed Fuad 'Abdulbaki, El-Mu'džem el-mufehres li elfazi-l-Kur'ani-l-kerim, Daru-l-hadis, Kairo, 1994, str. 438.

SADRŽAJ

O knjizi	3
Džamija	5
Natječimo se u dobru	8
Solidarnost i potpomaganje	10
Red, rad i disciplina	15
Važnost slijeđenja Muhammeda, a.s.	20
Radosna vijest i milost svim svjetovima	22
Veza naših djela i pojava u društvu i prirodi	26
Stanje i uvjeti vremena	28
Smrt naša svagdašnja	30
Stid - oružje vjerika	32
Potreba za usavršavanjem	35
Učenje Kur'ana i razmišljanje o njegovim uputama	38
Nemar	40
Strpljivost	42
Ashabi sofe	47
Dova	49
Hudhudovim tragom	54
O salavatu	57
Prisjećanje na događaje vezane za dan Ašure	73
Budimo Pozitivni	91
Korišteni izvori	100